

Titel: Utvärdering av lagen (2018:222) om bostadsanpassningsbidrag
Rapportnummer: 2023:11
Utgivare: Boverket, februari, 2023
ISBN pdf: 978-91-89581-28-9
Processnummer: 3.4.1
Diarienummer: 4180/2021

Innehållsförteckning

1	Sammanfattning	6
2	Inledning och läsanvisningar.....	8
	2.1 Bakgrund.....	8
	2.2 Uppdraget	8
	2.3 Arbetets bedrivande.....	8
	2.4 Läsanvisningar.....	9
3	Författningsförslag.....	11
	3.1 Lagen (2018:222) om bostadsanpassningsbidrag	11
4	Nuvarande bestämmelser med historik.....	22
	4.1 2018-års lag	22
	4.2 Förhållandet mellan bostadsanpassningsbidrag och hjälpmedel.....	25
5	Redovisning av faktainsamling	29
	5.1 Inledning.....	29
	5.2 Tidigare analyser av bostadsanpassningsbidraget.....	29
	5.3 Faktainsamling 2022.....	29
	5.4 Utveckling av bostadsanpassningsbidraget.....	31
6	Överväganden.....	46
	6.1 Boverkets förslag	46
	6.2 Ändringar i fråga om vem som ska företräda barn under 18 år när föräldrarna inte bor tillsammans och delvis ändrad sökandekrets	47
	6.3 Ökade möjligheter för ägare av flerbostadshus att överta bostadsanpassningsbidrag samt reparationsbidrag efter ett övertagande	51
	6.4 Rullstolsgarage 5 §	58
	6.5 Ändringar i 6 § som undantar vissa boendeformer från bostadsanpassningsbidrag, bland annat familjehem enligt LSS	63
	6.6 Bestämmelserna i 8 § om avslag på grund av vissa brister i bostaden förtydligas.....	70
	6.7 Ändringar i 9 § som innehåller särskilda villkor för bidrag vid byte av bostad.....	73
	6.8 Reparationsbidrag till fler åtgärder och medboende till personer med biståndsbedömt boende ska kunna få detta bidrag	76
	6.9 Minskade krav för att få återställningsbidrag	78
	6.10 Övergångsbestämmelser.....	85
7	Övriga överväganden	86
	7.1 Svårigheter att söka och genomföra bostadsanpassningar samt kommunernas serviceskyldighet och utredningsansvar	86
	7.2 Tillämpning av kraven i 8 § andra stycket respektive 9 § andra stycket då någon annan än sökanden avvikit från tillgänglighets-kraven eller låtit bygga ny bostad	93
8	Konsekvensbeskrivning	95
	8.1 Bakgrund.....	95
	8.2 Berörda aktörer	95
	8.3 Boverkets förslag till förändringar i lag om bostadsanpassningsbidrag	96
	8.4 En samlad bedömning	103
	8.5 Statsstödsregler	104

1 Sammanfattning

Bakgrunden till Boverkets utvärderingsuppdrag är att såväl antalet ansökningar som antalet beviljade bidrag och bidragssummor har sjunkit under senare år. Regeringens uppdrag till Boverket har varit att belysa vad som hänt samt att redovisa orsaker till nedgången. Boverket har inte funnit något som pekar på att lagändringen år 2018 skulle ha påverkat möjligheten att vare sig ansöka om bidrag eller att bevilja bidrag från kommunernas sida. Förändringen har pågått en längre tid och påverkats av en mängd faktorer, bland annat demografi och bostadsbestånd.

I uppdraget ingår att lämna förslag på åtgärder om Boverket finner hinder för att personer med funktionsnedsättning ska få tillgång till nödvändiga anpassningar i bostaden. Förslagen kan vara förslag på ändringar i lagen (2018:222) om bostadsanpassningsbidrag. I uppdraget påtalas särskilt en dom där Högsta förvaltningsdomstolen funnit att ett lätt flyttbart rullstolsgarage inte var en komplettering av en fast funktion enligt 5 § lagen om bostadsanpassningsbidrag. Rullstolsgaraget ansågs därmed inte vara bidragsberättigade (HFD 2020 referat 70).

Efter Högsta förvaltningsdomstolens dom om rullstolsgarage så har det varit ett markant mindre antal beviljade bostadsanpassningar i form av rullstolsgarage. Boverket föreslår därför åtgärder för att åter göra rullstolsgarage bidragsberättigade. Boverket har vidare funnit behov av att se över lagstiftningen i andra delar. Det gäller till exempel vem som ska företräda barn under 18 år när föräldrarna inte bor tillsammans och ändrad sökandekrets i vissa fall. Boverket ser också ett behov av att ge ökade möjligheter för ägare av flerbostadshus att överta bostadsanpassningsbidrag samt möjliggöra för reparationsbidrag efter ett övertagande.

Boverket anser vidare att de som bor i familjehem för barn eller ungdomar enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) åter ska kunna beviljas bostadsanpassningsbidrag och att det tydligare ska framgå att en medboende till en person som beviljats ett bostadsbedömt boende ska kunna beviljas bostadsanpassningsbidrag.

Boverket anser att bestämmelsen om när en ansökan kan avslås på grund av brister i bostadens skick behöver kompletteras. Det ska framgå att bedömningen av om det råder byggnadstekniska brister, eftersatt underhåll eller avsevärda brister i grundläggande bostadsfunktioner ska avse skicket före anpassningen utan beaktande av vilka åtgärder bidrag söks för.

Boverket anser att begreppet ”planlösning” bör tas bort i 9 § lagen om bostadsanpassningsbidrag, som handlar om de särskilda villkoren vid byte av bostad, och att begreppet bör ersättas med skrivningen ”hur

utrymmena är fördelade och belägna”. Dessutom anser Boverket att det behöver tydliggöras att de särskilda villkoren inte gäller när ansökan avser anpassning för en person som beviljats eller anvisats bostaden av en myndighet.

Boverket anser vidare att reparationsbidrag ska lämnas också för anordning eller inredning som främst är avsedd att tillgodose behov hos personer med funktionsnedsättning, även om den inte är av tekniskt slag. Medboende till en person med biståndsbedömt boende ska kunna beviljas reparationsbidrag. Samma sökandekrets ska gälla för reparationsbidraget som för bostadsanpassningsbidraget, med det tillägget att reparationsbidraget även kan sökas av ägare av flerbostadshus efter ett övertagande av rätten till bostadsanpassningsbidrag.

Slutligen anser Boverket att bestämmelserna om den så kallade anvisningsrätten i 14 § lagen om bostadsanpassningsbidrag bör upphävas och att återställningsbidrag ska kunna beviljas för åtgärder i anslutning till bostadsrättslägenheter även om lägenheten inte finns i ett flerbostadshus.

2 Inledning och läsanvisningar

2.1 Bakgrund

Den nuvarande lagen (2018:222) om bostadsanpassningsbidrag trädde i kraft den 1 juli 2018. Lagens syfte är att genom bidrag till anpassning av bostäder kunna ge personer med funktionsnedsättning en möjlighet till ett självständigt liv i eget boende.

I propositionen till lagen framhålls att bostadsanpassningsbidraget är en del av svensk funktionshinderspolitik. Det nationella målet för funktionshinderspolitiken är att, med FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning som utgångspunkt, uppnå jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet för personer med funktionsnedsättning i ett samhälle med mångfald som grund (proposition 2016/17:188, betänkande 2017/18:SoU5, riksdagsskrivelse 2017/18:86).

Förutom bostadsanpassningsbidraget finns även plan- och bygglagen (2010:900), PBL, som påverkar möjligheten för personer med funktionsnedsättning att bo i eget boende. PBL ställer krav på att den fysiska miljön, inklusive bostäder, ska vara tillgänglig och användbar för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga. Det innebär att nya eller ombyggda bostäder ska ha en god generell tillgänglighet. Men en stor del av bostadsbeståndet finns i äldre fastigheter och därför behöver många bostäder anpassas särskilt för att bli tillgängliga för personer med funktionsnedsättning. (Proposition 2017/18:80 sidorna 18–19.)

2.2 Uppdraget

Regeringen har gett Boverket i uppdrag att utvärdera lagen (2018:222) om bostadsanpassningsbidrag och analysera hur den har påverkat utvecklingen av bostadsanpassningsbidraget. Om Boverket finner hinder för att personer med funktionsnedsättning ska få tillgång till nödvändiga anpassningar i bostaden ska myndigheten lämna förslag på åtgärder. Förslagen kan vara förslag på ändringar i lagen om bostadsanpassningsbidrag. Vid genomförandet av uppdraget ska Boverket på lämpligt sätt tillvarata de kunskaper och den erfarenhet som finns hos Socialstyrelsen, Myndigheten för delaktighet, Sveriges Kommuner och Regioner och andra relevanta aktörer. (Bilaga 1.)

2.3 Arbetets bedrivande

Boverket får i sin löpande verksamhet som tillsynsmyndighet för bostadsanpassningsbidrag insyn i hur bostadsanpassningsbidraget handläggs i kommunerna. Boverket följer också i mån av resurser avgörandena i förvaltningsrätter, kammarrätter och Högsta förvaltningsdomstolen som berör bostadsanpassning. I utvärderingen har, förutom de jurister som ingår

i projektgruppen med erfarenhet av lagen om bostadsanpassningsbidrag, även andra sakkunniga på Boverket medverkat, exempelvis avseende brandrisk, barnkonsekvenser, Boverkets byggregler och samhällsekonomi.

Utvärderingen har genomfört flera enkätundersökningar. Boverket har samlat in information via enkäter från handläggare av bostadsanpassningsbidrag i kommunerna, arbetsterapeuter som arbetar med intygsgivning samt ett antal brukarorganisationer. Utvärderingen har även fört samtal med enskilda kommunala handläggare, myndigheter, organisationer och företag som på ett eller annat sätt berörs av bostadsanpassningar i sin verksamhet. Utvärderingen har via sin digitala funktionsbrevlåda på Boverket även mottagit information och synpunkter kopplade till utvärderingen från olika intressenter.

Under utvärderingen har Boverket varit i kontakt med flera sakkunniga på andra myndigheter. Boverket har varit i kontakt med Socialstyrelsen i frågor om socialtjänstlagen samt om hjälpmedel och statistik. Boverket har haft kontakt med Arbetsmiljöverket, Elsäkerhetsverket, Inspektionen för vård och omsorg (IVO), Kemikalieinspektionen samt Myndigheten för delaktighet (MFD). Boverket har också haft kontakt med Sveriges Kommuner och Regioner (SKR), Fastighetsägarna, Sveriges Allmännyttan, Bostadsrätterna, Hyresgästföreningen, Föreningen för kommunala handläggare av bostadsanpassningsbidrag (FKBo), Branschföreningen svensk bostadsanpassning (BSBA) samt med BOSSE – Råd, Stöd & Kunskapscenter.

Boverket har även anlitat externa juridiska experter för särskilda utredningar. En utredning har berört äganderätt i allmänna utrymmen i flerbo- stadshus, ansvarsfördelning för skötsel samt försäkringsfrågor. En annan har berört kommunernas serviceskyldighet kopplat till förvaltningslagen och ytterligare en har bland annat berört socialtjänstlagens tillämplighet för att stödja sökande som själva har svårighet att sköta ansökningen och få till stånd utförandet av bostadsanpassningen.

2.4 Läsanvisningar

Rapporten inleds med förord och sammanfattning (kapitel 1).

Därefter kommer inledning som berör uppdraget och dess bedrivande samt dessa läsanvisningar (kapitel 2).

Kapitel 3 innehåller författningsförslaget.

Kapitel 4 ger en bakgrund samt information om den nuvarande lagstiftningen. Kapitlet redogör även för förhållandet mellan bostadsanpassning och hjälpmedel.

Kapitel 5 innehåller en statistisk genomgång av bostadsanpassningsbidragets utveckling och redogör också för resultat från de enkätundersökningar som utvärderingen genomfört. I kapitlet analyseras även tänkbara orsaker till att kommunernas kostnader för bostadsanpassningsbidrag minskat över tid.

Kapitel 6 innehåller Boverkets förslag till lagförändringar samt de överväganden Boverket gjort.

I kapitel 7 återfinns övriga överväganden som Boverket inte föreslår ska leda till förändringar i lagen.

I kapitel 8 genomförs en konsekvensanalys av lagförändringarna och hur de påverkar olika aktörer.

I kapitel 9 återfinns författningskommentarerna.

Rapporten avslutas med bilagor (kapitel 10).

Samtliga webblänkar är hämtade den 22 februari 2023.

Förekommande förkortningar i rapporten:

FKBo – Föreningen Kommunal Bostadsanpassning

LSS – Lag (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade

LVU – Lag (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga

MFD – Myndigheten för delaktighet

PBL – Plan- och bygglag (2010:900)

SCB – Statistiska Centralbyrån

SKR – Sveriges Kommuner och Regioner

SPF – SPF Seniorerna

3 Författningsförslag

3.1 Lagen (2018:222) om bostadsanpassningsbidrag

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Inledande bestämmelser

1 §

Denna lag har till syfte att genom bidrag till anpassning av bostäder ge personer med funktionsnedsättning möjlighet till ett självständigt liv i eget boende.

2 §

Kommunerna ansvarar för bidrag enligt denna lag.

4 Nuvarande bestämmelser med historik

4.1 2018-års lag

Den 1 juli 2018 trädde den nuvarande lagen om bostadsanpassningsbidrag i kraft – lag (2018:222) om bostadsanpassningsbidrag. Lagen ersatte den tidigare lagen (1992:1574) om bostadsanpassningsbidrag m.m. Den nuvarande lagen innehåller i likhet med 1992 års lag även bestämmelser om reparationsbidrag (i 1992 års lag kallades även bidrag till reparationer för bostadsanpassningsbidrag) och återställningsbidrag.

Det är kommunen som ansvarar för alla tre bidragen (2 §). Lagen innehåller gemensamma bestämmelser om handläggning av bidragsärenden. Det gäller vilken kommun som prövar ansökan (17 §), beslut om bidrag (18 §), återkallelse av beslut (19 §), utbetalning av kontantbidrag (20 §) och återbetalning (21 §).

Lagen innehåller vidare bestämmelser om tillsyn och bemyndigande (22 och 23 §§). Boverket har tillsyn över tillämpningen av lagen enligt 1 § förordningen (2018:224) om bostadsanpassningsbidrag. Boverket har också skrivit verkställighetsföreskrifter till lagen: Boverkets föreskrifter (2018:12) om bostadsanpassningsbidrag.

Kommunens beslut överklagas hos förvaltningsrätten (24 §).

Flera av bestämmelserna i den nuvarande lagen om bostadsanpassningsbidrag överensstämmer med den förra lagen, fränsett språkliga och redaktionella ändringar.

4.1.1 Bostadsanpassningsbidraget

Syftet med bidraget är att ge personer med funktionsnedsättning möjlighet till ett självständigt liv i eget boende (1 §).

Det är alltid personen med funktionsnedsättning som ansöker om bostadsanpassningsbidraget, och bidraget ges för att anpassa personens permanentbostad (3 § första stycket).

Hys bostaden i andra hand gäller särskilda villkor (3 § första stycket).

Om någon åtar sig att regelbundet under vissa perioder svara för omvårdnaden av en person med funktionsnedsättning i sin bostad och om åtagandet kan antas avse en längre tid, lämnas bidrag även för anpassning av den bostaden (3 § andra stycket).

En sökande som bor i ett flerbostadshus och som beviljats bidrag för anpassningar i allmänna utrymmen kan överlåta sin rätt till bidrag till hyresvärden eller bostadsrättsföreningen (4 §). I så fall blir hyresvärden eller

bostadsrättsföreningen ägare till anpassningen. På så sätt kan oklarheter kring bland annat skötsel, försäkring och reparationer undvikas.

Bidraget lämnas för att anpassa och komplettera bostadens fasta funktioner i och i anslutning till bostaden (5 §). I 1992 års lag angavs endast anpassningar, inte kompletteringar. Som även gällt tidigare lämnas bostadsanpassningsbidrag bara om åtgärderna är nödvändiga för att bostaden ska vara ändamålsenlig som bostad (5 §). Till skillnad från 1992 års lag står det uttryckligen att bidrag endast lämnas om behovet inte kan tillgodoses med hjälpmedel enligt hälso- och sjukvårdslagen (2017:30) (5 §).

Personer som bor i vissa bostäder som har beviljats efter en särskild biståndsprövning enligt socialtjänstlagen (2001:453) eller lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) kan inte, till skillnad från 1992 års lag, beviljas bostadsanpassningsbidrag (6 §).

Bidrag kan lämnas för åtgärder som har samband med sökandens behov av rehabilitering, funktionsträning och sjukvård, om behovet inte skäligen bör tillgodoses på annat sätt. Dessutom kan bidrag lämnas för åtgärder som gör det möjligt för sökanden att utöva hobbyverksamhet, om han eller hon på grund av sin funktionsnedsättning inte kan delta i aktiviteter utanför bostaden. (7 §).

Bidrag lämnas inte om åtgärderna behöver utföras på grund av följande brister i bostaden (8 §):

- byggnadstekniska brister
- eftersatt underhåll
- avsaknad av eller avsevärda brister i grundläggande bostadsfunktioner eller
- avvikelser från bygglagstiftningens krav på tillgänglighet och användbarhet för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga.

Det är dock möjligt för en sökande att få bidrag trots avvikelser från bygglagstiftningens tillgänglighetskrav, om det inte är sökanden själv som avvikit från kraven (8 § andra stycket).

Vid byte av bostad lämnas inte bidrag till sådana åtgärder som beror på att den nya bostaden i fråga om storlek, planlösning, antal våningsplan eller andra nivåskillnader är uppenbart olämplig med hänsyn till funktionsnedsättningen. Villkoren för den som bygger nytt är i princip oförändrade (9 § andra stycket). Skillnaden är att rättspraxis kommit till uttryck i lagtext.

Är sökanden inte ensam ägare eller ensam nyttjanderättshavare till bostaden kan bidrag inte beviljas utan samtycke från annan ägare eller nyttjanderättshavare. Ägaren ska också utfästa sig att inte kräva någon ersättning för att återställa anpassningsåtgärderna. (10 §.)

Bostadsanpassningsbidrag kan lämnas som kontantbidrag, kommunalt åtagande eller med begagnad anordning. De två sistnämnda bidragsformerna förutsätter dock att både sökanden och kommunen vill använda dessa bidragsformer. Kontantbidraget ska motsvara en skälig kostnad för åtgärderna. (16 §.)

För att kommunen ska kunna erbjuda begagnade produkter möjliggör lagen att en kommun får avtala om att ta över en anordning som tidigare har installerats med stöd av bostadsanpassningsbidrag. Kommunen får också lämna ekonomiskt stöd för kostnader som kan uppstå i samband med ett sådant övertagande. (15 §.)

I kommunens beslut att bevilja bidrag ska det anges vilka åtgärder bidraget avser. Om bidrag lämnas i form av kontantbidrag, ska även det högsta belopp som kan utbetalas anges. Om bidrag lämnas som kommunalt åtagande eller med begagnad produkt så ska det framgå av beslutet. (18 §.)

Kontantbidrag betalas ut efter att de bidragsberättigade åtgärderna har utförts och kostnaderna har redovisats (20 §).

4.1.2 Reparationsbidraget

Bidrag lämnas för att reparera sådan anordning eller inredning som har installerats med stöd av bostadsanpassningsbidrag enligt samma lag eller motsvarande äldre bestämmelser. Det förutsätter att anordningen eller inredningen är av tekniskt slag eller att den har utsatts för onormalt slitage på grund av funktionsnedsättningen. I fråga om anordning eller inredning av tekniskt slag lämnas bidrag även för besiktning och annat underhåll än reparation.

Reparationsbidrag lämnas endast om åtgärderna är nödvändiga för att bostaden ska vara ändamålsenlig för sökanden. Vidare lämnas inte bidrag om anordningen eller inredningen har installerats med stöd av bostadsanpassningsbidrag som en ägare av ett flerbostadshus har övertagit rätten till enligt 4 §. Och som en följd av att bostadsanpassningsbidrag enligt 2018 års lag inte beviljas för åtgärder i särskilda boendeformer (6 §) lämnas inte heller reparationsbidrag om anordningen eller inredningen har installerats med stöd av äldre bestämmelser i sådan bostad som avses i 6 §.

Bidraget kan lämnas som kontantbidrag eller som kommunalt åtagande. Kontantbidraget ska motsvara en skälig kostnad för åtgärderna. (16 §).

4.1.3 Återställningsbidraget

Bidraget lämnas till ägare av bostadshus för att återställa anpassningsåtgärder som utförts med bostadsanpassningsbidrag. Återställningsbidrag ges bara om bidragstagaren hyrde sin bostad eller var bostadsrättsinnehavare i ett flerbostadshus eller bodde i en ägarlägenhetsfastighet. I de båda sistnämnda fallen lämnas bidrag enbart för att återställa åtgärder utanför lägenheten. (12 §.)

Syftet med återställningsbidraget är att motivera husägaren att samtycka till att anpassningar utförs. Ett av villkoren för bidraget är att anordningen inte längre kan användas för sitt ändamål och att åtgärden är till nackdel för andra boende (13 §).

För hyresvärdar tillkommer kravet att hyresvärden ska ha gett kommunen rätt att anvisa den anpassade lägenheten till bostadssökande när den blir ledig, och att kommunen när lägenheten blev ledig inte kunde anvisa den till någon annan person med funktionsnedsättning (14 §).

Bidraget ska motsvara skäligen kostnad för åtgärderna (16 §).

4.2 Förhållandet mellan bostadsanpassningsbidrag och hjälpmedel

Enligt regeringsuppdraget ska särskilt förhållandet mellan bostadsanpassningsbidrag och förskrivning av hjälpmedel enligt hälso- och sjukvårdslagen (2017:30) belysas.

4.2.1 Hjälpmedel i första hand

Enligt 5 § andra stycket lagen (2018:222) om bostadsanpassningsbidrag lämnas bidrag inte om behovet kan tillgodoses med hjälpmedel som erbjuds av regionen eller kommunen enligt hälso- och sjukvårdslagen (2017:30).

Hälso- och sjukvårdslagen ger inte enskilda någon rätt till hjälpmedel och anger inte heller vilka hjälpmedel som ska finnas att tillgå hos sjukvårdshuvudmannen. Det kan därför variera över landet vilka hjälpmedel som erbjuds. Avgifterna för hjälpmedel kan också variera.

Socialstyrelsen har haft ett regeringsuppdrag att utreda om det finns skäl att införa nationella riktlinjer för hjälpmedel, men kommer fram till att detta inte är lämpligt¹. Uppdraget hade sitt ursprung i ny statistik som

¹ Nationellt stöd för rehabilitering, habilitering och hjälpmedel, Förutsättningar för nationella riktlinjer för områdena rehabilitering, habilitering och hjälpmedel, Socialstyrelsen 2023-2-8373.

Socialstyrelsen tagit fram där det framkom stora skillnader i regionernas hjälpmedelsutbud och prissättning².

Lagen om bostadsanpassningsbidrag är å sin sida en rättighetslag, vilket innebär att enskilda, så länge som de uppfyller villkoren, garanteras att få sina behov tillgodosedda och får en möjlighet till överprövning i domstol vid ett avslagsbeslut.

Utredningen har under våren 2022 genomfört en enkätundersökning bland Sveriges Arbetsterapeuter. Enligt de svarande i undersökningen tar hälften inte betalt för sin intygsskrivning, en tredjedel tar besöksavgift och 15 procent tar en särskild avgift för intyget.

63 procent av arbetsterapeuterna anger att hemmiljön utreds genom hembesök vid intygsskrivning för hjälpmedel medan 30 procent anger att man oftast bara ställer frågor till sökanden. Motsvarande siffror för intygsskrivning av bostadsanpassning är 67 procent respektive 27 procent, det vill säga ingen större skillnad, men det är lite vanligare med hembesök för bostadsanpassning än för hjälpmedel.

37 procent säger att den vanligaste anpassningen som avslås är förvaring (möjligheter att förvara skrymmande hjälpmedel i eller i direkt anslutning till bostaden). Ingen annan orsak till avslag är vanligare.

De flesta (72 procent) säger att hjälpmedelsutbudet i regionen/kommunen är oförändrat de senaste fem åren. 17 procent säger att det ökat, 11 procent att det minskat.

43 procent säger att det kan vara ett problem att ersätta bostadsanpassningar med hjälpmedel. 40 procent anser att det finns en gränsdragningsproblematik mellan anpassningar och hjälpmedel. 76 procent anser att det finns situationer där man inte uppnår en ändamålsenlig bostad med hjälp av hjälpmedel.

90 procent anger att elrullstolar inte lämnas ut förrän mottagaren visat att det finns en förvaring som uppfyller hjälpmedelscentralens krav (som kanske kommer från tillverkaren). 53 procent anger att hjälpmedel tas tillbaka om inte godtagbar förvaring finns.

4.2.2 Bostadsanpassning som förutsättning för hjälpmedel

Det finns fall då en bostadsanpassning är en förutsättning för att sökanden ska kunna få ett hjälpmedel. Om sökanden nekas bidrag till en bostadsanpassning som behövs för att få hjälpmedlet innebär det att sökanden inte får det hjälpmedel som sökanden är i behov av om personen inte

² Socialstyrelsens statistik om hjälpmedel, [Statistik om hjälpmedel - Socialstyrelsen](#). Hämtad 2023-02-23.

kan betala själv. Det gäller till exempel förvaring för elrullstolar, där elrullstolar skrivs ut som hjälpmedel, men där det också ställs krav på förvaring av hjälpmedel för att det ska förskrivas.

4.2.2.1 Dom om rullstolsgarage

Högsta förvaltningsdomstolen (HFD) har ansett att ett lätt flyttbart rullstolsgarage inte var en komplettering av en fast funktion enligt 5 § lagen om bostadsanpassningsbidrag. Garaget ansågs därmed inte vara bidragsberättigande. (HFD 2020 ref. 70)

Sökanden bodde i en lägenhet, och det fanns ett förråd i källaren. Sökanden kunde inte ta sig självständigt till vare sig lägenheten eller källarförrådet med elrullstolen och ansökte därför om ett rullstolsgarage på gården. Garaget vägde cirka 200 kilo, skulle förankras i marken och var flyttbart.

Enligt Högsta förvaltningsdomstolen visade exemplen i propositionen till lagen och skrivningarna där om krav på tydlig koppling att lagstiftarens avsikt har varit att tillämpningsområdet ska vara begränsat. De exempel som anges i propositionen är, framförde domstolen, kompletteringar som är rent fysiskt anslutna till den fasta funktionen eller finns i dess omedelbara närhet och som inte är funktionella i sig utan endast tillsammans med den fasta funktion som de kompletterar. Enligt Högsta förvaltningsdomstolen var rullstolsgaraget både fristående och funktionellt i sig. Det kunde därför inte anses ha en sådan tydlig fysisk och funktionell koppling till källarförrådet som krävdes för att utgöra ett komplement till det och därmed till en fast funktion i anslutning till bostaden.

Möjligheterna att få bostadsanpassningsbidrag för rullstolsgarage hade dock redan före domen från Högsta förvaltningsdomstolen blivit alltmer begränsade, oavsett frågan om fast funktion eller komplettering av fast funktion. Det finns domar där kommunens uppfattning att en elrullstol kan förvaras utomhus eller inne i bostaden fått stöd. Till exempel i en kammarrättsdom, där 1992 års lag om bostadsanpassningsbidrag tillämpades. Sökanden bodde ensam i en tvårumslägenhet och kammarrätten bedömde att sökanden kunde förvara elrullstolen i vardagsrummet.³

Ett annat exempel prövades utifrån 2018 års lag. Domen gällde en person som bodde med sitt barn i en lägenhet på 47 kvadratmeter och som ville ha möjlighet att förvara sin elrullstol inomhus, men inte i själva bostaden. Personen ansågs kunna förvara den i lägenheten.⁴

³ Kammarrätten i Göteborg den 28 december 2016 (målnummer 1546-16).

⁴ Kammarrätten i Göteborg den 6 april 2022 (målnummer 375-22).

4.2.2.2 Alternativa lösningar

Boverket har uppmärksammat att vissa kommuner möjliggör tillhandahållande av flyttbara rullstolsgarage på andra sätt än genom bostadsanpassningsbidrag. Det finns kommuner som har möjlighet att låna ut rullstolsgarage till dem som behöver. Ett annat exempel är en kommun som börjat bevilja rullstolsgarage enligt 4 kap. 2 § socialtjänstlagen (2001:453).

5 Redovisning av faktainsamling

5.1 Inledning

I uppdraget från regeringen ombads Boverket att utvärdera lagen (2018:222) om bostadsanpassningsbidrag och analysera hur den har påverkat utvecklingen av bidraget. Boverket ska vidare lyfta fram andra faktorer som påverkar utvecklingen samt identifiera hinder för den enskilde att få bostadsanpassningsbidrag. I detta kapitel redovisas utvärderingens faktainsamling.

5.2 Tidigare analyser av bostadsanpassningsbidraget

Boverket genomför numera årligen en enkätundersökning där handläggare i alla Sveriges kommuner ombeds svara på frågor om hur utvecklingen har varit avseende bidragsgivning under det senaste året. Enkätundersökningen samordnas med den så kallade Bostadsmarknadsenkäten till Sveriges kommuner. Vartannat år utkommer Boverket med en analysrapport över resultaten och vartannat år med en statistiksammanställning. Den senaste statistiksammanställningen avsåg utvecklingen under helåret 2020. För åren 2017 och 2018 genomfördes ingen undersökning och för år 2016 var den endast översiktlig.

Innan den nuvarande lagen (2018:222) om bostadsanpassningsbidrag trädde i kraft den 1 juli 2018 hade Boverket i uppdrag att under 2013–2014 se över den tidigare lagstiftningen. Arbetet mynnade ut i ett förslag till en ny lag.⁵

5.3 Faktainsamling 2022

5.3.1 Kommunerna

Den årliga enkät som Boverket skickat ut till kommunerna i anslutning till Boverkets utskick av Bostadsmarknadsenkäten (BME) genomfördes med anledning av utvärderingen i särskild ordning detta år. Enkäten skickades direkt till handläggarna av bostadsanpassningsbidrag i samtliga kommuner i landet. Insamlingsperioden var från mitten av december 2021 till mitten av februari 2022. Insamlingen sammanföll med omikronutbrottet och blev därför förlängd då såväl frånvaron som arbetsbelastningen var hög i kommunerna. Påminnelser skickades ut vid tre tillfällen till de kommuner som inte svarat. Ett antal enkätsvar kom in långt fram på våren. Totalt svarade 276 kommuner (på de mest centrala frågorna), vilket innebär ett bortfall på 4,8 procent. Föregående år inkom svar från alla kommuner utom 5 (av totalt 290). Bortfallet består huvudsakligen av

⁵ Översyn av lagen om bostadsanpassningsbidrag m.m., Boverkets rapport 2014:38.

Anledningen till avslag varierar. Nedan listas de vanligaste svaren från kommunerna på frågan ”Uppskatta vilka de tre vanligaste skälen var till avslag avseende bostadsanpassningsbidrag (avser ej reparationsbidrag eller återställande) under 2021” i rangordning:

1. Åtgärden var inte nödvändig med hänsyn till funktionsnedsättningen.
2. Bostaden kunde anses ändamålsenlig utan den sökta åtgärden.
3. (8 §) Byggnadstekniska brister/eftersatt underhåll/brister i grundläggande bostadsfunktioner/avvikelser från bygglagstiftningens krav.
4. Behovet kunde tillgodoses med hjälpmedel.
5. Ansökan avsåg inte anpassning eller komplettering av fast funktion.
6. (10 §) Medgivande från fastighetsägare och/eller nyttjanderättshavare saknades.
7. (9 §) Ansökan avsåg byte till bostad som uppenbart var olämplig med hänsyn till funktionsnedsättningen.

5.4.5 Ansats till förklaringsmodell – hypoteser kring orsaker till utvecklingen

Det kan finnas många orsaker till att såväl ansökningar som beviljade bidrag och bidragssummor har sjunkit i antal på senare år. Eftersom de allra flesta anpassningar görs i bostäder där den sökande är äldre har antalet äldre och deras boendesituation och flyttmönster betydelse. Antalet och andelen äldre i befolkningen har ökat⁹ och därmed borde antalet anpassningar också öka. Men de äldre idag är också friskare och rörligare än tidigare¹⁰. Och om de äldre i större utsträckning bor i redan anpassade bostäder så behövs färre anpassningar. Bostäder byggda på senare år har högre krav på tillgänglighet enligt byggreglerna¹¹. Efter år 2007 har dock flyttfrekvenserna bland äldre minskat och det är idag en något större andel som bor kvar i sina småhus än före år 2007¹². Det borde innebära att fler anpassningar sker i småhus och att de som utförs där genomsnittligt har en högre kostnad än anpassningar i flerbostadshus. Samtidigt visar statistiken ovan att en allt större andel anpassningar sker i flerbostadshus. Detta kan bero på att äldre i småhus i lägre utsträckning utnyttjar bidraget för att göra anpassningar i sin egen fastighet.

5.4.5.1 Andel äldre

I hela landet har antalet personer som är 85 år och äldre vuxit med 4,7 procent mellan 2014 och 2021. Mest har gruppen vuxit i högskoleorterna, det vill säga i större och medelstora städer och minst har den vuxit i små kommuner och i Storstockholmsområdet. Det ser inte ut att finnas ett direkt samband med utvecklingen av antalet inkomna ansökningar, mer än möjligen i de allra minsta kommunerna. Dessa har både en relativt liten

⁹ SCB:s statistikdatabas.

¹⁰ Centrum för Åldrande och Hälsa, AgeCap, vid Göteborgs Universitet.

¹¹ Boverkets byggregler (2011:6) – föreskrifter och allmänna råd, BBR.

¹² SCB:s statistikdatabas.

Äldre bor i allt högre utsträckning kvar i sina bostäder. Andelen äldre äldre (80 år och äldre) som bor i småhus har ökat med fem procentenheter (från 37 procent till 42 procent) mellan 2013 och 2021. Idag bor över hälften av pensionärerna (65 år och äldre) i småhus. Flyttintensiteten bland äldre har minskat de senaste femton åren¹⁶. Det gäller såväl åldersgruppen unga seniorer (55–74 år) som äldre äldre (80 år och äldre). Detta borde öka antalet ansökningar av bostadsanpassningsbidrag. Men i åldersgruppen 60–65 år bor en större andel i flerbostadshus år 2021 än år 2013. Nedan undersöks sambandet mellan äldres boende och utvecklingen av bostadsanpassningsbidraget.

Statistiska analyser har genomförts för att studera sambandet mellan nivå på och förändringar av bostadsanpassningsbidraget på kommunnivå och ett antal variabler som skulle kunna förklara skillnader mellan kommunerna och nedgången i antal beviljade bostadsanpassningsbidrag 2014–2021. Bostadsbeståndets struktur och äldres boende har studerats i olika typkommuner. En utförlig beskrivning av data, metod och resultat återfinns i bilaga 2.

Mellan 2013 och 2021 ökade andelen äldre (70 år och äldre) som bor i nyare bostäder med moderna tillgänglighetskrav (beräknat på hus byggda 2010 eller senare). Nästan 51 000 fler bor i nyare flerbostadshus och över 12 000 fler bor i nyare småhus. Detta faktum borde minska antalet ansökningar, men det finns inte något samband mellan andel som bor i nyare flerbostadshus och utvecklingen av bostadsanpassningsbidraget i kommunerna. Det är dock i början av den undersökta perioden ytterst få som bor i nyare bostäder, vilket gör beräkningarna mer osäkra.

Men det finns ett positivt samband mellan antal bifallna ansökningar i relation till antal äldre (över 70 år) som bor i flerbostadshus. Vilken typ av kommun (enligt SKR:s kommungruppsindelning 2021¹⁷) det gäller har ingen betydelse. Det är andelen flerbostadshus som har betydelse.

I analysen av sambandet mellan utvecklingen av bidraget och andel äldre i flerbostadshus över tid blir sambandet tydligare. I kommuner där antal äldre i flerbostadshus ökar över tid har bostadsanpassningsbidraget minskat mer än i kommuner där äldre i flerbostadshus inte ökar lika mycket. Det gäller även när analysen kontrollerar för typ av kommun, det vill säga att utvecklingen inte beror på kommuntyp.

Frågan är om det är flerbostadshus i sig som har lägre behov av anpassningar än småhus. Eller om de som äger småhus själva anpassar sina bostäder efter sina behov utan att ansöka om bostadsanpassningsbidrag. Eller om äldre som flyttar till flerbostadshus ser till att flytta in i det som

¹⁶ SCB:s statistikdatabas.

¹⁷ [Kommungruppsindelning | SKR](#). Hämtad 2023-02-23.

redan är anpassat. Vid analysen av hur andel äldre i nybyggda bostäder hänger ihop med förändringen av bostadsanpassningsbidraget är det snarast antalet äldre i äldre flerbostadshus som driver utvecklingen. Boverkets slutsats är att när äldre flyttar till flerbostadshus – oavsett produktionstidpunkt – så minskar behovet av bostadsanpassning. En annan förklaring kan vara att boende i flerbostadshus generellt är mindre benägna att söka och/eller att beviljas bostadsanpassning. Något som skulle kunna förklaras av varierande möjligheter att få medgivande från fastighetsägare.

5.4.5.3 Äldres hälsa

Medellivslängden fortsätter att öka i Sverige och vid pensionsåldern lever kvinnor idag i genomsnitt 22 år ytterligare och män i 20 år ytterligare. Vid uppnådda 80 års ålder lever kvinnor i genomsnitt ytterligare i 10 år till medan männen lever i knappt 8 år till¹⁸. Andelen äldre med hemtjänstbeslut har minskat något mellan 2014 och 2021, men antalet ökar nu¹⁹. Äldre i dag är friskare än de var tidigare. Detta faktum borde minska ansökningarna om bostadsanpassning.

”Allt fler och friskare äldre personer är en stor global framgång, men också en stor samhällsutmaning eftersom det bland annat innebär att fler pensionärer behöver försörjas och att antalet personer med demens kommer att öka” skriver forskare vid Forskningen inom Centrum för Åldrande och Hälsa, AgeCap, vid Göteborgs Universitet. ”Dagens 70-åringar är oerhört mycket mer aktiva än på 1970-talet, man är fysiskt och intellektuellt i bättre skick. Många 70-åringar har en hälsa som motsvarar den som en 50-åring hade för 40 år sedan. Tidigare var fler kroppsarbetare, vilket innebar att de var utslitna när de gick i pension. Äldre personers rörlighet har förbättrats på många plan tack vare nya behandlingsmöjligheter.”²⁰

I rapporten ”70 är det nya 50” av Ingemar Skoog²¹ konstateras att ”70-åringar idag har betydligt bättre kognitiv och spatial förmåga och att det beror på flera saker, bland annat på bättre livsstil – vi vet mer och mer om bra kost, hälsa och fysisk träning.”

5.4.5.4 Resurser hos kommuner och intygsskrivare

I kommunenkäten påpekar många handläggare att den nya lagen har inneburit en större tydlighet och att man därför har enklare och snabbare rutiner för att avgöra ärenden idag än man hade tidigare. Men det finns också de handläggare som påpekar att kommunen blivit mer restriktiv i sin bidragsgivning och i sin handläggning. Några få kommuner påpekar att

¹⁸ SCB:s statistikdatabas.

¹⁹ Statistik från Socialstyrelsen.

²⁰ Ingemar Skoog, professor i psykiatri, artikel i Vård och Hälsa, den 15 mars 2017, om ”Friskare äldre”

²¹ Delegationen för senior arbetskraft, rapport 21, SOU, S 2018:10, [Rapport 21 70 är det nya 50 \(regeringen.se\)](https://www.regeringen.se/rapporter/2018/10/rapport-21-70-ar-det-nya-50/).

besparingar inom kommunerna också påverkar villigheten att bevilja bidrag. 12 procent av kommunerna svarar att kommunens kostnader har minskat till följd av den nya lagstiftningen och 5 procent uppger att kostnaderna ökat.

I kommunenkäten svarar 16 procent av kommunerna att handläggningstiderna har ökat på senare år och 14 procent uppger att den minskat. 44 procent svarar att det inte är någon skillnad och resten (relativt många – flera är nya som handläggare) vet inte.

Drygt 10 procent av kommunerna svarar att antalet handläggare på kommunen minskat de senaste åren (efter 2014), men lika många kommuner uppger att antalet tjänster har ökat. Under coronapandemin såg ungefär hälften av kommunerna en minskning i antalet ansökningar.

I enkäten till arbetsterapeuterna ställdes frågan om vad som kan begränsa intygsskrivningen. Bristen på arbetsterapeuter uppges som ett skäl. Över hälften av de svarande uppger att det finns en brist inom den egna verksamheten. På regional nivå svarar hela 61 procent att det finns en brist. 29 procent anser inte att det finns någon brist. 24 procent anger att det är bristande resurser för intygsskrivning – även detta en större andel inom regional och privat verksamhet än inom kommunal. De flesta säger att det påverkar väntetiderna (61 procent) för sökanden. 16 procent uppger att det påverkar antalet hembesök och därmed intygens kvalitet medan 11 procent uppger att det blir färre hembesök men inte nödvändigtvis sämre kvalitet.

5.4.5.5 Påverkade den nya lagen utvecklingen av bostadsanpassningsbidraget?

Analyser har också gjorts för att studera om minskningen av beviljade bostadsanpassningsbidrag beror på 2018 års lag. Boverket har sedan tidigare kännedom om att nedgången i såväl ansökningar som bifallna ansökningar och utbetalade bidrag har sjunkit sedan 2014. Men kan det påvisas att den nya lagen skyndade på utvecklingen?

Boverket bad handläggarna i kommunerna att svara på frågan om den nya lagen påverkat antalet inkomna ärenden till kommunen. Nedan visas svaren:

hade en hög andel avslag i perioden innan. Alltså tvärtemot vad som borde vara fallet om de restriktiva kommunerna tilläts bli ännu mer restriktiva efter 2018 (se bilaga 2). Resultatet kvarstår även när hänsyn tas till vilken kommuntyp som kommunerna tillhör. Detta resultat innebär att det inte är troligt att något hände med avslagsfrekvensen i och med 2018 års lagändring.

När arbetsterapeuterna bedömde vad de tror att nedgången i antalet beviljade bostadsanpassningsbidrag beror på fördelar sig svaren så här av de alternativ de hade att välja på i enkäten:

23 %	Hjälpmedel ersätter bostadsanpassning, till exempel tröskelkilar i gummi
20 %	För hårda villkor i lagen om bostadsanpassningsbidrag
19 %	Sökanden får inte hjälp med sin ansökan
15 %	Sökanden får inte hjälp med att välja entreprenör och att låta utföra anpassningen efter ett positivt bidragsbeslut
10 %	Sökande flyttar i högre utsträckning, hög nyproduktion av bostäder
3 %	Svårt att få tag på intygsgivare
7 %	Annan förklaring

5.4.5.7 Nyheter i 2018 års lag

Det finns nyheter i 2018 års lag som kan ha påverkat sökandes möjligheter att få bostadsanpassningsbidrag. Kommunerna fick svara i vilken omfattning de trodde att förändringarna kan ha påverkat.

Tabell 3. "Hur bedömer ni att lag 2018:222 om bostadsanpassningsbidrag har påverkat sökandes möjligheter att få bostadsanpassningsbidrag jämfört med lag 1992:1574 om bostadsanpassningsbidrag med hänsyn tagen till nedanstående förändringar:" Svarsprocent, %

Fråga	Ökat	Minskat	Ingen skillnad	Vet ej
§ 5 bidrag lämnas inte om behovet kan tillgodoses med hjälpmedel	1 %	25 %	54 %	20 %
§ 5 bidrag lämnas även för komplettering av fasta funktioner	6	5	66	23
§ 8 ansökan kan avslås med hänvisning till bostadens skick	13	18	41	28
§ 9 möjligheten att få bostadsanpassningsbidrag vid byte av bostad	32	18	22	28
§ 10 krav på fastighetsägarens medgivande	4	29	48	20
§ 3 det är alltid personen med funktionsnedsättning som ska vara den formella parten i ärendet	3	1	72	24

Källa: Boverket, Kommunernas svar på enkät 2021.

Störst andel svarande, 29 procent, anger att det är fastighetsägarens medgivande som påverkat den sökandes möjligheter att få bidrag jämfört med tidigare.

Därefter kommer kravet att bidrag inte ges om behovet kan tillgodoses med hjälpmedel. Här har det betydelse att hjälpmedelsutbudet ökat i många regioner på senare år. 27 procent av kommunerna uppger att utbudet ökat medan 13 procent uppger att det minskat. 53 procent av kommunerna avslår vanligtvis ansökan om bostadsanpassningsbidrag med hänvisning till att det står klart att hjälpmedel kan tillgodose behovet och 36 procent avslår för att hjälpmedel bör kunna tillgodose behovet.

5.4.5.8 Slutsatser

Det är många faktorer som ändrats avseende äldres boendesituation och hälsa på senare år. Boverket har inte funnit något som pekar på att den nya lagen år 2018 som sådan skulle ha påverkat möjligheten att vare sig ansöka om bidrag eller att bevilja bidrag från kommunernas sida. Nedgången i antalet ansökningar och minskningen av kommunernas kostnader har pågått en länge tid och påverkats av en mängd faktorer – en del som borde påverka ansökningarna i positiv riktning, andra i negativ

En nyhet i lagen som dock skulle ha kunnat minska kostnaderna är kravet på medgivande och utfästelse från bostadens ägare enligt 10 §. Något sådant krav fanns inte i 1992 års lag men däremot i Boverkets föreskrifter (1992:64) till den lagen fram till den 1 januari 2015. Då togs kravet bort efter en dom från Högsta förvaltningsdomstolen (HFD 2014 referat 81) som ansåg att föreskriften var ogiltig. Under de år då det alltså saknades ett krav på medgivande och utfästelse från bostadens ägare informerade dock kommunerna sökandena om riskerna med att utföra åtgärder utan medgivande. Det borde därför inte varit vanligt förekommande att bidrag utbetalades vid avsaknad av sådant medgivande. Därmed har detta att kravet på medgivande infördes i 2018 års lag sannolikt inte påverkat kostnaderna i någon väsentlig omfattning.

En av nyheterna i 2018 års lag var att särskilda boendeformer undantas från bidraget, men den sammanlagda kostnaden för anpassningar i sådana boendeformer brukade uppgå till cirka 1 procent av den totala kostnaden för bostadsanpassningsbidraget.

Vad gäller minskningen av beviljade ansökningar om rullstolsgarage så kan Boverket se en effekt efter domen från Högsta förvaltningsdomstolen. När Boverket frågar om när arbetsterapeuterna anser att nedgången i antalet beviljade bidrag började uppger de allra flesta att det pågått i många år, medan andra (ofta de som inte arbetat så länge med intygs-skrivning) nämner årtalen 2018–2020. Men de allra flesta (42 procent) uppger att de är osäkra på om de upplever försämringar i livsmiljön för

personer med funktionsnedsättningar kopplat till minskat bostadsanpassningsbidrag.

Det framgår vidare att kommunerna anser att den ändrade sökandekretsen, det vill säga att det alltid är personen med funktionsnedsättning som ska vara sökande, inte påverkat möjligheten att få bidrag.

5.4.6 Bostadsanpassningsbidrag till kvinnor och män

I undersökningen till kommunerna om utfallet av utbetalda bidrag under 2021 var det, liksom tidigare år, fler kvinnor som beviljats bidrag (60 procent), medan de genomsnittliga bidragssummorna för män var högre. Männen fick 45 procent av bidragssumman och i genomsnitt drygt 17 000 kronor per bidrag i jämförelse med kvinnornas 14 000 kronor.

Brukarorganisationerna påtalar i utvärderingens enkät att det förefaller som om män har lättare att få anpassningar och att det särskilt gäller dyrare åtgärder.

5.4.7 Bostadsanpassningar till barn

De allra flesta bostadsanpassningsbidrag går till äldre personer med funktionsnedsättningar som beror på åldrandet. Under 2021 gick 2,7 procent av bidragen till personer under 18 år. I 26 procent av de svarande kommunerna betalades inte något enda bidrag ut till en person under 18 år. Men summorna som betalas ut till barn och unga är i genomsnitt drygt tre gånger så höga som de som betalas ut till vuxna och stod för drygt åtta procent av bidragssumman under 2021.

I enkäten till brukarorganisationerna svarar samtliga organisationer att de inte tror att barnkonventionen påverkat ärendena av bostadsanpassningsbidrag. Organisationerna påtalar okunskap och att hänvisning sker till assistans och anhöriga i stället för att genom anpassningar öka barnets självständighet.

6 Överväganden

6.1 Boverkets förslag

Regeringsuppdraget omfattar att identifiera eventuella hinder för att personer med funktionsnedsättning ska få tillgång till nödvändiga anpassningar och att lämna förslag på lösningar.

Hinder kan uppstå om personen saknar förmåga att själv göra en ansökan liksom om personen inte har möjlighet att efter ett positivt beslut genomföra anpassningen. Boverket behandlar dessa frågor i avsnitt 7.1.

I detta kapitel presenterar Boverket förslag kopplade till de olika villkoren för bostadsanpassningsbidrag och reparationsbidrag. Dessutom lämnas förslag riktade till ägare av bostadshus, framför allt hyresvärdar och bostadsrättsföreningar.

Lagens villkor för bidrag utgör förstas hinder för dem som inte uppfyller dessa. Boverket har dock riktat in sig på hinder till följd av att tillämpningen av villkoren avviker från lagstiftarens uttalade eller troliga avsikt och föreslår förtydliganden av vissa bestämmelser för att syftet med lagstiftningen ska få ökat genomslag. Det gäller till exempel förslaget om bostadens skick (avsnitt 6.6) och förslaget att de särskilda villkoren för bidrag vid byte av bostad inte ska gälla när den nya bostaden är beslutad eller anvisad av en myndighet (avsnitt 6.7).

Ett annat förslag är en följd av en dom från Högsta förvaltningsdomstolen som pekas ut särskilt i regeringsuppdraget (HFD 2020 referat 70). Domstolen fann att ett lätt flyttbart rullstolsgarage inte var en komplettering av en fast funktion i bostaden och därför inte var bidragsberättigande. Efter domen så har det varit ett markant mindre antal beviljade bostadsanpassningar i form av rullstolsgarage. Boverket föreslår därför ändringar för att göra lätt flyttbara rullstolsgarage bidragsberättigande (avsnitt 6.4).

För att motverka problem som kan uppstå när anpassningar har beviljats i allmänna utrymmen i flerbostadshus föreslår Boverket att ägare av flerbostadshus ska få ökade möjligheter att överta bostadsanpassningsbidrag och dessutom kunna beviljas reparationsbidrag efter ett övertagande (avsnitt 6.3). Ändringar i förutsättningarna för det så kallade återställningsbidraget föreslås också. Detta bidrag ska uppmuntra till exempel hyresvärdar och bostadsrättsföreningar att gå med på att de boende får genomföra anpassningar. (Avsnitt 6.9.)

Boverket föreslår ändringar även i vissa andra delar. Det gäller bland annat vem som ska företräda barn under 18 år när föräldrarna inte bor tillsammans och ändrad sökandekrets i vissa fall (avsnitt 6.2). Dessutom återförs familjehem för barn och ungdomar enligt lagen (1993:387) om

stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) till lagen om bostadsanpassningsbidrag (avsnitt 6.5). Reparationsbidraget utvidgas för att omfatta anordning eller inredning som främst är avsedd att tillgodose behov hos personer med funktionsnedsättning, även om den inte är av tekniskt slag (avsnitt 6.8).

6.2 Ändringar i fråga om vem som ska företräda barn under 18 år när föräldrarna inte bor tillsammans och delvis ändrad sökandekrets

Boverkets förslag: Det införs en särskild bestämmelse i lagen om bostadsanpassningsbidrag som avviker från föräldrabalken i fråga om vårdnadshavares ställföreträderskap. Är sökanden under 18 år och föräldrarna inte bor tillsammans företräds barnet enbart av den förälder vars bostad ska anpassas för barnet. Det gäller även om den föräldern inte är vårdnadshavare för barnet. Förslaget är ett alternativ till att göra ändringar i föräldrabalken. Det görs vidare två undantag från att det är personen med funktionsnedsättning som ska ansöka om bidrag. Bidrag för att anpassa ett familjehem åt en person under 18 år ska sökas av och lämnas till den som har uppdraget som familjehem. Ansökan vid så kallat periodiskt boende ska göras av den som gör åtagandet, om personen med funktionsnedsättning är under 18 år och inte är barn till den som gör åtagandet.

6.2.1 Bakgrund

Enligt den nuvarande lagen (2018:222) om bostadsanpassningsbidrag är det personen med funktionsnedsättning som ansöker om bidraget (3 § första stycket). Det gäller även vid så kallat periodiskt boende. Det vill säga när anpassning ska göras hos en person som åtagit sig att regelbundet under vissa perioder svara för omvårdnaden av person med funktionsnedsättning i sin bostad (3 § andra stycket). Här avses bland annat situationen där barn med funktionsnedsättning bor växelvis hos sina föräldrar. (Proposition 2017/18:80 sidan 68.)

Nuvarande ordning i fråga om vem som ska ansöka om och beviljas bidraget var en nyhet i 2018 års lag om bostadsanpassningsbidrag. Enligt 1992 års lag var det den som ägde en bostad för permanent bruk eller som innehade en sådan bostad med hyres- eller bostadsrätt som ansökte om bidraget för egen eller hushållsmedlems räkning. Under Boverkets översyn av 1992 års lag kom myndigheten fram till att den ordningen borde bestå. Regeringen höll inte med och framförde i propositionen till den nuvarande lagen att samhällets ansvar för att personer med funktionsnedsättning ska ha möjlighet att vara fullt delaktiga och leva självständigt var det mer överordnade argumentet. För att uppfylla målet med funktionshinderspolitiken ansåg regeringen att all diskussion om hur och när en anpassning ska utföras ska föras med den person vars behov ska tillgodoses med bostadsanpassningsbidrag. Om personen med funktionsnedsättning alltid är part i ärendet, så ges vederbörande även rätt att överklaga beslut

av annan orsak förhindrad. Bestämmelsen erbjuder alltså ingen lösning vid osämja mellan vårdnadshavarna.

I 6 kapitlet 13 a § föräldrabalken ges en annan lösning som kan användas även vid oenighet mellan två vårdnadshavare. Socialnämnden ges möjlighet att i vissa fall besluta att en åtgärd av det slag som räknas upp i bestämmelsen och som bara den ena vårdnadshavaren samtycker till får utföras ändå. Åtgärder enligt lagen om bostadsanpassningsbidrag nämns inte.

6.2.2 Överväganden

6.2.2.1 Företrädare för barnet när föräldrarna inte bor tillsammans och anpassning ska göras hos den ena föräldern

Boverket har ingen statistik över hur vanligt det är att anpassningar för barn inte kommer till stånd överhuvudtaget eller försenas på grund av att en vårdnadshavare inte kan eller vill medverka till en ansökan om anpassning i den andra förälderns bostad. Det är dock svårt att se att en vårdnadshavare som inte bor i bostaden som ska anpassas kan ha goda skäl för att hindra en anpassning för barnet hos den andra föräldern. Och detta oavsett om den andra föräldern, vars bostad ska anpassas, är vårdnadshavare eller inte. Sverige har genom barnkonventionen förbundit sig att i allt se till barnets bästa (artikel 3) och att vidta alla lämpliga lagstiftningsåtgärder för att genomföra de rättigheter som erkänns i konventionen (artikel 4), till exempel de särskilda rättigheterna för barn med funktionsnedsättning (artikel 23) och barns rätt till sådan levnadsstandard som krävs för barnets utveckling (artikel 27). Att anpassningen blir till det bästa för barnet borde säkerställas av att behovet ska styrkas av intyg från sakkunnig, kommunens utredningsansvar enligt förvaltningslagen (2017:900) samt att barn själva, som redan nämnts ovan, kan ha rätt att komma till tals i enlighet med barnkonventionen.

För att lösa problemet med att en vårdnadshavare kan förhindra en anpassning hos den andra föräldern vore det möjligen lämpligt att i första hand finna en lösning genom kompletteringar i föräldrabalken. I så fall företrädesvis en reglering vid sidan av de ovannämnda lagrummen i föräldrabalkens sjätte kapitel vilka är skrivna för situationen där barnet har två vårdnadshavare. I ett ärende om bostadsanpassningsbidrag kan problem uppstå inte bara vid gemensam vårdnad utan också när den ena föräldern har ensam vårdnad och inte kan eller vill medverka till att den andra förälderns bostad anpassas för barnet.

Boverket lämnar inget förslag på hur en ändring i föräldrabalken skulle kunna se ut. Som en alternativ lösning föreslår Boverket en ändring i lagen om bostadsanpassningsbidrag genom en komplettering av 3 §. Det

vill säga en specialreglering, vilket finns inom andra områden.²⁵ Är sökanden under 18 år och föräldrarna inte bor tillsammans ska barnet företrädas enbart av den förälder vars bostad ska anpassas för barnet. Det gäller även om den föräldern inte är vårdnadshavare för barnet.

Om den förälder som inte bor i bostaden som ska anpassas är ägare till eller har nyttjanderätt till bostaden krävs ett medgivande enligt lagens 10 §. Kravet kan medföra att en förälder, trots en eventuell ändring i ställföreträdarskap enligt förslaget ovan, fortfarande kan förhindra en anpassning. Boverket ser dock ingen lösning på detta problem, eftersom kravet på medgivande svårligen kan inskränkas. Å andra sidan borde problemet vara mycket begränsat, även om det förekommer att bodelningar drar ut på tiden.

Boverket föreslår även andra ändringar i 3 § som framgår under nästa rubrik.

6.2.2.2 Ansökan när anpassning ska göras för barn i familjehem eller i ett periodiskt boende hos någon annan än förälder

Som framgått ovan är bestämmelsen om periodiskt boende i 3 § andra stycket tillämplig när ett barn bor växelvis hos sina föräldrar. Bidrag enligt bestämmelserna om så kallat periodiskt boende kan bli aktuellt också när barnet behöver anpassningar hos någon annan person än förälder. Det kan också finnas behov av anpassningar för barn i familjehem. Som framgår av avsnitt 6.5 föreslår Boverket att den som bor i ett familjehem enligt LSS inte längre ska undantas från lagens tillämpningsområde. Den som bor i ett familjehem enligt socialtjänstlagen, eventuellt i kombination med lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU), omfattas redan i dag av bidraget. För bidrag krävs att familjehemet kan anses utgöra barnets permanenta boende eller att villkoren för periodiskt boende är uppfyllda (se mer om detta i avsnitt 6.5).

Är båda föräldrarna vårdnadshavare krävs bådas medverkan redan vid ett beslut om familjehemsplacering, såvida placeringen inte görs enligt LVU. Bådas medverkan krävs också om ett barn ska vistas periodiskt hos till exempel en stödfamilj. Det borde då inte uppkomma många situationer där vårdnadshavarna därefter inte kan samverka för att företräda barnet vid en ansökan om bostadsanpassningsbidrag. Det kan dock inte uteslutas helt, samtidigt som det är svårt att lösa detta genom att i lagen om bostadsanpassningsbidrag ange vem av vårdnadshavarna som i ett sådant fall ska företräda barnet. Det förekommer att vårdnaden överflyttas på den eller de som har uppdraget som familjehem och för ett sådant fall borde rådande lösning kunna fungera, det vill säga att barnet är sökanden och att talan förs av familjehemsföräldrarna. Boverket föreslår dock en

²⁵ Till exempel i brottsskadelagen (2014:322), folkbokföringslagen (1991:481), passlagen (1978:302) och skollagen (2010:800).

generell lösning för anpassningar för barn vid periodiskt boende hos annan än förälder och i familjehem. Ansökan ska då göras av och bidraget lämnas till den vars bostad ska anpassas. Boverkets förslag begränsas till de ärenden där barnet är under 18 år när ansökan görs. I ett sådant fall behöver barnet ändå företrädas av en vuxen person. De möjligheter till inflytande som barnkonventionen erbjuder i till exempel artikel 12 kan göras gällande också när barnet inte är formell part i ärendet. Det räcker att barnet berörs. Eventuellt känsliga uppgifter i intyg som styrker behovet av anpassning borde sannolikt ändå bli kända för familjehemmet eller den som gör ett åtagande om periodiskt boende. Det finns dessutom praktiska fördelar med att låta den eller de som har uppdraget som familjehem eller gör åtagandet för periodiskt boende att ansöka om bidraget. Ansökan ska göras hos kommunen där bostaden är belägen. Personen med funktionsnedsättning, liksom ställföreträdare, kan befinna sig långt från bostaden som ska anpassas, vilket kan vara opraktiskt vid kontakter med hantverkare och kommunens handläggare av bostadsanpassningsbidrag. Trots dessa praktiska fördelar begränsar sig dock Boverkets förslag till personer som ännu inte fyllt 18 år när ansökan görs. Huvudregeln ska förbli att personen med funktionsnedsättning ska vara sökande. Undantagen ska begränsas i möjligaste mån.

6.2.2.3 Reparationsbidrag

Motsvarande ändringar som föreslås ovan för bostadsanpassningsbidraget ska gälla vid ansökan om reparationsbidrag (avsnitt 6.8).

6.2.2.4 Språkliga ändringar i 5, 7 och 11 §§

Om förslaget om en delvis ändrad sökandekrets går igenom behöver ”sökanden” ersättas med ”personen med funktionsnedsättning” i 5 och 7 §§ och med ”en person med funktionsnedsättning” i 11 §.

6.3 Ökade möjligheter för ägare av flerbostadshus att överta bostadsanpassningsbidrag samt reparationsbidrag efter ett övertagande

Boverkets förslag: I de fall en ansökan om bostadsanpassningsbidrag avser åtgärder i anslutning till en lägenhet som innehas med hyres- eller bostadsrätt i ett flerbostadshus måste sökanden, innan kommunen kan bevilja bidrag, ha erbjudit ägaren av bostadshuset att överta rätten till bostadsanpassningsbidrag. Vidare blir det möjligt med reparationsbidrag efter ett övertagande.

6.3.1 Bakgrund

Av 4 § lagen (2018:222) om bostadsanpassningsbidrag framgår att ägare av ett flerbostadshus får överta rätten till bostadsanpassningsbidrag som har beviljats för anpassningsåtgärder i anslutning till en lägenhet som innehas med hyres- eller bostadsrätt, om sökanden och ägaren är överens om det. Detta gäller under förutsättning att bostadsanpassningsbidraget

har beviljats i form av kontantbidrag enligt 16 § första stycket och att ägaren åtar sig att låta utföra de åtgärder som bidraget avser.

Enligt 11 § samma lag följer att reparationsbidrag inte lämnas om anordningen eller inredningen har installerats med stöd av bostadsanpassningsbidrag som en ägare av ett flerbostadshus har övertagit rätten till enligt 4 §.

Möjligheten till övertagande av bostadsanpassningsbidrag tillkom genom 2018 års lag om bostadsanpassningsbidrag och motiverades bland annat med att ett övertagande förenklar processen för anpassningsärenden i allmänna utrymmen, och innebär en möjlighet att undanröja oklarheter om äganderätten med mera för de åtgärder som tillkommit i sådana utrymmen genom bostadsanpassningsbidrag.

Av statistik framgår att övertagande har utnyttjats i en liten omfattning sedan tillkomsten av den nya lagen 2018. Likaså erfar Boverket att det råder olikheter i landet över hur möjligheten till övertagande hanteras. En del kommuner arbetar mer aktivt för övertaganden medan andra kommuner ännu inte uppmärksammar denna möjlighet i samma omfattning. År 2021 förekom till exempel totalt cirka 240 fall av övertagande av anpassningsåtgärder i anslutning till lägenheter i flerbostadshus. Motsvarande siffra för år 2020 uppgick till endast 194 fall. Samtidigt beviljades år 2020 totalt 7 669 ärenden om bostadsanpassningsbidrag för åtgärderna hiss eller annan lyftanordning, dörrautomatik och ramp till entré i flerbostadshus.²⁶ För år 2019 är motsvarande siffror 7074 ärenden om bostadsanpassningsbidrag för nämnda åtgärder i flerbostadshus och 263 fall av övertagande av bostadsanpassningsbidrag.²⁷ Till dessa uppgifter tillkommer ett okänt antal anpassningar i anslutning till lägenheter i flerbostadshus som till exempel tvättstugor och förråd. Antalet fall av övertagande är alltså påtagligt litet i förhållande till de fall där ett övertagande skulle vara möjligt.

6.3.1.1 Bostadsanpassningar i allmänna utrymmen

Boverket har låtit utreda vissa frågor som kan uppstå i samband med att en enskild sökande beviljas bidrag i eller i anslutning till sin bostad och bostaden ägs av annan än den bidragsberättigade. Frågorna berör äganderätt, ansvarsfrågor efter anpassningar och avskiljande av egendom som installerats i eller i anslutning till den bidragsberättigades bostad.

I utredningen framförs bland annat att om ingen särskild överenskommelse har skett mellan en hyresgäst och en flerbostadshusägare så utgör till exempel hissar, dörrautomatik och ramper lös egendom till dess att de har kommit i samma ägares hand, i enlighet med bestämmelserna i

²⁶ [Statistiksammanställning - Bostadsanpassningsbidraget - Boverket](#)

²⁷ [Bostadsanpassningsbidragen 2019 \(boverket.se\)](#)

jordabalken (1970:994). Därmed är det sökandens privata egendom och inget ansvar torde kunna påföras ägaren av bostadshuset för underhåll, reparation och försäkring i förhållande till egendomens ägare. I strikt mening har inte heller bostadsägaren rätt att vidta åtgärder på den enskildes egendom, utan dennes medgivande.

Emellertid kan en hyresvärd ha skyldigheter gentemot övriga hyresgäster och därmed anses skyldig att agera i vissa situationer. I enlighet med jordabalkens regler innefattas gemensamma utrymmen i hyresavtalet och ansvaret för att hålla dessa i vårdat skick åvilar hyresvärden. Det medför att hyresvärden har ett avtalsrättsligt ansvar i förhållande till övriga hyresgäster att anordningar i gemensamma utrymmen inte utgör en fara för hyresgästerna eller deras besökare.

Genom att tillåta installation av viss utrustning torde hyresvärden ha ett tillsynsansvar för att utrustningen inte utgör en fara för övriga hyresgäster eller besökare. Utifrån ett skadeståndsansvar torde såväl egendomens ägare som ägaren av bostadshuset ha en plikt att undvika att egendom i gemensamma utrymmen förorsakar skada på person och sak. Med beaktande av att ägaren av bostadshuset går med på anpassningen och i samband därmed kan styra hur en åtgärd vidtas eller placeras, samt att det i allmänhet torde kunna ställas ett högre krav på riskbedömning av en ägare av bostadshuset än en privatperson torde ett tämligen stort ansvar falla på denne.

Härvid ska beaktas att andra boende eller besökande till fastigheten inte kan veta om det är utrustning för gemensamt bruk eller om det utgör privat egendom om det inte tydligt märks ut. Om en ägare av ett bostadshus vill undgå ansvar för egendom bör denne tillse att det klargörs för övriga boende och besökare att till exempel hiss och lyftanordningar utgör privat egendom och inte får användas av övriga som har tillgång till det gemensamma utrymmet. Om till exempel någon halkar på en ramp kan det också bli fråga om ett solidariskt ansvar mellan ägaren av rampen och ägaren av bostadshuset. En försiktig bostadsägare bör märka ut att det utgör privat egendom om denne vill försöka undgå ansvar.

Bostadsägarens ansvar innebär dock inte att denne är ansvarig för att laga egendomen åt den enskilde utan att förhindra att den skadar person eller sak. Denne bör se till att den privata egendomen inte görs tillgänglig för andra, exempelvis åtgärda en olämplig ramp etcetera. En ramp som behöver sandas vintertid bör därför antingen stängas av för andra boende (om det är tekniskt möjligt) eller sandas främst med hänsyn till andra hyresgäster och besökande än egendomens ägare.

Vad som ovan nämnts om anpassningar i allmänna utrymmen torde enligt Boverkets uppfattning inte vara allmänt känt bland alla ägare av flerbostadshus och bidragssökande. Vidare känner Boverket sedan tidigare till att frågor och problem kan uppstå i de fall anpassningar har beviljats i

allmänna utrymmen, till exempel en dörrautomatik med en handsändare, där sökanden som äger anpassningen inte vill låta andra personer använda själva dörrautomatiken. Övriga personer i flerbostadshuset som också har behov av dörrautomatik kan då få problem att få till stånd en anpassning. För det krävs att ägaren av dörrautomatiken (den som sökt om bostadsanpassningsbidrag från början), förutom ägaren av bostadshuset, måste godkänna att grannen använder anordningen. Enligt uppgift till Boverket finns det kommuner som ställer detta krav.

En rad olika fråge- och problemställningar kan alltså uppstå i samband med enskilt ägande i allmänna utrymmen. Starka argument talar enligt Boverkets uppfattning för att äganderätten till anpassningar i anslutning till lägenheter i flerbostadshus i så stor utsträckning som möjligt bör komma i samma hand som den som äger bostadshuset. Detta har också påtalats i tidigare rapporter från Boverket, bland annat i rapporten Översyn av lagen om bostadsanpassningsbidrag m.m. (2014:38). På sätt som framhålls i propositionen 2017/18:80, sidan 25, är en fastighetsägare inte alltid ägare av det bostadshus i vilket anpassningen görs. Exempelvis kan en bostadsrättsförening äga ett bostadshus och inneha fastigheten dit byggnaden hör med tomträtt, och fastighetsägaren har då ingen rätt till byggnaden. Detsamma gäller en fastighetsägare som arrenderar ut jord till en arrendator som äger det hus där en anpassning kan göras. Mot denna bakgrund ansåg regeringen att det var lämpligare att i lagen om bostadsanpassningsbidrag ange att det är ägaren av bostadshuset och inte fastighetsägaren, i den mening som avses i jordabalken, som kan överta en rätt till bostadsanpassningsbidrag i enlighet med 4 § i lagen.

6.3.1.2 Övertagande av rätten till bostadsanpassningsbidrag

Anledning till att endast så få fall av övertagande har skett sedan tillkomsten av lagen 2018 är inte klarlagd men Boverket noterar bland annat att information om denna möjlighet saknas på många kommuners hemsidor där övrig information om bostadsanpassningsbidrag lämnas. Anmärkas kan i detta sammanhang att Boverket i rapporten 2014:38 påtalade vikten av att relativt omfattande informationsinsatser genomfördes vid införandet av en ny lag och att sådana insatser borde involvera såväl Boverket som tillsynsmyndighet som kommunerna och SKR. Sådana insatser kräver dock särskilda resurser. Boverket kan konstatera att några relativt omfattande informationsinsatser, som Boverket i egenskap av tillsynsmyndighet hade ansvaret att initiera, om till exempel möjligheterna till övertagande ännu inte har kommit till stånd. Avsaknad av kännedom om möjligheten till övertagande torde enligt Boverkets uppfattning starkt påverka antalet potentiella övertaganden, liksom naturligtvis hur aktivt kommunerna arbetar med denna fråga.

Boverket har under utvärderingens gång varit i kontakt med ett antal kommuner för att få ta del av deras erfarenheter om övertagande av bidrag. Bland annat framkommer av dessa intervjuer att vissa kommuner

arbetar mer aktivt för att få till stånd övertagande, och själva har tagit fram blanketter som kan användas, samt utarbetat rutiner för hanteringen. I några fall framkommer att kommunerna hjälper till med utförandet via fullmakt då flerbostadshusägarna inte vill ombesörja projekt själva. Viljan bland dessa att överta bidrag uppges variera, och någon kommun uppger att övertagande än så länge bara handlat om automatiska dörröppnare. Vidare framförs från kommunhåll att flerbostadshusägarna inte är intresserade av att ta kostnader för reparationer och underhåll och att reparationsbidrag borde kunna beviljas också efter övertagande, men då bara så länge som den ursprungliga sökanden bor kvar.

Vid underhandskontakt med styrelserepresentanter för Föreningen kommunal bostadsanpassning, FKBo, har bilden förstärkts av att det är svårt att motivera ägare av flerbostadshus att överta rätten till bidrag. Detta gäller såväl stora som små hyresvärdar och bostadsrättsföreningar. Likaså har det framförts synpunkter på att det är olämpligt med enskilt ägande i allmänna utrymmen och att en möjlighet till att täcka kostnader för underhåll och reparation torde inverka på viljan att överta rätten till bostadsanpassningsbidrag.

6.3.1.3 Reparationsbidrag vid övertagande av rätten till bostadsanpassningsbidrag

Av 11 § i lagen om bostadsanpassningsbidrag följer att det inte är möjligt att bevilja reparationsbidrag i de fall där en överlåtelse av bidraget har skett enligt 4 § i lagen. Samtidigt utesluter lagtextens ordalydelse inte möjligheten till ett reparationsbidrag i andra fall där äganderätten till anpassningen kommit i en flerbostadshusägares hand. Till exempel i det fall en sökande låtit utföra en anpassning och efter det att bidraget utbetalats överlåter äganderätten till anpassningsåtgärden till bostadsägaren. Detta gäller också för det fall där en sökande av bidraget efter utförd anpassning lämnar sin bostad, till exempel vid avflyttning, och låter anpassningen bli kvar. Efter en tid övergår då äganderätten till hyresvärdens enligt bestämmelser i jordabalken. Boverket har inte hittat någon klarläggande rättspraxis men bestämmelserna i 11 § utesluter alltså inte att ett reparationsbidrag kan lämnas i dessa fall. Enligt Boverkets uppfattning är det ologiskt att en åtgärd som tillkommit genom en överlåtelse enligt 4 § inte kan repareras och underhållas med reparationsbidrag, medan det alltså inte är uteslutet i andra fall där en övergång av äganderätten har skett. Nämnas kan att av författningskommentaren till 11 § i proposition 2017/18:80 framgår att om reparationsbidrag söks av en annan person än den som ursprungligen beviljats bostadsanpassningsbidrag för åtgärden ska kommunen göra en ny prövning enligt 5 §.

Samtidigt kan nämnas att bestämmelserna om reparationsbidrag inte har någon tydligt uttalad bidragsmottagarkrets, men av 11 § 3 stycket framgår att bidrag endast lämnas om åtgärderna är nödvändiga för att bostaden ska vara ändamålsenlig för sökanden. Detta torde innebära att en

hyresvärd eller en bostadsrättsförening inte har möjlighet att få ett bidrag men att en boende i ett flerbostadshus kan få bidrag. Detta gäller även om denne själv inte har beviljats bidraget från början. Det är tillräckligt att anordningen eller inredningen har installerats med stöd av bostadsanpassningsbidrag enligt nuvarande lag eller motsvarande äldre bestämmelser och att övriga villkor är uppfyllda.

6.3.2 Överväganden

6.3.2.1 Reparationsbidrag också vid övertagande av rätten till bostadsanpassningsbidrag

Från fastighetsägarhåll har tidigare framförts att intresset att överta vissa anpassningar enligt 4 § är lågt bland annat på grund av att möjlighet till reparationsbidrag inte finns. I förarbetena till nuvarande lag framför regeringen att i de fall då ägaren av flerbostadshuset övertagit rätten till bostadsanpassningsbidraget och själv låtit utföra åtgärden så har kopplingen till den som ansökt om bidraget upphört, varför det inte finns skäl att låta den som övertagit rätten till bidraget kunna få bidrag för reparationskostnader (proposition 2017/18:80 sidan 44).

Det var ursprungligen Boverkets förslag att ägare av flerbostadshus inte skulle kunna beviljas reparationsbidrag efter ett övertagande, och Boverket har förståelse för de skäl som framförs i propositionen. Mot bakgrund av det låga antalet överlåtelser som skett sedan tillkomsten av denna möjlighet anser Boverket dock att åtgärder behöver vidtas. Boverket menar att en möjlighet till ett reparationsbidrag också i de fall ett övertagande har skett är av stor vikt i strävan att öka flerbostadshusägares vilja att överta en rätt till bostadsanpassningsbidrag. Boverket föreslår därför att reglerna i 11 § ändras så att reparationsbidrag blir möjligt även i de fall ett övertagande av ett bidrag har skett enligt 4 §.

Beträffande frågan om vem som ska kunna söka reparationsbidrag efter en överlåtelse av ett bidrag anser Boverket att även en ägare av ett flerbostadshus bör kunna göra det. Då blir denne ägare av anpassningsåtgärden och det är då lämpligt att denne får full kontroll över de arbeten som krävs för att reparera och, i fråga om anordning eller inredning av tekniskt slag, underhålla funktioner i huset.

Boverkets föreslår därför att även ägaren av flerbostadshuset enligt 4 § ges en möjlighet att få reparationsbidrag. Denna möjlighet bör dock inte utesluta att även andra personer ska kunna söka reparationsbidrag. Enligt Boverkets mening bör därvid möjligheten att söka reparationsbidrag inte bara vara förbehållet den person som först har erhållit bidraget och överlåtit det på ägaren av flerbostadshuset enligt 4 §, på sätt som framförts av vissa kommuner. Även andra personer i ett flerbostadshus bör kunna söka reparationsbidrag. Denna möjlighet för andra att söka reparationsbidrag bör gälla för att kunna få till stånd reparationer i de fall som en ägare av bostadshuset av olika anledningar inte inleder ett reparationsbidrags-

ärendet. Reparationsbidrag efter ett övertagande utgör inget undantag från prövningen av övriga villkor enligt 11 §. Till exempel beviljas bidrag endast om åtgärden är nödvändig för att bostaden ska vara ändamålsenlig för en person med funktionsnedsättning. För Boverkets förslag och överväganden om sökandekretsen vid reparationsbidrag se avsnitt 6.2 och 6.8.

Av bestämmelserna om reparationsbidrag framgår bland annat att bidrag lämnas för att reparera sådan anordning eller inredning som har installerats med stöd av bostadsanpassningsbidrag. Detta torde innebära att just bara sådana åtgärder som har tillkommit genom bidraget kan få stöd för reparation. Bestämmelsen i 4 § om övertagande utesluter inte att en flerbostadshusägare själv skjuter till medel för att åstadkomma en annan utformning på anpassningen än den som kommunen beslutat om. I förarbetena anges som exempel att bidrag lämnats för en aluminiumramp men att ägaren av bostaden väljer att tillgodose tillgängligheten med markarbeten och hårdgörning. Mot bakgrund av bestämmelserna om reparationsbidrag torde bidrag inte kunna lämnas i de fall där bostadsägaren valt att frångå den åtgärd eller inredning som bidrag ursprungligen lämnats för. Enligt Boverket bör i anslutning till nya regler om reparationsbidrag ett klarläggande om detta göras i ett motivuttalande i en kommande proposition.

6.3.2.2 Nya bestämmelser om övertagande av rätten till bostadsanpassningsbidrag

Förutom nya bestämmelser för reparationsbidraget anser Boverket även att bestämmelserna om övertagande av bidrag i 4 § bör ändras. Enligt nu gällande regler råder full frihet både för sökanden och ägaren av huset att avtala om ett övertagande. En bostadsägare kan, av naturliga skäl, inte påtvingas en äganderätt till något som denne inte anser sig vilja ha och en sökande måste vilja överlåta sin rätt till bidrag för att ett övertagande ska komma till stånd. Boverket anser dock att det finns skäl för att en sökandes intresse av ett enskilt ägande av åtgärder i anslutning till en lägenhet bör få stå tillbaka i det fall en ägare av huset förklarar sig villig att överta rätten till bidraget. På så sätt torde fler övertaganden kunna komma till stånd. För den sökande torde detta inte innebära några större problem då ägaren måste åta sig att låta utföra de åtgärder som bidraget avser för att kunna överta ett bidrag. Enligt vad Boverket erfar är intresset för en sökande att själv äga sin anpassning i allmänna utrymmen inte heller stort.

Boverket anser därför att det i lagen om bostadsanpassningsbidrag bör införas en bestämmelse, om att i de fall en ansökan om bidrag avser åtgärder i anslutning till en lägenhet i ett flerbostadshus som innehas med hyres- eller bostadsrätt, måste sökanden först höra med ägaren av bostads- huset om denne önskar överta rätten till bidrag innan bidrag kan beviljas. Om ägaren av flerbostadshuset vill överta rätten till bidrag får en sökandes intresse av ett enskilt ägande stå tillbaka i dessa fall. Genom att lagstadga om en sådan rutin, där sökanden måste visa för kommunen att

ett erbjudande om övertagande gjorts, skulle ett tydligt moment tillkomma i handläggningen av bidraget. Boverkets förslag innebär ingen inskränkning av rätten till bidrag i de fall en flerbostadshusägare inte vill överta rätten till bidrag.

Av 10 § i lagen om bostadsanpassningsbidrag följer bland annat att för att bidrag ska kunna beviljas, måste den som äger bostaden lämna ett medgivande och en utfästelse om att återställning inte krävs. Enligt Boverkets föreskrifter till lagen ska en sökande före kommunens beslut visa att dessa förutsättningar är uppfyllda genom ett skriftligt underlag till kommunen. För de sökande som önskar att få till stånd en anpassningsåtgärd i anslutning till sin lägenhet finns således redan ett moment i handläggningen som aktualiserar en kontakt med bostadsägaren. Det framstår därför som lämpligt att ägaren i samband med detta ges en möjlighet att uttrycka sin vilja om ett övertagande. Om ett avtal om övertagande kommer till stånd redan vid detta moment behöver medgivande och utfästelse enligt 10 § inte inhämtas. Detta förhållande bör framgå direkt paragrafen.

Enligt Boverkets förslag ska sökanden visa att ett erbjudande om övertagande har lämnats innan beslut om att bevilja bidrag kan fattas. Kommunen kan då ta hänsyn till denna information i sin fortsatta handläggning, och av kommande beslut om bidrag ska framgå om ägaren övertar rätten till bidraget. Ett krav på en sådan upplysning i beslutet bör framgå direkt av kommande lag. Ett övertagande enligt 4 § förutsätter att bostadsanpassningsbidraget har beviljats i form av kontantbidrag enligt 16 § första stycket och att ägaren åtar sig att låta utföra de åtgärder som bidraget avser. Enligt Boverket bör detta även gälla fortsättningsvis och säkerställer därmed att sökandens behov av en ändamålsenlig anpassning tillgodoses.

6.4 Rullstolsgarage 5 §

Boverkets förslag: I lagen preciseras att bidrag lämnas för att byta, flytta, komplettera eller på annat sätt anpassa de fasta funktionerna i och i anslutning till en bostad. Det tydliggörs även att vid prövning av om åtgärderna är nödvändiga för att bostaden ska vara ändamålsenlig för personen med funktionsnedsättning så ska även behovet av förvaring av hjälpmedel beaktas.

6.4.1 Bakgrund

En av nyheterna i den nuvarande lagen (2018:222) om bostadsanpassningsbidrag är att det uttryckligen framgår att bidrag inte bara lämnas för att anpassa fasta funktioner utan också för att komplettera sådana funktioner.

Boverket skrev i rapporten 2014:38 ”Översyn av lagen om bostadsanpassningsbidrag m.m.” att mindre vikt borde läggas vid hur man monterar en åtgärd som det söks bidrag för eller om den är av sådant slag att den normalt tas med när man flyttar (sidan 69). I propositionen till 1992 års

lag om bostadsanpassningsbidrag uttalas om gränsdragningen mellan fasta och lösa inventarier att man som allmän vägledning kunde utgå ifrån att fasta inventarier är sådana som normalt inte tas med vid flytt (proposition 1992/93:58 sidan 17). Av propositionen till den nuvarande lagen framgår inte med klarhet vilken betydelse regeringen ansåg att frågan om en åtgärd normalt tas med eller inte vid en flytt borde tillmätas. Regeringen pekade dock på tillämpningssvårigheterna, efter att dessförinnan ha nämnt vägledningen i propositionen till 1992 års lag, samt att lagen borde förtydligas och att bidrag skulle kunna lämnas för att komplettera de fasta funktionerna även om kompletteringen inte är fastmonterad i byggnaden (proposition 2017/18:80 sidan 27).

Domstolarna har i stor utsträckning fortsatt hänvisa till den vägledning som gavs i propositionen till 1992 års lag och fäster vikt vid vad som normalt tas med eller inte vid en flytt.

6.4.1.1 Dom om flyttbart rullstolsgarage

I uppdraget till Boverket har regeringen särskilt pekat på en dom från Högsta förvaltningsdomstolen (HFD) där domstolen har funnit att ett lätt flyttbart rullstolsgarage inte var en komplettering av en fast funktion enligt 5 § lagen om bostadsanpassningsbidrag. Rullstolsgaraget ansågs därmed inte vara bidragsberättigande (HFD 2020 referat 70).

Enligt HFD visade exemplen i propositionen till lagen om bostadsanpassningsbidrag och skrivningarna där om krav på tydlig koppling till den fasta funktionen att lagstiftarens avsikt har varit att tillämpningsområdet ska vara begränsat. De exempel som anges i proposition 2017/18:80 sidan 27 och 69 (stödhandtag, tröskelkilar och handsändare till dörrautomatik) är, framförde domstolen, kompletteringar som är rent fysiskt anslutna till den fasta funktionen eller finns i dess omedelbara närhet och som inte är funktionella i sig utan endast tillsammans med den fasta funktion som de kompletterar. Enligt HFD var rullstolsgaraget både fristående och funktionellt i sig. Det kunde därför inte anses ha en sådan tydlig fysisk och funktionell koppling till källarförrådet som krävdes för att utgöra ett komplement till det och därmed till en fast funktion i anslutning till bostaden.

HFD begärde att Boverket skulle yttra sig i målet. Boverket ansåg att det lätt flyttbara garaget var ett sådant löst inventarium som bostadsanpassningsbidrag inte kunde lämnas för.

Efter HFD:s avgörande har en majoritet av kommunerna slutat att bevilja bidrag till lätt flyttbara rullstolsgarage. Av enkäten från Boverket år 2022 till handläggare av bostadsanpassningsbidrag framgår att 68 procent av kommunerna inte beviljar bostadsanpassningsbidrag till sådana och att de inte heller finns att tillgå som hjälpmedel. Bara 11 procent, 25 kommuner, beviljar bostadsanpassningsbidrag till flyttbara garage. 5 procent, 12

kommuner, anger att de finns att tillgå som hjälpmedel. 16 procent av kommunerna uppger att de beviljar bostadsanpassningsbidrag till platsbyggda garage.

När arbetsterapeuter svarar på frågan vilken som är den vanligaste anpassningen som avslås uppger 37 procent att det är förvaring (möjligheter att förvara skrymmande hjälpmedel i eller i direkt anslutning till bostaden). 90 procent anger att elrullstolar inte lämnas ut som hjälpmedel för rån mottagaren visat att det finns en förvaring som uppfyller hjälpmedelscentralens krav. 53 procent anger att hjälpmedel tas tillbaka om inte godtagbar förvaring finns.

6.4.1.2 Synpunkter från kommunala handläggare

Från kommunala handläggare har framförts att många fastighetsägare är emot lätt flyttbara rullstolsgarage och därmed inte ger medgivande till att sätta upp sådana. Anledningen är att de tar plats och att elektriciteten till dem kostar, samt att de blir kvar när behovet upphört och används för annan typ av förvaring.

Kommunala bidragshandläggare har också framfört att de lätt flyttbara rullstolsgaragen är dyra, kräver markarbete och extern framdraging av el, samt att det krävs lastbil med kran för att placera ut och ta bort dem.

Handläggarna har också anfört att lätt flyttbara rullstolsgarage borde betraktas som hjälpmedel för att enklare kunna återanvändas. Boverket vill här inflika att lagen om bostadsanpassningsbidrag innehåller bestämmelser om möjligheten att återanvända.

Kommunala bidragshandläggare har också framfört att det flyttbara garaget är betydligt dyrare än hjälpmedlet. Hjälpmedlet lämnas tillbaka när det inte längre behövs, medan garaget kan säljas av bidragsmottagaren. De flyttbara garagen borde i stället ses som ett komplement till exempelvis en elrullstol. Det har ifrågasatts om det är ekonomiskt försvarbart, samt framförts att det ur samhällsekonomisk synvinkel vore bättre om de flyttbara garagen fanns som hjälpmedel, för att då kunna återanvändas. Elinstallation till garagen kan beviljas som bostadsanpassningsbidrag. Det har också förts fram synpunkter på att kommunen inte har utrymme att förvara garagen, i de fall bidragsmottagare vill återlämna dem.

6.4.2 Överväganden

6.4.2.1 Rättighetslagstiftning

Skyldigheten för regioner och kommuner att erbjuda hjälpmedel regleras i hälso- och sjukvårdslagen (2017:30). Denna lag ger inte enskilda någon rätt till hjälpmedel och anger inte heller vilka hjälpmedel som ska finnas att tillgå hos sjukvårdshuvudmannen. Det kan därför variera över landet vilka hjälpmedel som erbjuds. Avgifterna för hjälpmedel kan också variera mellan regionerna. Lagen om bostadsanpassningsbidrag är å andra

sidan en rättighetslag, vilket innebär att enskilda, så länge som de uppfyller villkoren, ska kunna få sina behov tillgodosedda och få en möjlighet till överprövning i domstol vid ett avslagsbeslut. Om även hjälpmedlen hade reglerats i en rättighetslagstiftning hade det, enligt Boverkets mening, varit lämpligt att låta de flyttbara garagen ingå i en sådan hjälpmedelsreglering av skäl som framförts av handläggare av bostadsanpassningsbidrag, det vill säga för att lättare kunna återanvända dem. Eftersom skillnaderna vad gäller tillgång och formerna för tillhandahållandet varierar kraftigt är det dock ingen lämplig lösning.

6.4.2.2 Byta, flytta, komplettera eller på annat sätt anpassa de fasta funktionerna i och i anslutning till en bostad

För att uppfylla ändamålet med lagen om bostadsanpassningsbidrag, att möjliggöra för personer med funktionsnedsättning att bo i egen bostad, anser Boverket att en ändring av 5 § lagen om bostadsanpassningsbidrag behövs. Boverkets enkät visar att merparten av kommunerna har slutat att ge bostadsanpassningsbidrag till lätt flyttbara rullstolsgarage efter HFD:s dom. Som anförts ovan anser Boverket inte att det är lämpligt att lätt flyttbara rullstolsgarage tillhandahålls som hjälpmedel. 5 § lagen om bostadsanpassningsbidrag bör därför ändras för att möjliggöra att bostadsanpassningsbidrag beviljas för lätt flyttbara rullstolsgarage om övriga villkor är uppfyllda.

Boverket föreslår att 5 § första stycket skrivs om så att det framgår att bostadsanpassningsbidrag kan lämnas för att byta, flytta, komplettera eller på annat sätt anpassa de fasta funktionerna i och i anslutning till en bostad. Skrivningen syftar till att belysa att anpassning kan ske på många sätt. Nuvarande lag och tidigare lagstiftning har tillämpats på så sätt att bidrag kunnat lämnas inte bara för att anpassa eller tillgängliggöra en befintlig funktion på en och samma plats i eller i anslutning till bostaden. Bidrag har också lämnats för att byta funktion och för att åstadkomma en viss funktion på en annan plats i eller i anslutning till bostaden.

I enlighet med uttalandena i propositionen till den nuvarande lagen ska bidrag kunna lämnas för åtgärder som inte är fastmonterade i byggnaden. Det måste dock finnas en tydlig fysisk och funktionell koppling till den fasta funktionen. (Proposition 2017/18:80 sidan 27.) Boverket anser att kopplingen inte behöver finnas i förhållande till just den del i bostaden eller i anslutning till denna där den fasta funktion som behöver anpassas finns. Det ska därför, enligt Boverkets mening, bli möjligt att bevilja bostadsanpassningsbidrag till lätt flyttbara rullstolsgarage. För detta talar även kostnadseffektivitet. Är behovet av förvaring styrkt och saknas alternativa lösningar kan kommunen annars behöva bevilja bidrag för en platsbyggd lösning (tillbyggnad eller nybyggnad) vilket kan bli dyrare.

I propositionen till 1992 års lag uttalades om gränsdragningen mellan fasta och lösa inventarier att man som allmän vägledning kunde utgå från

att fasta inventarier är sådana som normalt inte tas med vid flytt (proposition 1992/93:58 sidan 17). Detta har till exempel medfört att, vid tillämpningen av 1992 års lag, så har hyresgäster och bostadsrättshavare, som inte kunnat ta sig till den gemensamma tvättstugan, inte ansetts kunna få bostadsanpassningsbidrag för själva tvättmaskinen, utan endast för el- och vattendragningar i lägenheten. De har inte heller beviljats bostadsanpassningsbidrag för diskmaskin. Bidrag har heller inte lämnats i nämnda situationer vid tillämpningen av 2018 års lag, såvitt Boverket känner till²⁸.

Som framgår ovan ansåg Boverket i samband med översynen av 1992 års lag om bostadsanpassningsbidrag att mindre vikt borde fästas vid hur en åtgärd som det söks bidrag för monteras eller om den är av sådant slag att den normalt tas med när man flyttar. Vad man tar med sig när man flyttar varierar mellan olika boendeformer.

Boverket anser att såväl tvättmaskiner som diskmaskiner bör anses ha en sådan fysisk och funktionell koppling som avses i propositionen till den nuvarande lagen och därmed redan idag kunna stödjas med bostadsanpassningsbidrag, förutsatt att övriga villkor är uppfyllda. En hyresgäst bör till exempel kunna beviljas bidrag om han eller hon inte kan nå den gemensamma tvättstugan i källaren, och alternativa lösningar inte fungerar. Det får ses som en anpassning genom att den befintliga funktionen flyttas för sökanden.

I propositionen till den nuvarande lagen uttalades även att lösa inventarier som möbler och normal belysning inte kan finansieras med bostadsanpassningsbidrag. Detsamma gäller vissa hjälpmedel (och produkter som typiskt sett tillhandahålls som hjälpmedel) som inte har någon direkt koppling till bostaden, till exempel elrullstolar och så kallade trappklättrare. (Proposition 2017/18:80 sidan 69.) Boverket anser att så bör vara fallet även fortsättningsvis och föreslår ingen utvidgning av lagen i detta hänseende.

6.4.2.3 Ändamålsenlig bostad

Det finns exempel från tiden före domen från Högsta förvaltningsdomstolen som visar att det har varit svårt för sökande att styrka att åtgärder för att kunna förvara sin elrullstol har varit en nödvändig åtgärd för att bostaden ska vara ändamålsenlig. Till exempel har en person som bodde med sitt barn i en lägenhet på 47 kvadratmeter och som ville ha möjlighet att förvara sin elrullstol inomhus, men inte i själva bostaden, ansetts kunna förvara den i lägenheten. (Kammarrätten i Göteborg den 26 april 2022, målnummer 375-22.) I andra fall har sökanden ansetts kunna förvara den

²⁸ Förvaltningsrätten i Malmö den 7 oktober 2021 (målnummer 11377-20) om diskmaskin och tvättmaskin. Domen överklagades men Kammarrätten i Göteborg meddelade inte prövningstillstånd (målnummer 6350-21).

utomhus trots hjälpmedelscentralens krav på förvaring i isolerat utrymme.

Boverket föreslår att det i 5 § andra stycket införs en skrivning så att det tydliggörs, att vid prövning av om åtgärderna är nödvändiga för att bostaden ska vara ändamålsenlig för personen med funktionsnedsättning, så ska även behovet av förvaring av hjälpmedel beaktas. Vid en sådan bedömning anser Boverket att man bör väga in faktorer som möjlighet att anordna laddning för till exempel eldrivna rullstolar och skotrar, och att en förvaring i bostaden inte inskränker på andra viktiga funktioner.

I tillämpliga fall bör även frågan om ändamålsenlig ventilation och risk för brand vid laddning aktualiseras och om detta medför att förvaring i särskilt utrymme eventuellt måste möjliggöras utanför bostaden. Varken Boverket eller någon annan myndighet reglerar lös inredning och laddning av den frånsatt utrymningsvägar, till exempel trapphus, där laddning inte får ske. Det är dock risker förenat med laddning i bostäder.

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap har till exempel i ”Brandskydd i flerbostadshus”, MSB1694 från 2021, anfört att laddning av elrullstolar och liknande utrustning utgör en brandrisk och därmed inte får utföras i utrymningsvägar. Myndigheten menar därför att i de fall utrustningen inte behöver vara tillgänglig för personen inuti lägenheten kan det vara lämpligt att överväga annat förvaringsställe där laddning kan ske, exempelvis i ett cykelrum, under förutsättning att det är brandtekniskt avskilt från trapphuset.

6.5 Ändringar i 6 § som undantar vissa boendeformer från bostadsanpassningsbidrag, bland annat familjehem enligt LSS

Boverkets förslag: Personer som bor i familjehem enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) ska åter kunna beviljas bostadsanpassningsbidrag. Bestämmelsen skrivs dessutom om så att det tydligare framgår att en medboende till en person som beviljats ett biståndsbedömt boende kan få bostadsanpassningsbidrag.

6.5.1 Bakgrund

En nyhet i den nuvarande lagen (2018:222) om bostadsanpassningsbidrag var bestämmelsen i 6 §. Den innebär att bostadsanpassningsbidrag inte lämnas för anpassningar i

- särskilda boendeformer för service och omvårdnad för äldre människor som behöver särskilt stöd (5 kapitlet 5 § andra stycket socialtjänstlagen [2001:453])
- bostäder med särskild service för människor som av fysiska, psykiska eller andra skäl möter betydande svårigheter i sin livsföring och

därför behöver ett sådant boende (5 kapitlet 7 § tredje stycket socialtjänstlagen)

- familjehem för barn eller ungdomar som behöver bo utanför föräldrahemmet (9 § 8 LSS)
- bostad med särskild service för barn eller ungdomar som behöver bo utanför föräldrahemmet (9 § 8 LSS)
- bostad med särskild service för vuxna eller annan särskilt anpassad bostad för vuxna (9 § 9 LSS).

Av 11 § lagen om bostadsanpassningsbidrag framgår att inte heller reparationsbidrag beviljas för anordning och inredning i ovannämnda boendeformer.

Det är enbart familjehem enligt LSS som undantas från bostadsanpassningsbidrag. Personer i familjehem enligt socialtjänstlagen kan alltså beviljas bidraget. Sådana placeringar sker antingen frivilligt eller med tvång enligt lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU).²⁹

Gemensamt för de boendeformer som räknas upp i 6 § lagen om bostadsanpassningsbidrag är att de beviljas efter en särskild biståndsprövning enligt socialtjänstlagen eller LSS på grund av en eller flera funktionsnedsättningar. Syftet med undantaget är att underlätta för den som beviljas ett sådant boende. Han eller hon ska inte behöva ansöka om bostadsanpassningsbidrag för att få en ändamålsenlig bostad utan kunna utgå från att vårdgivaren ser till att bostaden blir ändamålsenlig (proposition 2017/18:80 sidan 33).

Lagen gör ingen skillnad mellan anpassningsbehov som fanns redan vid inflyttningen och behov som uppkommit därefter. I propositionen uttalas att om nya behov uppkommer får övervägas om bostaden ska anpassas genom vårdgivarens försorg, genom bistånd enligt socialtjänstlagen eller om personen bör flytta till ett annat särskilt boende som kan tillgodose de nya behoven (proposition 2017/18:80 sidan 71).

Under denna utredning har framförts att familjehemmen enligt LSS inte borde undantas utan att de som bor där bör kunna beviljas bostadsanpassningsbidrag. Det har också påtalats att barn i familjehem enligt socialtjänstlagen har fått avslag på sina ansökningar för att de inte ansetts bo permanent i familjehemmet. Det har även lyfts problem med att undanta de andra boendena – fränsett äldreboendena – som räknas upp i 6 § lagen

²⁹ Det finns familjehem som används både för frivilliga placeringar och placeringar enligt LVU.

om bostadsanpassningsbidrag. Nedan behandlas dessa frågor liksom om medboende bör kunna beviljas bidrag.

6.5.2 Överväganden

6.5.2.1 Familjehem enligt LSS

I oktober 2021 var det 44 barn och ungdomar placerade i familjehem för barn eller ungdomar enligt LSS.³⁰ Det finns ingen exakt övre åldersgräns angiven, så det förekommer att personer som fyllt 18 år bor i den här typen av familjehem.³¹

Som familjehem räknas ett enskilt hem som på uppdrag av socialnämnden tar emot barn för stadigvarande vård och fostran eller vuxna för vård och omvårdnad och vars verksamhet inte bedrivs yrkesmässigt.³² Familjehemmet ska alltså inte bedrivas i förvärvssyfte.³³ Den här typen av familjehem kan vara en permanent eller i vart fall långvarig lösning. Korttidsvistelse utanför hemmet är en annan insats – enligt 9 § 6 LSS. Den kan ges bland annat genom boende hos en stödfamilj. I propositionen till LSS framfördes att det inte i alla situationer går att dra en skarp gräns mellan vad som är korttidsvård i form av boende i en stödfamilj och vad som är boende i familjehem. Övergången mellan de bägge stödformerna bör vara mjuk. Korttidsvård som anordnas i en stödfamilj bör till exempel successivt kunna övergå till ett stadigvarande boende i familjen. Genom korttidsvistelse ska anhöriga kunna ges avlösning och utrymme för avkoppling. (Proposition 1992/93:159 sidan 80.) En placering för korttidsvistelse brukar övergå i familjehemsplacering enligt 9 § 8 om det visar sig att barnet bor hos stödfamiljen drygt två veckor i månaden.³⁴

Under utredningen har funktionshindersförbundet FUB (För barn, unga och vuxna med utvecklingsstörning) framfört att barnperspektivet har saknats vid utformningen av de nuvarande reglerna. Förbundet har lyft problem med att barn i familjehem inte får nödvändiga anpassningar och att risk finns att barn måste lämna sina familjehem och flytta till institution om nya behov uppstår. Från såväl FUB som Socialstyrelsen har påtalats att det är svårt att hitta familjehem.

Socialstyrelsen har vidare framfört att det är mycket viktigt att familjehemmen får allt stöd de behöver och efterfrågar för att underlätta deras tillvaro och säkra hållbarheten i stödet för barnets skull. Familjehemmet är barnets bostad och enligt Socialstyrelsen borde det därför vara

³⁰ Statistik från Socialstyrelsen. Statistik avseende oktober 2022 publiceras den 5 april 2023.

³¹ År 2021 var 20 år högsta åldern, år 2020 21 år.

³² 2 § förordningen (1993:1090) om stöd och service till vissa funktionshindrade med hänvisning till 3 kapitlet 2 § socialtjänstförordningen (2001:937).

³³ Proposition 1996/97:124, sidan 146.

³⁴ Enligt jurist på Socialstyrelsen.

självkänt att reglerna om bostadsanpassning ändras så att familjehemmet kan ansöka om bidrag. Bristande förutsättningar att anpassa bostaden efter barnets funktionsnedsättningar gör att det blir svårare att hitta och behålla bra familjehem för målgruppen. Val av familjehem behöver utgå från vilka som kan bli bra familjehemsföräldrar, inte vilka som redan har ett anpassat hem – då blir urvalet litet. Socialstyrelsen hänvisar även till artikel 23.2 i barnkonventionen som handlar särskilt om barn med funktionsnedsättning.

Även Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) har under utredningen framfört att lagen bör ändras så att familjehemmen enligt LSS omfattas av bidraget. SKR framför att eftersom familjehemmen utgörs av privatbostäder – alltså inte institutioner eller kommunalt upphandlade tjänster – så kan kommunerna inte påverka utformningen. Bostadsanpassningsbidraget är den enda möjligheten att finansiera anpassningar i familjehemmen, enligt SKR.

Mot bakgrund av vad som framkommit under utredningen, om att alternativa sätt för att finansiera anpassningar i familjehem enligt LSS bedöms saknas, föreslår nu Boverket att lagen om bostadsanpassningsbidrag ändras så att den inte längre undantar anpassningar i sådana familjehem. Därmed kommer alla familjehemmen att likställas och omfattas av lagen.

6.5.2.2 Familjehem och kravet på permanent boende

Boende i familjehem enligt socialtjänstlagen, eventuellt i kombination med LVU, omfattas redan i dag av lagen om bostadsanpassningsbidrag. FUB har under utredningen framfört att barn i familjehem enligt socialtjänstlagen har fått avslag på sina ansökningar med motiveringen att de inte har ansetts bo permanent där.³⁵

Boverket har ingen statistik över antalet avslag med hänvisning till att familjehemmet inte bedömts vara personens permanenta bostad. Boverket vet inte heller vilka omständigheter som legat till grund för en sådan bedömning. Bidrag lämnas för anpassningar i vad som kan anses vara sökandens permanentbostad (3 § första stycket) eller i en annan bostad där sökanden bor periodiskt (3 § andra stycket). Enligt nuvarande lydelse är det alltid personen med funktionsnedsättning som ska ansöka om bidraget. Som framgår av avsnitt 6.2 föreslår Boverket två undantag. Bidrag för att anpassa ett familjehem åt en person under 18 år ska sökas av och lämnas till person eller personer som har uppdraget som familjehem. Och bidrag vid så kallat periodiskt boende ska sökas av den som gör

³⁵ Det finns ingen åldersgräns för boende i frivilliga placeringar i familjehem enligt socialtjänstlagen. För placeringar enligt LVU gäller normalt att personen inte ska ha fyllt 18 år eller, i vissa fall, inte fyllt 20 år (1 § andra och tredje stycket LVU).

åtagandet, om personen med funktionsnedsättning är under 18 år och inte är barn till den som gör åtagandet.

Vad som är personens med funktionsnedsättning permanentbostad ska bedömas i varje enskilt fall. Att till exempel socialnämnden gör regelbundna omprövningar av placeringen³⁶ bör inte medföra att boendet inte kan anses vara permanent i den mening som avses i lagen om bostadsanpassningsbidrag.

I den mån ett barn återkommande vistas utanför det egna hemmet ett antal dagar i månaden eller i veckan, kan bidrag beviljas för anpassning med stöd av bestämmelsen om periodiskt boende i 3 § andra stycket. Den anger att om någon åtar sig att regelbundet under vissa perioder svara för omvårdnaden av en person med funktionsnedsättning i sin bostad och om åtagandet kan antas avse en längre tid, lämnas bidrag även för anpassning av den bostaden. Av propositionen till lagen framgår att bestämmelsen om periodiskt boende bland annat avser situationen där barn med funktionsnedsättning bor växelvis hos sina föräldrar eller där vuxna med funktionsnedsättning vistas i sina föräldrars eller barns hem utan att bo där stadigvarande. Men det finns inte något krav på släktskap mellan sökanden och den person vars bostad ska anpassas. (Proposition 2017/18:80 sidan 68.) Boverket menar att möjligheten att beviljas bidrag vid periodiskt boende bör kunna träda in i flera situationer där kravet på permanentboende inte är uppfyllt och anser inte att det behövs någon lagändring i denna del. Det är dock viktigt med informationsinsatser från Boverkets sida. Dessa bör riktas mot såväl dem inom kommunen som hanterar bostadsanpassningsbidraget som socialnämnder och socialtjänst. Det kommer dock krävas att regeringen ger särskilda medel till Boverket för detta ändamål.

6.5.2.3 Andra boendeformer än familjehem

Förslaget i avsnitt 6.5.2.1 tar sikte på familjehemsplaceringar enligt LSS, och att dessa inte längre ska undantas från bostadsanpassningsbidrag. Detta avsnitt handlar om boende i någon av de andra boendeformer som räknas upp i 6 §.

Det vill säga

- äldreboenden och bostäder med särskild service för personer med funktionsnedsättning som kommunerna har en skyldighet att inrätta enligt socialtjänstlagen (5 kapitlet 5 § andra stycket respektive 7 § tredje stycket socialtjänstlagen)
- bostäder med särskild service för barn eller ungdomar och bostäder med särskild service för vuxna eller annan särskilt anpassad bostad för vuxna (9 § 8 respektive 9 LSS).

³⁶ 6 kapitlet 8 § socialtjänstlagen.

Under remitteringen av förslaget till den nuvarande lagen om bostadsanpassningsbidrag framfördes från flera funktionshindersorganisationer invändningar mot att undanta de särskilda boendena från bostadsanpassningsbidraget. De menade att det fanns en risk för att möjligheten till individanpassningar av boendet skulle minska och att rättigheterna för dem som bor i särskilda boendeformer därmed skulle försämrats. Det framfördes också farhågor med hänsyn till att bestämmelsen inte gör någon skillnad mellan anpassningsbehov som fanns redan vid inflyttningen och behov som uppkommit därefter.

Anpassningar i särskilda boendeformer brukade motsvara en väldigt liten andel av kommunernas totala kostnad för bidraget.³⁷ Boverket har inte gjort någon uppföljning av undantaget i 6 § för att se hur det har gått för dem som bor i sådana bostäder och behövt anpassning.

Under denna utredning har framkommit följande synpunkter i enkätsvaren från kommunernas handläggare av bostadsanpassningsbidrag:

- Det bollas runt vem som ska ta beslut och vem som ska betala för anpassningar i LSS-boenden.
- De som bor i boende enligt socialtjänstlagen och LSS riskerar nog att inte få de anpassningar de behöver när verksamheten själva ska stå för det.
- Bra att särskilda boenden inte längre omfattas, men vissa svårigheter när det gäller satellitlägenheter³⁸ beviljade enligt LSS där oklarheter råder om vem som i stället är ansvarig för kostnaden.

Även i enkätsvaren från arbetsterapeuterna lyfts problem och då särskilt kopplat till boendena enligt LSS. Det påpekas att behoven för personer inom LSS-kretsen ser så olika ut och att det är omöjligt att bygga rätt för alla. Någon för fram att kommunen ofta anser att det inte finns budget för det som den tidigare beviljat som bostadsanpassningsbidrag, till exempel spol- och torkfunktion. Sådan funktion uppges vara nästan helt omöjlig att få nu.

Syftet med lagändringen var att underlätta för dem som bor i aktuella boenden genom att de skulle slippa att ansöka om bostadsanpassningsbidrag för att få till stånd en ändamålsenlig bostad. Utredningen visar i stället att det på vissa håll förekommer att de boende bollas mellan olika enheter inom kommunen eller mellan privat vårdgivare och kommunen och dess

³⁷ Den sammanlagda kostnaden för anpassningar i särskilda boendeformer uppgick under 2015 till 1 procent av den totala kostnaden för bostadsanpassningsbidraget. Boverkets rapport 2016:17, Bostadsanpassningsbidragen 2015, sidan 14. I den tidigare lagen (1992:1574) om bostadsanpassningsbidrag ingick även kostnader för bidragsberättigande reparation, besiktning och underhåll i begreppet bostadsanpassningsbidrag.

³⁸ Det kallas satellitlägenhet när den beviljade bostaden ligger i ett vanligt bostadsområde.

olika enheter. Det tycks alltså i en del kommuner råda oklarhet kring vem som har ansvaret för att se till att en anpassning genomförs och vem som ska ta kostnaden.

Boverket föreslår trots dessa problem ingen ändring för andra boendeformer än familjehem enligt LSS. De övriga undantagen bygger på att kommunen har ett ansvar för att bostaden som personen med funktionsnedsättning ska flytta in i ska vara anpassad för honom eller henne. Bostaden och tjänsten som kommunen tillhandahåller eller handlar upp ska genom kommunen vara anpassad för de personer som ska bo där.

Boverket har särskilt övervägt om undantaget skulle tas bort för i vart fall de situationer där det uppstår nya anpassningsbehov, det vill säga behov som inte fanns när personen flyttade till boendet. En fördel med att undanta även anpassningar på grund av nya behov är dock att man därigenom undviker vad som annars kan utgöra svåra bedömningar av när ett behov egentligen förelåg. När det gäller de problem som lyfts fram om personer som kommit i kläm så är frågan beträffande de kommunala boendena, enligt Boverkets bedömning, organisatorisk och budgetteknisk och borde kunna lösas genom informationsinsatser. När det gäller privata vårdgivare kan kommunerna redan i samband med upphandlingen av driften av verksamheten ha frågan om ansvaret för anpassningar med. Har det inte skett för befintliga privata verksamheter kan kommunen lyfta frågan med vårdgivaren och försöka reglera den i avtal.

Utgångspunkten ska vara att den enskilde inte ska behöva byta bostad på grund av nya anpassningsbehov. Socialstyrelsen har under utredningen framfört att det kan ifrågasättas om en flytt av en enskild individ från ett boende till ett annat enbart på grund av bristande bostadsanpassning i det befintliga boendet är förenligt med bestämmelserna i socialtjänstlagen och LSS. Myndigheten lyfter särskilt att insatser enligt LSS ska vara varaktiga och hela tiden anpassas till den enskildes behov, vilket framgår av 7 § LSS. Den mest rimliga lösningen enligt Socialstyrelsen är att bostaden där den enskilde bor anpassas av den som bedriver verksamheten. Skrivningarna i propositionen till den nuvarande lagen, där det som ett alternativ förs fram att personen flyttar om det uppstår nya anpassningsbehov (se avsnitt 6.5.1) bör med hänsyn till Socialstyrelsens ståndpunkt tolkas som att en flytt som regel bara kan bli aktuell om personen själv vill det.

Sammanfattningsvis föreslår inte Boverket någon lagändring i denna del. Det som framkommit under utredningen visar dock att det behövs stora informationsinsatser gentemot socialnämnder och socialtjänst för att förklara innebörden av bestämmelsen och de skäl som ligger bakom den. Det kommer dock krävas att regeringen lämnar särskilda medel till Boverket för detta ändamål.

6.5.2.4 Medboende

Hösten 2012 infördes i socialtjänstlagen en särskild bestämmelse om så kallat medboende i äldreboende (4 kapitlet 1 c §). Att kunna sammanbo med make eller sambo ska ingå i en skälig levnadsnivå för den som har beviljats eller beviljas bistånd i form av äldreboende.

Av propositionen inför lagändringen i socialtjänstlagen framgår att det förekom att kommuner redan tidigare medgav en rätt till medboende i äldreboenden utifrån socialtjänstlagens 4 kapitel 1 § (rätt till bistånd för att uppnå skälig levnadsnivå) eller 2 § (kommunernas möjlighet att ge bistånd utöver skälig levnadsnivå). Och det utslöts inte att så skulle ske även fortsättningsvis om förutsättningarna enligt den nya, då föreslagna, bestämmelsen inte uppfylldes. (Proposition 2011/12:147 sidan 33.) Det finns ingen nationell statistik över antalet medboende.

Strikt enligt ordalydelsen i 6 § lagen om bostadsanpassningsbidrag kan medboende inte beviljas bostadsanpassningsbidrag. Men syftet med bestämmelsen är att den som beviljats ett boende efter en särskild biståndsprovning inte ska behöva ansöka om bidrag för att få ett fungerande boende. Med hänsyn till detta syfte bör en medboende kunna beviljas bidrag, så länge personen inte själv omfattas av ett formellt beslut om placering i boendet. Boverket föreslår att bestämmelsen i 6 § ändras så att det tydligare framgår att det bara är personen med biståndsbedömt boende som undantas från bidraget. Alla medboende bör omfattas av bidraget oavsett vilken reglering som beslutet att bevilja medboende grundar sig på. Boverket föreslår därför inte någon hänvisning till den särskilda bestämmelsen om medboende i 4 kapitlet 1 § c socialtjänstlagen i den föreslagna lydelsen av 6 §.

Medboende bör även kunna beviljas reparationsbidrag, se avsnitt 6.8.

6.6 Bestämmelserna i 8 § om avslag på grund av vissa brister i bostaden förtydligas

Boverkets förslag: Bestämmelserna om när en ansökan kan avslås på grund av brister i bostadens skick kompletteras. Genom ett nytt stycke förtydligas att bedömningen av om det råder byggnadstekniska brister, eftersatt underhåll eller avsevärda brister i grundläggande bostadsfunktioner ska avse skicket före anpassningen utan beaktande av vilka åtgärder bidrag söks för. Dessutom föreslås en språklig ändring i första stycket.

6.6.1 Bakgrund

I 8 § lagen (2018:222) om bostadsanpassningsbidrag finns bestämmelser som innebär att en sökande kan få avslag på sin ansökan med hänvisning till vissa brister i bostaden. Även om sökanden visar att en åtgärd är nödvändig med hänsyn till funktionsnedsättningen kan bidrag alltså nekas av skäl som är kopplade till själva bostaden. Bidrag lämnas inte om de sökta

åtgärderna behöver utföras av någon eller några av de orsaker som räknas upp i bestämmelsen. Dessa är

- byggnadstekniska brister,
- eftersatt underhåll,
- avsaknad av eller avsevärda brister i grundläggande bostadsfunktioner samt
- avvikelser från bygglagstiftningens krav på tillgänglighet och användbarhet för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga.

Den sista orsaken som pekas ut i lagtexten – avvikelser från bygglagstiftningens tillgänglighetskrav – gäller bara om det är sökanden själv som avvikit från kraven. Är det till exempel en hyresvärd som avvikit ska en hyresgäst ändå kunna beviljas bidrag. Detta var en nyhet i den nuvarande lagen, efter förslag från Boverket, och motiverades med att det vid andra brister i en lägenhet, till exempel eftersatt underhåll, finns mer verk samma sanktionsmöjligheter för hyresgäster genom bestämmelserna i hyreslagstiftningen³⁹.

Att ansökningar avslås med hänvisning till 8 § är den fjärde vanligaste avslagsgrunden.

6.6.2 Överväganden

Under remisshanteringen av det som blev den nuvarande lagen framfördes synpunkten att regleringen kring byggnadstekniska brister borde lösas på samma sätt som avvikelser från tillgänglighetskraven, det vill säga att sökanden bara borde kunna nekas bidrag med hänvisning till sådana byggnadstekniska brister som sökanden själv var ansvarig för.⁴⁰ Boverket har förståelse för denna synpunkt. Konsekvenserna av den nuvarande regleringen blir särskilt påtagliga för hyresgäster som inte råder över sin bostad och dess skick på samma sätt som villaägare och – i fråga om åtgärder inne i bostaden – bostadsrättshavare. En hyresgäst kan visserligen begära hos hyresnämnden att den ska ålägga hyresvärderna att åtgärda brister (12 kapitlet 16 § jordabalken). Villkoren för bostadsanpassningsbidrag och förutsättningarna för så kallat åtgärdsföreläggande är dock fristående från varandra. Att en kommun eller en domstol i ett ärende om bostadsanpassningsbidrag bedömt att det föreligger exempelvis byggnadsteknisk brist eller eftersatt underhåll är ingen garanti för att hyresnämnden kommer anse att det finns förutsättningar för att besluta om ett åtgärdsföreläggande. Boverket har övervägt om lagen borde ändras så att bidragsvillkoren för hyresgäster anpassas utifrån den brist på rådighet som de har, men

³⁹ Översyn av lagen om bostadsanpassningsbidrag m.m., Boverkets rapport 2014:38, sidan 79.

⁴⁰ Autism och Aspergerförbundet, se proposition 2017/18:80 sidan 34.

lämnar inga förslag med sådant innehåll. Det är enligt Boverkets mening inte lämpligt att bostadsanpassningsbidraget används för att täcka upp för de situationer där hyreslagstiftningen inte räcker till.

När det gäller tillämpningen av bestämmelserna i 8 § om byggnadsteknisk brist, eftersatt underhåll eller avsevärda brister i grundläggande bostadsfunktioner förekommer att kommuner avslår ansökningar enbart med hänvisning till inredningens ålder. Det finns domar där förvaltningsrätter i sådana fall delat kommunens bedömning⁴¹ och domar där förvaltningsrätter ansett att enbart ålder inte är skäl för avslag⁴². Boverket känner inte till något avgörande där kammarrätt eller Högsta förvaltningsdomstolen prövat om enbart ålder kan utgöra en avslagsgrund.⁴³ Enligt uttalanden i propositionen ska en ansökan inte avslås enbart för att en funktion är omodern och/eller mycket gammal, så länge den fungerar och är hel (proposition 2017/18:80 sidorna 35 och 72–73).

Det förekommer vidare att kommuner avslår ansökningar efter en bedömning av om skicket på den befintliga inredningen fungerar för den förändrade användning som ansökan avser. Till exempel har ansökningar om bidrag för att byta ut badkar mot dusch avslagits för att väggar och golv inte har tillräckligt fuktskydd om dusch installeras.⁴⁴ Den rimliga tolkningen av bestämmelsen är dock, enligt Boverkets mening, att skicket ska sättas i relation till förhållandena före anpassningen och inte bedömas med hänsyn till de åtgärder som bidrag söks för. Om en ansökan till exempel gäller att byta ut ett badkar mot en dusch ska avslag inte göras för att fuktskyddet inte skulle vara tillräckligt efter bytet.

Boverket saknar statistik över hur vanligt det är att avslag görs med hänvisning till inredningens ålder eller till att skicket på den befintliga inredningen är bristfälligt för den användning som skulle bli fallet om sökt anpassning utfördes. Boverket föreslår dock att bestämmelsen ändras så att avsedd tillämpning framgår tydligare. Som en jämförelse kan nämnas att underhållskravet enligt 8 kapitlet 14 § plan- och bygglagen inte innebär något retroaktivt krav utan bara att byggnaden ska underhållas så att den fortsätter att uppfylla de krav som gällde när den uppfördes eller ändrades. Underhållskravet i plan- och bygglagstiftningen innebär alltså inte någon skyldighet att utföra åtgärder som tillför byggnaden nya egenskaper och funktioner eller innebär att standarden höjs.

⁴¹ Se till exempel Förvaltningsrätten i Uppsala den 8 november 2019 (målnummer 3396-19 E).

⁴² Till exempel Förvaltningsrätten i Malmö den 21 november 2019 (målnummer 11002-18).

⁴³ I till exempel en dom från Kammarrätten i Jönköping den 14 oktober 2021 (målnummer 678-21) utgjorde både skicket och åldern grund för domstolens bedömning att bidrag inte borde beviljas.

⁴⁴ Förvaltningsrätten i Göteborg delade en kommuns bedömning av det slaget i en dom den 23 januari 2023, målnummer 7125-22. Överklagandefristen går ut den 2 mars 2023.

6.7 Ändringar i 9 § som innehåller särskilda villkor för bidrag vid byte av bostad

Boverkets förslag: Begreppet ”planlösning” tas bort i 9 § i bytesbestämelsen. Begreppet ersätts med skrivningen ”hur utrymmena är fördelade och belägna”. Dessutom tydliggörs att de särskilda villkoren för byte inte gäller när ansökan avser anpassning för en person som beviljats eller anvisats bostaden av en myndighet.

6.7.1 Bakgrund

I 9 § lagen (2018:222) om bostadsanpassningsbidrag finns bestämmelser om vilka särskilda villkor (utöver lagens övriga) som gäller när en person flyttar och ansöker om bidrag för att anpassa den nya bostaden. Villkoren ska tillämpas i fråga om sådana åtgärder som är nödvändiga vid tiden för bytet av bostaden. I det följande bortses från villkoren i paragrafens andra stycke som gäller när sökanden flyttar till ett en- eller tvåbostadshus som sökanden själv låtit uppföra. Villkoren för den situationen är i princip oförändrade jämfört med den praxis som fanns tidigare kopplad till 1992 års lag om bostadsanpassningsbidrag.

Av 9 § första stycket framgår att vid byte av bostad så lämnas inte bidrag för åtgärder som beror på att den nya bostaden i fråga om storlek, planlösning, antal våningsplan eller andra nivåskillnader i eller i anslutning till bostaden är uppenbart olämplig med hänsyn till funktionsnedsättningen. Villkoren avviker väsentligt från tidigare. Enligt 1992 års lag krävdes särskilda skäl för valet av bostad för att bidrag skulle beviljas vid kostnadskrävande åtgärder. För att kravet inte skulle kunna undvikas genom etappvisa ansökningar skulle det göras en helhetsbedömning av bostaden. Kommunerna skulle pröva om bostaden egentligen, objektivt sett, behövde anpassas i andra delar än vad ansökan gällde. Om det då konstaterades att det sammantaget egentligen behövde utföras kostnadskrävande åtgärder måste sökanden visa att han eller hon haft särskilda skäl för att välja den nya bostaden. Med nuvarande bestämmelse ska det inte längre göras någon helhetsbedömning av bostadens lämplighet. Prövningen ska begränsas till de anpassningsåtgärder som ansökan omfattar. I propositionen ges exemplet en person som har flyttat till en lägenhet på fjärde våningen i ett flerbostadshus. Om personen ansöker om bidrag för en hiss till fjärde våningsplanet och en höj- och sänkbar köksinredning, kan bidrag beviljas för köksinredningen men inte för hissen. (Proposition 2017/18:80 sidan 74.)

I kommunenkäten svarar flera handläggare att möjligheterna att få bidrag har ökat i och med att någon helhetsbedömning inte längre ska göras. När det gäller hur de förändrade villkoren för bidrag vid byte av bostad totalt sett har påverkat sökandes möjligheter att beviljas bidrag svarar 32 procent att de ökat, 18 procent att de minskat, 22 procent att det inte är

någon skillnad medan övriga inte vet. Hänvisning till villkoren i 9 § första stycket är den femte vanligaste avslagsgrunden.

Några handläggare framför i kommunenkäten att det behövs förtydliganden i fråga om var gränsen går mellan nivåskillnader som gör och inte gör bostaden uppenbart olämplig. Propositionens exempel anses inte tillräckligt klargörande. Vad avses till exempel med en ”mindre” hiss som bidrag sägs kunna beviljas för efter ett bostadsbyte i flerbostadshus?

6.7.2 Överväganden

6.7.2.1 Nivåskillnader

9 § innebär att nivåskillnader i den nya bostaden kan medföra att bidrag inte lämnas, om dessa bedöms göra bostaden uppenbart olämplig med hänsyn till funktionsnedsättningen. Boverket har förståelse för att ett förtydligande önskas i fråga om var gränsen går mellan nivåskillnader som gör och inte gör bostaden uppenbart olämplig. Propositionens exempel täcker inte in alla situationer som kan uppstå, och de flesta kammarrättsavgörandena hittills gäller framför allt ramper⁴⁵. Om lagtexten gjordes mer detaljerad, till exempel genom att den angav en högsta nivåskillnad i höjd eller ett maximalt antal trappsteg där bidrag skulle kunna beviljas för en hiss, skulle sannolikt förutsebarheten öka och det skulle också kunna medföra en mer likartad tillämpning mellan kommunerna. Det behöver dock finnas ett visst utrymme för en bedömning i det enskilda fallet av bristen och om denna gör bostaden uppenbart olämplig eller inte. Boverket föreslår därför ingen ändring i denna del.

6.7.2.2 Planlösning

9 § innebär också att bidrag inte ska lämnas för åtgärder som behövs för att den nya bostadens planlösning är uppenbart olämplig med hänsyn till funktionsnedsättningen.

Varken lagen om bostadsanpassningsbidrag eller propositionen till lagen innehåller någon definition av begreppet planlösning. I propositionen anges att bidrag kan lämnas för en mindre omdisponering, till exempel att ta bort, flytta eller sätta upp en enstaka vägg, som exempel på när bidrag kan beviljas trots anpassningsbehov kopplade till planlösning (proposition 2017/18:80 sidan 74).

Inte heller plan- och bygglagstiftningen innehåller någon definition av begreppet. Svensk ordbok utgiven av Svenska Akademien definierar planlösning som det sätt på vilket de olika utrymmena i en byggnad eller del av en byggnad är fördelade och belägna.

⁴⁵ Se exempel i Boverkets webbaserade handbok, Bostadsanpassningsbidraget – en handbok, [De särskilda villkoren vid vanligt bostadsbyte - Bostadsanpassningsbidraget - Boverket](#).

Vid utformningen av en bostad brukar arkitekten göra en planlösning där bland annat rumsstorlek och rumssamband framgår och där det görs plats för inredning, till exempel köksinredning, kapphylla eller badkar. Själva inredningen ses då inte som en del av planlösningen. I en kammarrättsdom om bostadsanpassningsbidrag har dock ett inmurat badkar bedömts vara en del av bostadens planlösning.⁴⁶

För att öka förutsägbarheten har Boverket övervägt att föreslå en definition av planlösning i lagen. En sådan definition i författning kan dock ge avtryck också inom andra områden och där medföra en icke önskvärd lösning. Begreppet planlösning används i många olika sammanhang och kan tolkas olika snävt beroende på kontext. Ibland likställs det närmast med planritning och ibland används det mer schematiskt som ett diagram. Det finns många tolkningar och en bred användning av begreppet. Med hänsyn till detta föreslår Boverket ingen definition. Boverket föreslår i stället att begreppet planlösning tas bort från bytesbestämmelsen och ersätts med en skrivning som motsvarar hur begreppet ofta tolkas, nämligen hur de olika utrymmena är fördelade och belägna.

6.7.2.3 Bytesbestämmelsen ska inte tillämpas vid alla flyttsituationer

Syftet med att ha speciella villkor för bidrag vid byte av bostad är att den nya bostaden ska väljas med omsorg. I propositionen till den nuvarande lagen om bostadsanpassningsbidrag framförde regeringen att det av samhällsekonomiska skäl inte är rimligt att kommunerna åläggs att betala ut större belopp i bidrag flera gånger för samma persons behov och att ansvaret för att välja en lämplig bostad ligger hos personen som ämnar bo där (proposition 2017/18:80 sidan 38).

Det finns situationer där personen som flyttar till en ny bostad och behöver anpassning inte själv har något inflytande över valet av bostad, i vart fall inte i sådan omfattning att det kan hävdas att bostadens lämplighet varit personens ansvar. Ett exempel på detta är personer som beviljats boende i ett familjehem (även om personen i och för sig kan ha haft möjlighet att avböja en sådan placering).

Ett annat exempel är personer som fått uppehållstillstånd och de får sin bostad anvisad av myndighet.⁴⁷ (Av 6 § lagen om bostadsanpassningsbidrag framgår att personer med sådant biståndsbedömt boende som räknas

⁴⁶ Kammarrätten i Göteborg den 22 januari 2021, målnummer 1499-20.

⁴⁷ När till exempel en kvotflykting har fått tillstånd att komma till Sverige anvisar Migrationsverket en kommun som ska ta emot kvotflyktingen (vidarebosättning). Kvotflyktingar reser direkt till kommunen som ingått avtal med Migrationsverket om mottagande. Inresan är beroende av att boende och mottagande är ordnat. Även andra som fått uppehållstillstånd än kvotflyktingar kan vara i situationen att boendet anvisats av myndighet. Från Migrationsverkets webbplats [Så här går vidarebosättning till - Migrationsverket](#) och [Bosättning i en kommun - Migrationsverket](#).

upp där inte kan beviljas bidrag. Detta avsnitt berör alltså inte dem som beviljas sådant boende.)

Boverket har ingen statistik på hur vanligt det är att personer i situationer som dessa har fått avslag på sina ansökningar med hänvisning till 9 §. När det gäller personer med uppehållstillstånd har kommunen och Migrationsverket ett samarbete för att hitta en så lämplig bostad som möjligt, vilket borde minska anpassningsbehovet. Med hänsyn till bestämmelsens syfte kan det inte heller uteslutas att det redan i dag finns kommuner som avstår från att tillämpa 9 § i dessa situationer och alltså inte strikt följer lagtextens ordalydelse. Boverket föreslår dock en komplettering av bestämmelsen så att det tydliggörs att de särskilda villkoren för bidrag vid byte av bostad inte gäller när ansökan avser anpassning för en person som flyttat till en bostad som beviljats eller anvisats av en myndighet.

Valmöjligheten kan vara beskuren eller obefintlig också vid andra situationer än när en myndighet beviljar eller anvisar en bostad. Till exempel på grund av personens ekonomiska förhållanden och situationen på bostadsmarknaden. Om tillämpligheten av 9 § begränsades också med hänsyn till sådana faktorer vore det ett närmande till vad som gällde enligt 1992 års lag, då bristande tillgång till lämpligare bostäder kunde vara ett särskilt skäl för valet av bostad. Dessa ärenden blev ofta omständliga för kommunerna att handlägga och det var svårt för enskilda att förutse hur det skulle gå i ärendet. Det skulle därför behövas en större omarbetning av bestämmelsen, om hänsyn åter skulle tas till enskildas förhållanden och hur dessa påverkat möjligheten att hitta en lämplig bostad, för att undvika de nackdelar som följde med 1992 års lag. Boverket föreslår inte någon sådan större ändring. Detta eftersom lagen är relativt ny och den, enligt vad kommunernas enkätsvar visar, inte generellt sett minskat enskildas möjligheter att beviljas bostadsanpassningsbidrag vid byte av bostad utan snarare ökat.

6.8 Reparationsbidrag till fler åtgärder och medboende till personer med biståndsbedömt boende ska kunna få detta bidrag

Boverkets förslag: Reparationsbidrag ska lämnas också för anordning eller inredning som främst är avsedd att tillgodose behov hos personer med funktionsnedsättning, även om den inte är av tekniskt slag. Medboende till en person med biståndsbedömt boende ska kunna beviljas reparationsbidrag. Samma sökandekrets ska gälla för reparationsbidraget som för bostadsanpassningsbidraget.

6.8.1 Bakgrund

I 11 § lagen (2018:222) om bostadsanpassningsbidrag regleras möjligheten att beviljas reparationsbidrag för att reparera sådan anordning eller

inredning som har installerats med stöd av bostadsanpassningsbidrag. För bidrag krävs att anordningen eller inredningen är av tekniskt slag eller att den har utsatts för onormalt slitage på grund av funktionsnedsättningen.

För anordningar och inredningar av tekniskt slag lämnas bidrag även för besiktning och annat underhåll än reparation. (Boverket kallar även detta för reparationsbidrag i rapporten.) Denna utvidgade möjlighet till bidrag är i första hand avsedd för sådana anordningar och inredningar av tekniskt slag som kräver fortlöpande tillsyn och underhåll för att funktion och säkerhet ska tillgodoses (proposition 2017/18:80 sidan 77).

Om det inte är möjligt eller kostnadseffektivt att reparera anordningen eller inredningen ska – enligt propositionsuttalanden – bidrag kunna lämnas för att byta ut den mot en ny. Kommunen bör då fatta ett nytt beslut efter en prövning av om förutsättningarna för bidrag enligt 5 § är uppfyllda. (Proposition 2017/18:80 sidan 77.)

Som exempel på vad som ingår i kretsen anordning och inredning av tekniskt slag nämns i propositionen hissar, dörrautomatik, spisvakter, anordning för att göra inredning höj- och sänkbar, toalettstolar med spol- och torkfunktion eller anordning som kompletterar befintliga toalettstolar med dessa funktioner (proposition 2017/18:80 sidorna 76–77).

Möjligheten att få bidrag för att reparera utrustning som installerats med stöd av bostadsanpassningsbidrag infördes 1979 genom en ändring i kungörelse (1973:327) om bostadsanpassningsbidrag.⁴⁸ Enligt kungörelsen lämnades bidrag för reparationer om åtgärden inte var att hänföra till normalt bostadsunderhåll. (Här bortses från att det under flera år fanns en nedre beloppsgräns för bidrag för reparationer.) I propositionen inför ändringen, då bostadsanpassningsbidraget fortfarande var statligt, användes begreppet normala driftskostnader för att beskriva kostnader för åtgärder som inte skulle stödjas med bidrag. Dit hänfördes kostnader i fråga om utformning och inredning som normalt förekommer i moderna bostäder. Sådana kostnader borde finansieras på samma sätt som övrigt underhåll och reparationer i bostäder. Vissa utrustningsdetaljer ansågs dock så speciella och i vissa fall också så tekniskt komplicerade att underhåll och reparationer av dem måste skötas i särskild ordning. Som exempel gavs olika former av lyftanordningar, automatiska dörröppnare och toalettstol med inbyggd spol- och torkfunktion.⁴⁹

Senare författningar om bostadsanpassningsbidrag, till och med 1992 års lag, har använt samma konstruktion som ovannämnda kungörelse och angett att bidrag lämnas för reparation som inte utgör normalt bostadsunderhåll. Genom rättspraxis blev det möjligt att få bidrag om

⁴⁸ SFS 1979:255.

⁴⁹ Proposition 1978/79:100, bilaga 16, sidan 51.

reparationsbehovet uppstått till följd av onormalt slitage på grund av funktionsnedsättningen, oavsett typ av anordning eller inredning. Den nuvarande bestämmelsen om reparationsbidrag nämner inte normalt bostadsunderhåll. Den pekar i stället ut vilka åtgärder bidrag kan lämnas för. Bestämmelsen är ett lagfästade av rättspraxis och kan sägas uttrycka vad som inte ska ses som normalt bostadsunderhåll i detta sammanhang och därför omfattas av reparationsbidraget.

6.8.2 Överväganden

De exempel på anordningar och inredning av tekniskt slag som pekas ut i såväl äldre som senare förarbeten har, förutom det tekniska inslaget, det gemensamt att de i första hand är – eller ursprungligen var⁵⁰ – avsedda att tillgodose behov hos personer med funktionsnedsättning. Boverket anser att också det är en lämplig avgränsning gentemot normalt bostadsunderhåll och att till exempel ramper, stödhandtag och specialanpassade tvättfat (anordning för att göra inredning höj- och sänkbar räknas som tekniskt slag, se ovan) bör omfattas av reparationsbidraget. Boverket föreslår därför att lagens bestämmelse om reparationsbidrag utökas med en ny punkt där det framgår att bidrag även lämnas för att reparera anordning eller inredning som främst är avsedd att tillgodose behov hos personer med funktionsnedsättning.

Dessutom kompletteras bestämmelsen så att det framgår vem som ska ansöka om reparationsbidraget. Samma sökandekrets som för bostadsanpassningsbidrag ska gälla, liksom bestämmelse om ställföreträderskap för barn under 18 när föräldrarna inte bor tillsammans (avsnitt 6.2).

Boverket föreslår vidare att det ska bli möjligt för dem som äger flerbostadshus att beviljas reparationsbidrag efter ett övertagande av rätten till bostadsanpassningsbidrag för åtgärder i anslutning till en lägenhet (avsnitt 6.3).

Som framgår av avsnitt 6.5 föreslår Boverket att 6 §, som undantar vissa boendeformer från bostadsanpassningsbidraget, skrivs om. Som en följd av den föreslagna lydelsen kommer en medboende till en person som fått ett biståndsbedömt boende att omfattas av bostadsanpassningsbidrag. En medboende bör enligt Boverkets mening även kunna beviljas reparationsbidrag. Boverket föreslår därför att hänvisningen till 6 § i bestämmelsen om reparationsbidrag justeras.

6.9 Minskade krav för att få återställningsbidrag

Boverkets förslag: Bestämmelserna om den så kallade anvisningsrätten i 14 § lagen (2018:222) om bostadsanpassningsbidrag bör upphävas och återställningsbidrag ska kunna beviljas för åtgärder i anslutning till

⁵⁰ Dörrautomatik förekommer inte sällan vid garageportar och flerbostadshus.

bostadsrättslägenheter även om lägenheten inte finns i ett flerbostadshus (12 §).

6.9.1 Bakgrund

Bestämmelserna om återställningsbidraget finns i 12 – 14 §§ lag om bostadsanpassningsbidrag. Möjlighet till återställningsbidrag har funnits sedan en lång tid tillbaka. Bidraget infördes redan på 1980-talet som ett incitament för att få ägare till flerbostadshus att gå med på att söka anpassningsåtgärder får vidtas, och för att avstå från att kräva bidragstagaren på ersättning vid flytt eller i annat fall.

Av statistik framgår att bidraget under lång tid har varit relativt litet sett till antal ansökningar och kostnader. Under åren 2020 och 2021 betalades till exempel totalt 14,4 miljoner kronor ut i återställningsbidrag. Antalet ansökningar om återställningsbidrag uppgick under samma period till 1 650 vilket motsvarar strax under 1,5 procent av ansökningarna enligt lagen om bostadsanpassningsbidrag.

Kopplingen mellan återställningsbidraget och fastighetsägarens medgivande till att åtgärder får vidtas och utfästelse att inte kräva återställning är som ovan nämnts stark. Av resultat från kommunenkäten framgår att totalt 495 ärenden om bostadsanpassningsbidrag avslogs år 2021 med hänvisning till att medgivande från fastighetsägaren saknades. På fråga om de vanligaste avslagsgrunderna hamnar avsaknad av medgivande på sjätte plats. Avsaknad av medgivande innebär i olika situationer ett hinder för personer med funktionsnedsättning att få tillgång till bostadsanpassning. Ett ställningstagande från en fastighetsägare att inte lämna ett medgivande och utfästelse är inte överklagbart för den enskilde, och denne är därmed i stort sett utlämnad till ägarens beslut att lämna ett sådant medgivande eller inte. Under ett tidigare remissförfarande av Boverkets föreskrifter framförde Diskrimineringsombudsmannen, DO, att diskrimineringslagens (2008:567) bestämmelser kan vara tillämpliga om en fastighetsägare vägrar att lämna sitt medgivande på annat än sakliga grunder. Enligt vad Boverket erfar har något sådant ärende ännu inte avgjorts av DO.

Från fastighetsägarhåll har framförts att detta att medgivande inte lämnas kan bero på osäkerhet om återställningsbidrag kan komma att beviljas, liksom att ett medgivande lämnas tidigt i handlägningsprocessen och att man önskar veta vilken entreprenör som kommer att utföra anpassningen på den egna fastigheten. Likaså har från fastighetsägarhåll framförts att det numera förekommer stora skillnader i hur kommunerna är behjälpliga vid genomförandet av anpassningsåtgärder. Tidigare hjälpte de flesta kommunerna till via fullmakt för att genomföra en anpassning, vilket upplevdes som en fördel och troligtvis inverkade positivt på fastighetsägares vilja att lämna ett medgivande respektive en utfästelse.

Reglerna om återställningsbidraget ändrades senast genom nuvarande lag om bostadsanpassningsbidrag, varvid bestämmelsen om att bidrag endast betalas ut om kostnaderna överstiger 5 000 kronor togs bort. Bestämmelserna om återställningsbidrag innebär i övrigt idag att ägare av bostadshus har rätt till bidrag för kostnader för återställning av anpassningsåtgärder som har utförts i eller i anslutning till en lägenhet som innehas med hyresrätt eller ett en- eller tvåbostadshus som hyrs ut, i anslutning till en lägenhet som innehas med bostadsrätt i ett flerbostadshus eller i anslutning till en ägarlägenhetsfastighet.

Återställningsbidrag kan lämnas om återställningen avser en åtgärd som har utförts med stöd av bostadsanpassningsbidrag enligt den nya lagen eller motsvarande äldre bestämmelser, och anpassningsåtgärden på grund av ändrade förhållanden inte längre utnyttjas för sitt ändamål och åtgärden är till nackdel för andra boende. Återställningsbidrag kan inte lämnas om anpassningsåtgärden har utförts med stöd av bostadsanpassningsbidrag som en ägare av ett flerbostadshus har övertagit rätten till. Återställningsbidrag kan endast lämnas till den som äger en lägenhet som innehas med hyresrätt om ägaren har gett kommunen rätt att anvisa den anpassade lägenheten till bostadssökande när den blir ledig, och kommunen, när lägenheten blev ledig, inte kunde anvisa den till någon annan person med funktionsnedsättning. Hur dessa senare moment rent praktiskt ska gå till finns inga direkta anvisningar om.

6.9.2 Överväganden

Nuvarande regler innehåller ett antal villkor som begränsar en fastighetsägares möjligheter att få återställningsbidrag. Eftersom bidraget tillkom som ett incitament för att få fler fastighetsägare att lämna medgivande finns det enligt Boverkets uppfattning anledning att lätta på en del av de villkor som är förenade med bidraget. Ett mer lätthanterligt och förutsebart regelverk för återställningsbidrag skulle kunna leda till att fler fastighetsägare lämnar ett medgivande, i vetskap om att kostnaderna för återställning efter en anpassning kan komma att ersättas.

Enligt Boverkets uppfattning är det framför allt bestämmelserna om anvisningsrätt i 14 § som bör ändras. Utöver detta föreslår Boverket även en ändring i lydelsen i 12 § första stycket 2 om att återställningsbidrag endast kan lämnas för åtgärder i anslutning till en lägenhet som innehas med bostadsrätt i ett flerbostadshus. Boverket har också övervägt om regler om förhandsbesked för återställningsbidrag bör införas.

6.9.2.1 Anvisningsrätt 14 §

Boverket föreslog redan i samband med rapporten 2014:38 – En översyn av lagen om bostadsanpassningsbidrag – att bestämmelserna om anvisningsrätten skulle upphävas. Det blev dock ingen ändring genom 2018-års lag då regeringen inte ansåg att det då fanns skäl för att ta bort dessa regler. Boverket anser dock att det finns skäl att ånyo föreslå att

anvisningsrätten tas bort då det är angeläget att bestämmelserna om återställningsbidrag är så enkla och relevanta som möjligt.

Det är osäkert i vilken utsträckning anvisningsrätten används. Någon dokumenterad statistik finns inte tillgänglig men som exempel kan nämnas att Boverket deltog vid en konferens med Föreningen Kommunal bostadsanpassning, FKBo, som samlar stora delar av landets handläggare, i november 2022. Av deltagarna angav 86 procent att deras kommuner inte använder sig av anvisningsrätten. De handläggare som svarade att rätten används uppgav samtidigt att den används i mycket ringa omfattning och att det ofta uppstår problem när de försöker använda den. Problem som togs upp var bland annat matchning av lägenhet och behov, bostadsköernas regler, fastighetsägarnas vilja att ta emot hyresgäster med förtur, opraktisk lagstiftning, ansvarsfrågor och rätten att välja lägenhet. Ett problem som också påtalades var att fastighetsägare kan neka medgivande till en anpassning på grund av att de känner till att återställningsbidrag kan bli kopplat till en anvisningsrätt. Samtidigt angav handläggarna att om rätten tas bort kan det komma att medföra högre kostnader i form av fler återställanden och fler bostadsanpassningar. Vidare också att om rätten tas bort som krav kan man på frivillig väg använda sig av anvisning i vissa fall, om man så önskar, till exempel avseende lägenheter som anpassats i stor omfattning.

Boverket anser att motiven till att ta bort anvisningsrätten i stort sett är samma som vid tidigare förslag nämligen att såsom bostadsmarknaden ser ut idag där de traditionella bostadsförmedlingarna inte längre finns kvar i många kommuner, finns det inte längre skäl att behålla anvisningsrätten som ett villkor för att få återställningsbidrag. Det finns dessutom inget enhetligt system för att söka bostad i Sverige. Antalet kommunala bostadsförmedlingar har varit ungefär detsamma under de senaste åren. Det finns för närvarande sju bostadsförmedlingar där de tre storstäderna är representerade. För det fall en enskild kommun skulle önska fortsätta med någon form av förmedling med anpassade lägenheter bör det enligt Boverkets uppfattning lösas genom frivilliga överenskommelser mellan kommunen och fastighetsägarna.

Likaså kan informationen om bidraget variera mellan kommunerna. Olika kommuner har olika handlägningsrutiner, vilket i och för sig också framförts som en möjlighet i proposition 2017/18:80, där regeringen konstaterar att det bör vara upp till varje kommun hur de till exempel utformar sina system med bostadsanvisning. Baksidan av detta förhållande kan naturligtvis vara att det är svårt att skaffa sig en bild av hur bidraget hanteras och under vilka förutsättningar bidrag kan ges. Som ovan beskrivits är det också oklart i vilken utsträckning anvisningsrätten faktiskt används. Sammantaget menar Boverket att det finns skäl att ånyo föreslå att bestämmelserna om anvisningsrätt i 14 § tas bort.

6.9.2.2 Förhandsbesked

Under Boverkets utvärdering av lagen om bostadsanpassningsbidrag har från fastighetsägarhåll framförts önskemål om förhandsbesked om återställningsbidrag i samband med medgivandet till anpassningsåtgärden. Sådana synpunkter framfördes också till Boverket redan vid den tidigare översynen av lagen. Boverket har förståelse för att man från fastighetsägarhåll har ett intresse av att kunna få ett besked om och hur kommunen kan vara villig att bevilja bidrag för återställande efter en anpassning.

Under Boverkets tidigare översyn av lagen om bostadsanpassningsbidrag, Rapport 2014:38, uppmärksammades att Danmark har ett system som innebär att för den som bor i en hyresrätt kan hyresvärden inte invända mot den bostadsanpassning som beviljats, om kommunen intygar att den kommer att återställa lägenheten till sitt ursprungliga skick. Det är därmed viktigt för hyresgästen att denne får en skriftlig utfästelse från kommunen om återställning innan bostadsanpassning genomförs. Att genomföra ett liknande system i Sverige och ge ett slags garanti för att få genomföra en anpassning om kommunen lämnar en utfästelse om återställning skulle innebära att ändringar skulle behöva föreslås i hyreslagstiftningen. Något sådant förslag lämnar dock inte Boverket.

Ett stort antal frågor uppstår vid ett eventuellt införande av förhandsbesked. Detta gäller allt från vad ett sådant besked kan innebära till hur och vem som ska kunna ansöka samt när en sådan ansökan lämpligen kan göras. Likaså under hur lång tid ett besked skulle vara giltigt. Det är lätt att tänka sig fall där anpassningar finns kvar i bostäder under tiotals år framöver. Ett system med förhandsbesked och ett ansökningsförfarande för detta skulle också innebära ytterligare administrativ börda för både sökande och kommunerna.

Vid förra översynen framförde Boverket att det inte var möjligt att tillgodose önskemålen om förhandsbesked då en prövning ska göras om åtgärden inte längre används för sitt ändamål och åtgärden är till nackdel för andra boende, och att en sådan prövning inte låter sig göras vid tidpunkten för ett förhandsbesked. Enligt Boverkets uppfattning är denna ståndpunkt fortfarande relevant och Boverket anser sammantaget inte att det för närvarande finns tillräckliga skäl för att föreslå ett införande av förhandsbesked om återställningsbidrag.

6.9.2.3 Frivilliga avtal om övertagande av begagnad anordning 15 §

I anslutning till frågan om förhandsbesked för återställningsbidrag kan nämnas möjligheten till övertagande av begagnad anordning enligt 15 § i lagen om bostadsanpassningsbidrag. Genom denna bestämmelse är det upp till respektive kommun att bestämma vilka anordningar som kan bli aktuella för återanvändning, så länge dessa tidigare har finansierats med stöd av bostadsanpassningsbidrag. Kommunen kan sluta avtal med ägaren av utrustningen för att överta äganderätten och har genom

bestämmelsen också en möjlighet att täcka kostnader som kan uppstå i samband med övertagandet, till exempel för demontering, transporter och återställning. Ett avtal om överlämnande är en civilrättslig handling och inte ett förvaltningsbeslut. I de flesta fall bör ett avtal om övertagande slutas och fullbordas i samband med att behovet av en anpassning upphör. Inget hindrar dock att ett sådant avtal sluts tidigare. Denna möjlighet till ett avtal skulle alltså kunna användas mellan de fastighetsägare och kommuner som är intresserade av ett mer formellt besked om borttagandet av en anpassningsåtgärd. Detta naturligtvis under förutsättning att båda parter är intresserade av ett övertagande.

6.9.2.4 Återställningsbidrag för åtgärder i anslutning till bostadsrättslägenheter

Av 12 § första stycket 2 lagen om bostadsanpassningsbidrag framgår att ägare av bostadshus har rätt till bidrag för kostnader för återställning av anpassningsåtgärder (återställningsbidrag) som har utförts i anslutning till en lägenhet som innehas med bostadsrätt i ett flerbostadshus. Boverket anser att återställningsbidrag inte bara ska kunna beviljas för åtgärder i anslutning till sådana lägenheter som finns i ett flerbostadshus utan även för åtgärder som har utförts i anslutning till sådana lägenheter som finns i småhus. Frågan är aktuell eftersom bostadsrätter uppförs även i form av andra hustyper än flerbostadshus och anpassningsåtgärder utförs även i anslutning till dessa bostäder. Boverket föreslår därför att paragrafen ändras på så sätt att orden ”i ett flerbostadshus” stryks i 12 § första stycket 2.

6.9.2.5 Återställning av bostadsanpassningar kontra byggregler

En särskild fråga i anslutning återställningsbidraget är huruvida en fastighetsägare äger rätt att ta bort en tidigare utförd anpassning med hänsyn till byggreglerna. Denna fråga synes framför allt vara relevant i förhållande till anpassningar i allmänna utrymmen, där olika tillgänglighetskapande åtgärder kan ha tillkommit genom bostadsanpassning. Om exempelvis en dörröppnare till en tung dörr sätts in i en byggnad som en bostadsanpassningsåtgärd innebär detta enligt byggreglerna de facto en ändring av en byggnad. Att därefter ta bort en sådan dörröppnare kan vara en otillåten ändring, eftersom en sådan ska finnas enligt gällande krav för uppförande av nya byggnader i byggreglerna, och det troligtvis inte finns några skäl till att göra anpassningar och avsteg enligt reglerna om ändring i 8 kapitlet 7 § i plan- och bygglagen, PBL (2010:900).

Frågan om hur byggreglerna påverkar återställningsbidraget har enligt vad Boverket erfar inte prövats i domstol. Situationen skulle också kunna vara annorlunda än vad som nyss beskrivits om till exempel en dörröppnare har monterats med enbart koppling till en enskild handsändare. Detta då en sådan anpassningsåtgärd kan avse en anordning eller funktion som det inte ställs krav på i bygglagstiftningen eftersom dörröppnaren då endast kan eller får användas av bidragstagaren. I en sådan situation utlöses ingen skyldighet för byggnadens ägare att upprätthålla funktionen.

Vid handläggning av ett ärende om återställningsbidrag har en kommun att pröva förutsättningarna för bidrag enligt bestämmelserna om återställningsbidrag i lagen om bostadsanpassningsbidrag. Dessa bestämmelser har ingen avslagsgrund kopplad till det faktum att en viss åtgärd kan eller skulle kunna vara en otillåten ändringsåtgärd enligt byggreglerna. Boverket har ingen statistik på hur vanligt förekommande det är att en fastighetsägare önskar återställningsbidrag för den typ av åtgärder som eventuellt kan utlösa en fråga om en otillåten ändringsåtgärd. Utifrån ett samhällspolitiskt perspektiv kan en sådan fråga dock vara högst relevant och den kommun som handlägger en ansökan om återställningsbidrag, där byggreglerna reglerar ett borttagande av en åtgärd som en otillåten ändring, bör ju snarast informera den sökande om detta förhållande. Den fastighetsägare som blir medveten om att en återställning kan innebära en otillåten ändring bör ju rimligen inte vara intresserad av att fullfölja en sådan ansökan.

6.9.2.6 Kommunernas information

Som redogjorts för ovan är återställningsbidraget litet sett till kostnader och antal ansökningar och har varit så under den tid som Boverket har kunnat följa bidraget. Många kommuner har till exempel endast ett fåtal sådana ärenden att handlägga under ett år och det framstår därför inte som konstigt att handlägningsrutinerna för detta bidrag inte har utvecklats över tid. Likaså kan informationen om bidraget variera mellan kommunerna.

Olika kommuner har olika handlägningsrutiner, vilket i och för sig också framförts som en möjlighet i proposition 2017/18:80, där regeringen konstaterar att det bör vara upp till varje kommun att organisera hur de till exempel utformar sina system med bostadsanvisning. Baksidan av detta förhållande kan naturligtvis vara att det är svårt att skaffa sig en bild av hur bidraget hanteras och under vilka förutsättningar bidrag kan beviljas. Enligt Boverkets uppfattning bör, tillsammans med de regelförändringar som Boverket föreslår, fördelar kunna vinnas genom mer utvecklade informationsinsatser och klara rutiner vid handläggningen av återställningsbidraget. Att lämna relevant information om bidraget och under vilka förutsättningar ett sådant kan lämnas torde minska behovet av ett formellt förhandsbesked. Från fastighetsägarhåll har även framförts synpunkter på handläggningen av bostadsanpassningsbidraget vilket skulle kunna påverka en fastighetsägares vilja att lämna medgivande till åtgärderna. Detta handlar bland annat om möjligheten till insyn i vilken entreprenör som kommer att genomföra åtgärder i den egna fastigheten liksom vilka åtgärder som faktiskt kommer att genomföras. Dessa synpunkter är relevanta och möjligheten till insyn kan fullt förståeligt ha en stor betydelse för frågan om medgivande och utfästelse. Även beträffande dessa frågor anser Boverket att en god information tillsammans med utvecklade handlägningsrutiner och kommunikering med fastighetsägaren

i tid skulle kunna leda långt. Rent praktiskt kan det handla om vid vilken tidpunkt som kommunen begär in skriftliga medgivanden enligt 10 §. Det kan också handla om vilken entreprenör som har lämnat anbud i anpassningsärendet och vilka åtgärder som planeras.

6.10 Övergångsbestämmelser

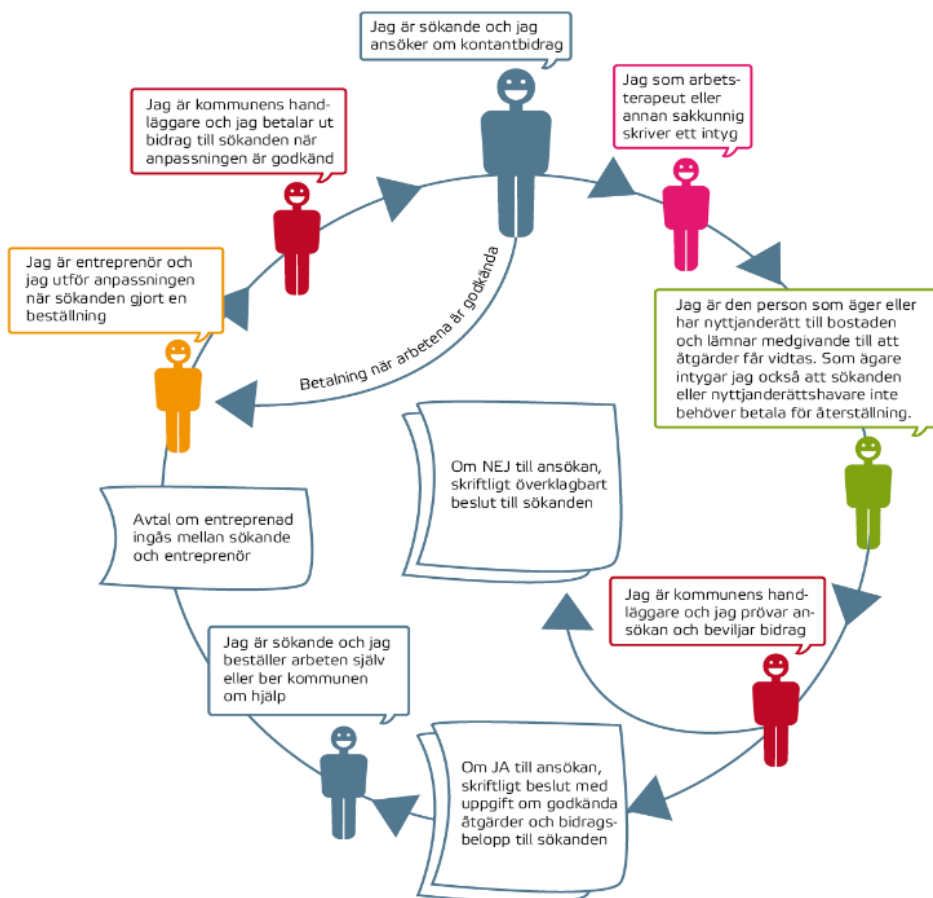
Om ändringar i lagen (2018:222) om bostadsanpassningsbidrag beslutas bör äldre föreskrifter gälla för ansökningar som har kommit in till kommunen före ikraftträdandet. Skulle de nya bestämmelserna kunna leda till en mer gynnsam utgång i ärendet finns möjlighet att återkalla ansökan. När lagändringarna trätt i kraft kan en ny ansökan göras. Eftersom Boverket föreslår ändringar i sökandekretsen (avsnitt 6.2) blir det då eventuellt en annan person som ska ansöka.

7 Övriga överväganden

7.1 Svårigheter att söka och genomföra bostadsanpassningar samt kommunernas serviceskyldighet och utredningsansvar

7.1.1 Rollfördelningen

Vid kontantbidrag är det kommunens uppgift att bedöma om sökanden har rätt att få bostadsanpassningsbidrag, och att därefter till sökanden lämna ett bidrag som motsvarar en skälig kostnad för de åtgärder som beviljats. Sökanden ansöker om bidrag hos kommunen och väljer efter ett positivt beslut en entreprenör och sluter avtal med denne om åtgärdernas utförande. Bidraget betalas ut till sökanden efter att åtgärderna utförts och kostnaderna redovisats, och sökanden betalar därefter leverantören eller entreprenören. Detta åskådliggörs i figuren nedan. Illustrationen är hämtad från Boverkets webbhandbok om bostadsanpassningsbidraget ([Bostadsanpassningsbidraget - en handbok - Bostadsanpassningsbidraget - Boverket](#)) och visar rollfördelningen i ett ärende som inleds med en ansökan och slutar med utbetalning av bidraget.

Detta innebär att sökanden är tänkt att ha en mycket aktiv roll i handlägningsprocessen med att styrka sina anspråk, ta in offerter och planera

utförandet av åtgärderna. Kommunerna har samtidigt en serviceskyldighet och ett utredningsansvar enligt bestämmelserna i förvaltningslagen (2017:900), och det är därför inte ovanligt att kommunen bistår sökanden i olika avseenden för att åtgärden ska komma till stånd. Till exempel bistår kommunen sökanden genom vägledning i ansökningsförfarandet för att stödja sökanden att uppnå det som han eller hon eftersträvar (proposition 2017/18:80, sidan 50).

I tidigare rapporter från Boverket, bland annat rapport 2016:2, Uppföljande undersökning av kommunernas handläggning av bostadsanpassningsbidraget, har myndigheten redogjort för svårigheterna att följa den tänkta rollfördelningen. Historiskt sett har det stora hjälpbehovet medfört att sökande av bidraget i samband med ansökan lämnat en fullmakt till kommunen att sköta hela ärendet. I tidigare enkätstudier framkom att det fanns kommuner där mer än 90 procent av sökandena kryssade i en ruta där man uppdrog åt kommunen att sköta hela ärendet. Vidare har i tidigare undersökningar påtalats att många sökande hade svårigheter att lämna in en komplett ansökan vilket bland annat ledde till långa handläggningstider samt att majoriteten av de sökande inte hade någon praktisk möjlighet att hantera projektering, begära in offerter och sluta avtal med entreprenörer (proposition 2017/18:80, sidan 51).

7.1.2 Kommunalt åtagande

Bland annat för att säkerställa en tydligare rollfördelning infördes genom nuvarande lag en ny bidragsform som ger en möjlighet till ett kommunalt åtagande i de fall kommunen och sökanden är överens om detta. Denna bidragsform, som är ett alternativ till ett kontantbidrag, innebär en särskild service och gör att kommunen tar på sig ansvaret för att genomföra åtgärden på ett tillfredsställande sätt för sökanden. Sökanden slipper således att sluta avtal med entreprenörer och får endast en motpart, det vill säga kommunen.

Resultat från nuvarande kommunundersökning visar att 80 procent av kommunerna informerar den sökande om att bostadsanpassning kan genomföras genom ett kommunalt åtagande. Samtidigt framgår det att under år 2021 tillgodosågs den sökande med bidrag genom kommunalt åtagande bara i 2 542 ärenden⁵¹. Detta trots att 37 procent av kommunerna tror att kostnaden minskat för kommunen när man använt sig av kommunalt åtagande och bara några få procent tror att de har ökat. Flera kommuner nämner att det mestadels är i enkla ärenden som de erbjuder

⁵¹ Resultaten i tidigare undersökningar om kommunalt åtagande har varit svårtolkade. Av underhandsinformation till Boverket framgår att vissa kommuner tidigare tolkat frågan om kommunalt åtagande som att det avser fall där kommunen vid ett kontantbidragsärende har hjälpt sökanden via fullmakt. Vilket alltså inte handlar om den särskilda bidragsformen åtagande från kommunen att låta utföra åtgärderna enligt 16 § andra stycket lagen om bostadsanpassningsbidrag. Det kan därför inte uteslutas att resultaten även i denna undersökning kan vara missvisande.

kommunalt åtagande – ofta där man har bra kontroll över kostnaderna, exempelvis vid installation av spisvakt eller borttagande av trösklar. I 13 kommuner har det under 2021 förekommit att kommunen efter fråga från sökande nekat bidragsformen kommunalt åtagande. Av kommentarerna i kommunenkäten framgår vidare att bilden av kommunernas inställning till kommunalt åtagande är splittrad. Vissa kommuner är negativt inställda och uppger att det bland annat har att göra med att kommunen får en annan roll när bidrag lämnas som ett kommunalt åtagande. Vid ett kommunalt åtagande kan frågor om offentlig upphandling uppkomma, vilket av vissa kommuner upplevs som negativt på grund av att rutiner saknas för sådan hantering. Likaså nämns att kommunens roll vid åtagande innebär att konsumenttjänstlagen (1985:716) inte blir tillämplig. Andra kommuner tycker i stället att det är ett enkelt och bra sätt att hjälpa till vid mindre åtgärder samt att det fungerar smidigt vid reparationsbidragsåtgärder och besiktning samt underhåll av hissar. Av kommentarerna i enkäten framkommer vidare att många kommuner ännu inte har satt sig in i regelverket om bidragsformen.

7.1.3 Resultat från enkäter

Av olika enkätundersökningar som genomförts under utvärderingen framkommer att det finns olikheter i hur kommunerna arbetar med hanteringen av bidraget i fråga om service- och utredningsansvar. Detta gäller bland annat användningen av fullmakter för att hjälpa sökande att genomföra sin anpassning, liksom vilken information som lämnas om bidraget samt vilket underlag kommunen kräver i samband med en ansökan. Det senare gäller till exempel hur många offerter som en enskild sökande måste lämna in till sin ansökan. Boverket har noterat att det förekommer att vissa kommuner begär att sökanden ska lämna in tre olika offerter i sitt ärende för att ansökan ska anses vara komplett och detta uppenbarligen oavsett kommunens egen möjlighet att utreda och själv komma fram till ett skäligt bidragsbelopp⁵².

Av enkätsvaren framkommer att vissa kommuner beslutat att helt upphöra med att använda sig av fullmakter och att vissa kommuner uppger att fullmakter aldrig eller sällan förekommer. Dessa förhållanden är också kända för Boverket sedan tidigare. Noteras bör dock att det fortfarande är en övervägande del av kommunerna som uppger att de erbjuder sökande hjälp via fullmakt. Nära två tredjedelar av kommunerna uppger att

⁵² Av Boverkets föreskrifter (2018:12) om bostadsanpassningsbidrag följer bland annat att kommunen får begära att sökanden kompletterar sin ansökan med kopia av anbud/offert eller kostnadsberäkning, om kommunen bedömer att det behövs för att fastställa skälig kostnad i ärendet. Boverket har reagerat på det förfaringsätt som förekommer i vissa kommuner som innebär att ett flertal offerter krävs i samband med ansökan och anger i sin handbok för bostadsanpassningsbidraget att utgångspunkten bör vara att det normalt ska räcka med att sökanden inkommer med ett anbud eller en offert eller kostnadsberäkning. Och vidare att om kommunen anser att den kan fastställa en skälig kostnad utan den här typen av underlag finns det ingen anledning att begära att sökanden kompletterar sin ansökan med det.

fullmakt för att avtala med entreprenör om att genomföra anpassningen förekom ofta eller i princip alla ärenden under år 2021. 38 procent uppger att kommunen erbjuder alla som vill ha möjligheten att genomföra anpassningen via en fullmakt. Andra kommuner erbjuder bara fullmakt när den sökande själv inte har den förmågan och när det inte heller finns någon annan i sökandes närhet som kan vara behjälplig, till exempel anhörig, god man, förvaltare, fastighetsägare eller annan person.

Några kommuner uppger att de förändrat sina rutiner om fullmaktshantering efter lagändringen 2018. Tio kommuner anger att det beror på att de uppfattat Boverkets information som att fullmakt ska undvikas. Sju kommuner har uppfattat Boverkets föreskrifter som att hjälp inte får ges i samma utsträckning som enligt 1992 års lag och Boverkets föreskrifter till 1992 års lag, och ytterligare fem kommuner har uppfattat 2018 års lag om bostadsanpassningsbidrag som att hjälp inte får ges i samma omfattning som med 1992 års lag. 14 kommuner anger att de har mindre resurser och förändrad organisation varför fullmakt inte ges i samma omfattning. De allra flesta kommunerna anger dock att de antingen inte har förändrat sina rutiner alls eller så beror förändringen varken på lagstiftningen eller på resursbrist. I enkätsvaren framförs att handläggningen gjorts mer rättssäker över tid. Tidigare har problem med rollfördelningen och jäv uppmärksamats. Nu har, allt enligt lagens intentioner, den sökande en mer central roll och möjlighet att vara mer delaktig i anpassning av hemmet. Exempel på enskilda kommentarer i enkäten är: ”Kvalitetsförbättring, mer tid läggs på att försöka vara tydliga och förklara rollfördelning samt, för att det ska vara mer rättssäkert för den sökande, vad som gäller till exempel för konsumenttjänstlagen. I övrigt försöker vi jobba efter BAB-handboken och inte jobba slentrianmässigt med fullmakter utan de som kan och vill sköta till exempel beställning ska ha möjlighet till det”. Ett annat exempel på kommentarer från enkäten är ”Vi hamnar på ’dubbla stolar’ då vi dels agerar ombud för sökande, dels är den som senare ger beslutet. Vi har inget emot ett fullmaktsförfarande men det kanske inte ska ligga på den som är beslutsfattare utifrån ett rättssäkerhetsperspektiv.”

Ett fåtal kommuner, 2,4 procent, anger att det aldrig förekommer att personer inte driver igenom en anpassning på grund av att de anser att de inte får den hjälp de behöver av kommunen. Samtidigt anser de flesta av kommunerna att den sökande måste göra mer själv avseende såväl ansökan som genomförande jämfört med tidigare.

Av kommunundersökningen framgår också att vissa kommuner uppger att det förekommer att personer inte driver igenom en anpassning på grund av att de anser att de inte får den hjälp av kommunen som de behöver. Både på grund av vad som krävs av sökanden under själva ansökningsförfarandet liksom de olika moment som krävs efter ett positivt beslut för att genomföra en anpassning, till exempel hitta entreprenör, sluta

avtal med denne samt betala för anpassningen. Olikheterna i kommunerna är enligt Boverkets uppfattning uppenbara och spänner från de kommuner som erbjuder en mer eller mindre heltäckande service och hjälp med olika moment genom handläggningen, till de kommuner som uppger att de helt ställt om sin process och succesivt övergått till att sökanden helt är ansvarig för sin ansökan och genomförande av anpassningen. Samtidigt finns kommentarer från en sådan senare kommun att mycket tid har lagts ned för att hjälpa till genom att ”ledsaga” sökanden genom de moment som behövs för att kunna få en anpassning till stånd.

Av en enkät till intygsskrivande arbetsterapeuter framgår vidare att cirka 30 procent anser att sökande inte får den hjälp de behöver för att ansöka om bostadsanpassningsbidrag och cirka 17 procent upplever att sökandena inte får hjälp att få anpassningen utförd vid behov.

Endast en tredjedel av intygen initieras av den sökande själv enligt arbetsterapeuterna. Lika stor andel initieras av en anhörig, medan en femtedel initieras av omsorgspersonal såsom hemtjänst eller personlig assistent. 42 procent anger att det är handläggarna av bostadsanpassningsbidragen som oftast hjälper den sökande att få åtgärden utförd. 29 procent anger att det är en anhörig som oftast hjälper till, 11 procent anger sig själva som är den som hjälper till och 12 procent en god man eller förvaltare. 5 procent anger någon annan (som till exempel kan vara en fastighetsägare).

8 procent uppger dessutom att det ofta händer att sökanden inte får tillgång till den bostadsanpassning som de behöver. 36 procent av dessa anger att det beror på att kommunen avslår ansökan, 29 procent att personen med funktionsnedsättning inte förmår ansöka om bidraget och har ingen som kan hjälpa till, 25 procent att sökande inte själv kan beställa anpassningen eller hitta hantverkare efter ett bifallsbeslut och har ingen person som kan hjälpa till och 10 procent anger andra skäl.

Även en enkät som gjorts mot brukare, via funktionshindersonsitioner, visar på att sökande upplever brister i kommunernas information om bostadsanpassningsbidraget och ansökningsförfarandet för att få bostadsanpassningsbidrag liksom möjligheterna att genomföra anpassningen efter ett beslut.

Av de resultat från olika enkäter som genomförts under utvärderingen, men även genom tidigare erfarenheter i Boverkets tillsynsverksamhet, kan slutsatser dras om att de olikheter och eventuella brister i vissa kommuners hantering av bidraget såvitt avser service- och utredningsansvar kan utgöra ett hinder för personer med funktionsnedsättningar att få tillgång till nödvändiga anpassningar i sina bostäder.

7.1.4 Utredning av serviceskyldighet och utredningsansvar

Boverket har låtit en konsultfirma med specialistkompetens inom socialrätt utföra två utredningar med frågeställningar dels om serviceskyldighet och utredningsansvar vid handläggning av ärenden om bostadsanpassningsbidrag, dels om vilka förutsättningar som det finns för att en sökande av bostadsanpassningsbidrag ska kunna få stöd och hjälp enligt socialtjänstlagen (2001:453) med en ansökan. Av intresse har då också varit att få kunskap om att de sökande som befinner sig i en utsatt situation och själva saknar förmåga att hantera en ansökningsprocess och genomföra en anpassning inte riskerar att stå utan möjlighet till hjälp och stöd.

Slutsatsen i utredningen om eventuellt stöd enligt socialtjänstlagen kan sammanfattas som att socialtjänstlagen kan vara tillämplig för att erbjuda en sökande av bostadsanpassningsbidrag stöd och hjälp, men att det är under förutsättning att den enskilde kan visa att ett behov finns, att behovet inte redan är tillgodosett samt att behovet inte ska tillgodoses genom annan insats. Boverket drar därav den slutsatsen att det inte är helt uteslutet att en sökande som eventuellt inte får tillräcklig stöd och hjälp via kommunens enhet för bostadsanpassning kan få hjälp via insatser med stöd av bestämmelser i socialtjänstlagen. Praktiskt sätt torde denna möjlighet dock troligen vara begränsad och att till exempel ge stöd genom en fullmakt eller stöd med samordning av möten och kontakter samt att komplettera ansökan gränsar till det stöd en enskild kan få genom personligt ombud eller ställföreträdare. Vidare har den myndighet som handlägger bostadsanpassningsbidrag ett utrednings- och serviceansvar att se till att den enskilde kan ta tillvara sin rätt. Ansökan om bistånd enligt socialtjänstlagen kan därmed avslås med motivering att behovet kan tillgodoses på annat sätt. Ett behov av stöd med specifika hjälpbehov så som ledsagning, kommunikation, handräckning av post med mera kan beviljas enligt socialtjänstlagen men om behovet inte endast är tillfälligt talar mycket för att det redan är tillgodosett genom andra insatser. Ett mer tillfälligt behov kan tillgodoses genom socialtjänstlagen om det inte ska tillgodoses genom annat samhällsstöd. Av utredningen framgår vidare att till exempel hemtjänst och vårdpersonal har en skyldighet att rapportera missförhållanden, vårdskador, risk för tillbud med mera. Vidare finns det en skyldighet att informera den enskilde eller enskildes närstående om den enskildes rättigheter, bland annat avseende tillgängliga hjälpmedel och möjlighet att få kommunens stöd. Det är dock alltid den enskilde som formellt ska ansöka om bostadsanpassningsbidrag. Om den enskilde inte kan ansöka på egen hand eller med hjälp av närstående har kommunen en skyldighet att anmäla eventuellt behov av god man eller förvaltare till överförmyndaren.

Mot bakgrund av bland annat denna utredning lät Boverket samma konsult belysa frågeställningen om en eventuell reglering av service- och utredningsskyldighet i lagen om bostadsanpassningsbidrag. I den

utredningen framförs bland annat att det är möjligt att i en specialförfattning införa bestämmelser som avviker från bestämmelserna i förvaltningslagen. Exempel på detta finns bland annat gällande utredningsansvar genom regleringar i socialtjänstlagen. Av 11 kap 1§ i denna lag, som handlar om socialnämndens handläggning av ärenden, framgår att nämnden utan dröjsmål ska inleda utredning av vad som genom ansökan eller på annat sätt har kommit till nämndens kännedom och som kan föranleda någon åtgärd av nämnden. Bestämmelsen innebär ett utökat utredningsansvar för nämnden gällande tidsaspekten för när en utredning ska inledas. Det finns alltså inga juridiska hinder, enligt konsultutredningen, mot att införa en särreglering i lagen om bostadsanpassningsbidrag som skulle utöka serviceskyldigheten och/eller utredningsansvaret i förvaltningslagen.

Konsultutredningen redovisar vidare att förvaltningslagens bestämmelser om serviceskyldighet och utredningsansvar dock innebär relativt långtgående skyldigheter för en myndighet och det kan därför ifrågasättas om det behövs en lagändring för att sökande av bostadsanpassningsbidrag ska få den hjälp de behöver. Nuvarande bestämmelser och praxis innebär att myndigheten ska anpassa serviceskyldigheten efter förutsättningarna i det enskilda fallet, vilket innebär att en sökande som har särskilda svårigheter ska få mer stöd och hjälp än en sökande utan särskilda svårigheter. Genom en korrekt tillämpning av förvaltningslagens bestämmelser har därför en myndighet relativt långtgående skyldigheter att hjälpa en enskild med en ansökan, särskilt om den enskilde har svårigheter att ansöka själv.

Boverket delar konsultutredningens bedömningar och drar slutsatsen att det är rimligt att anta att en korrekt tillämpning av nuvarande bestämmelser i förvaltningslagen kan vara tillräckligt för att säkerställa att en sökande av bidrag får den hjälp han eller hon behöver.

7.1.5 Slutsats

Boverket anser att det inte finns tillräckliga skäl för närvarande att tillföra särskilda bestämmelser om service- och utredningsskyldighet till lagen om bostadsanpassningsbidrag. Detta bland annat mot bakgrund av vad som ovan nämnts om möjligheterna att få stöd och hjälp genom förvaltningslagens bestämmelser samt i särskilda fall genom andra insatser från samhället. Det kan också tänkas att särskilda regler, beroende på utformningen, i lagen om bostadsanpassningsbidrag skulle kunna leda till att hanteringen av bidraget fördröjs i stället för att tillföra något positivt. Att notera i sammanhanget är också att förvaltningslagens bestämmelser om service- och utredningsansvar anger miniminivåer, och det finns inget som hindrar en kommun att välja att ge service utöver denna nivå.

Boverkets anser dock att åtgärder behöver vidtas för att öka förutsättningarna för att kommunerna totalt sett lever upp till sitt service- och utredningsansvar, liksom en rättssäker handläggning och hantering av

bidraget. Boverket ser möjligheter i ett fortsatt arbete med tillsyn, vägledning och föreskrifter för att uppnå förbättringar. Ett sådant arbete förutsätter självklart att myndigheten framöver har möjlighet att avsätta resurser för att uppnå en tillräcklig nivå på informations- och tillsynsarbete. Inte minst för att förklara och förtydliga det ansvar om service och utredning som kommunerna har i hanteringen av bostadsanpassningsbidraget. I ett sådant arbete ligger naturligtvis också att uppmärksamma kommunerna på det egenansvar som gäller för alla myndigheter att tillse att personal har relevanta kunskaper om bestämmelserna i förvaltningslagen och de regelverk som i övrigt gäller vid myndighetsutövning. Boverket anser därför att särskilda informations- och utbildningsinsatser behöver genomföras och vill i detta sammanhang påtala för regeringen att om sådana ska kunna komma till stånd behöver särskilda medel tillskjutas myndigheten.

7.2 Tillämpning av kraven i 8 § andra stycket respektive 9 § andra stycket då någon annan än sökanden avvikit från tillgänglighetskraven eller låtit bygga ny bostad

Genom nuvarande lag om bostadsanpassningsbidrag ändrades bidragstagararkretsen så att bidrag alltid lämnas till en person med funktionsnedsättning för anpassning av dennes permanentbostad. Enligt 1992 års lag var det den som ägde en bostad för permanent bruk eller som innehade en sådan bostad med hyres- eller bostadsrätt som ansökte om bidraget för egen eller hushållsmedlems räkning.

I Boverkets översynsrapport från 2014 framförde Boverket att 1992 års bestämmelse om bidragstagararkretsen inte borde ändras och framförde som argument för detta bland annat att vissa krav som ställdes enligt lagen var naturliga att ställa på den som har rådigheten över bostaden. Under beredningen av lagstiftningsärendet påtalade Boverket till Socialdepartementet att förslaget till en ny bidragstagararkrets skulle få konsekvenser för innebörden av frågor såsom villkoret att bidrag inte lämnas om sökta åtgärder behöver utföras på grund av avvikelser från bygglagstiftningens tillgänglighetskrav och de särskilda villkoren för bidrag i samband med byte av bostad till ett en- eller tvåbostadshus som sökanden själv låtit uppföra.

Av 8 § första stycket 4 i nuvarande lag följer att bostadsanpassningsbidrag inte lämnas om de sökta åtgärderna behöver utföras på grund av avvikelser från bygglagstiftningens krav på tillgänglighet och användbarhet för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga i de fall ansökan gäller ett en- eller tvåbostadshus som sökanden har låtit uppföra eller låtit utföra ändringar av, eller i en lägenhet som innehas med bostadsrätt och som sökanden har låtit utföra ändringar i, eller en ägarlägenhetsfastighet som sökanden låtit utföra ändringar i.

Av 9 § andra stycket följer vidare att vid byte av bostad till ett en- eller tvåbostadshus som sökanden själv låtit uppföra lämnas bidrag endast för sådan anordning eller inredning som normalt bara används eller förekommer i sådana hus på grund av att en boende har en funktionsnedsättning. Bidrag lämnas dock inte för hiss.

Boverket saknar statistik över hur dessa bestämmelser tillämpas i kommunerna såvitt avser konsekvenser för sökande som inte själva har avvikit från tillgänglighetskraven eller uppfört ett en- eller tvåbostadshus utan det är någon annan i hushållet som gjort det. Boverket har dock noterat vissa domstolsavgöranden där barn har fått avslag på sina ansökningar, till exempel Förvaltningsrätten i Stockholm, den 12 december 2019 (målnummer 1943-19), där en minderårig sökande fick avslag på sin ansökan med motiveringen att åtgärderna behövde utföras på grund av avvikelser från bygglagstiftningens krav på tillgänglighet och användbarhet (8 §). Av domskälen framgår att det var sökandens pappa, tillika vårdnadshavare, som var byggherre när bostaden uppfördes. Någon motivering i övrigt varför sökanden skulle drabbas av pappans avvikelser framgår inte av domen. I ett annat fall, Förvaltningsrätten i Falun, den 12 mars 2021 (målnummer 3608-20), där sökandens föräldrar planerade uppföra ett nytt bostadshus, framgår att den minderåriga sökanden fått avslag på sin ansökan bland annat mot bakgrund av bestämmelsen i 9 § andra stycket.

7.2.1 Slutsats

Om ordalydelsen i 8 § ska följas innebär det att de sökande som själva inte låtit uppföra eller låtit utföra ändringar i ett en- eller tvåbostadshus, eller låtit utföra ändringar i en lägenhet som innehas med bostadsrätt, eller låtit utföra ändringar i en ägarlägenhetsfastighet inte ska omfattas av inskränkningar i rätten till bidrag. Likaså innebär ordalydelsen i 9 § andra stycket att de sökande som vid byte av bostad inte själva har låtit uppföra ett en- eller tvåbostadshus inte ska drabbas av inskränkningar i rätten till bidrag. Boverket noterar att utöver ovan nämnda fall där barn förekommer som sökande kan också andra fall bli relevanta, till exempel vid ansökningar i sambandförhållanden där sökanden av bidraget inte har eller haft rådigheten över de val som gjorts av ägaren av bostaden. Enligt vad Boverket erfar saknas något överrättsavgörande som klarlägger tolkningen av dessa frågor. Likaså saknas kommentarer i propositionen för vägledning. Det finns därför en oklarhet vid tillämpningen av bestämmelserna. Boverket anser dock i nuläget att det inte finns tillräckliga skäl för att i denna rapport lägga fram ett förslag till ändring i lagen om bostadsanpassningsbidrag. Det finns dock anledning att framöver följa hur frågan utvecklas i praxis och bevaka eventuella överrättsavgöranden.

8 Konsekvensbeskrivning

8.1 Bakgrund

Boverkets uppdrag består i att utvärdera lagen (2018:222) om bostadsanpassningsbidrag och analysera hur den påverkat bostadsanpassningsbidraget. Om Boverket finner hinder för att personer med funktionsnedsättning ska få tillgång till nödvändiga anpassningar ska myndigheten lämna förslag på åtgärder. Förslagen kan vara förslag på ändringar i lagen om bostadsanpassningsbidrag. Boverket har valt att föreslå förändringar i lagen om bostadsanpassningsbidrag för att åtgärda vissa hinder.

Syftet med förslagen är således att försöka ta bort hinder för att få bostadsanpassningsbidrag. Detta medför givetvis att de flesta förslagen i någon utsträckning kommer att innebära ökade kostnader för kommunerna och på samma gång medföra ökade möjligheter för personer med funktionsnedsättning att få bostadsanpassningsbidrag. Regeringen har i uppdraget pekat på det faktum att såväl kommunernas kostnader för bostadsanpassningsbidragen som antalet beviljade ansökningar minskat sedan början på 2010-talet.

8.2 Berörda aktörer

De aktörer som skulle komma att beröras av de föreslagna förändringarna är bland andra kommunerna. I synnerhet de kommunala handläggare som arbetar med ärenden om bostadsanpassningsbidrag men även de kommunala beslutsfattarna, i de fall det inte är handläggarna som fattar beslut. När begreppet kommunerna används i denna konsekvensbeskrivning avses båda dessa aktörer, om inget annat särskilt anges.

Den andra stora gruppen som berörs av lagförslaget är personer med funktionsnedsättning och deras närstående. Som tidigare i rapporten beskrivits har antalet ansökningar om bostadsanpassningsbidrag sjunkit sedan början av 2010-talet men antalet inkomna ansökningar ligger trots allt på drygt 60 000 årligen och det är således en stor grupp människor som potentiellt kan beröras av förslag rörande denna lagstiftning.

Fastighetsägare som upplåter bostäder i form av hyresrätt eller bostadsrätt, normalt i flerbostadshus, berörs också av lagen. Deras roll och möjligheter har lyfts fram och förtydligats i lagförslaget.

Även företag som tillverkar hjälpmedelsprodukter kan komma att beröras.

Slutligen ska även nämnas domstolarna som i överklagade ärenden kommer att behöva tolka och tillämpa lagen. Deras intresse sammanfaller delvis med de kommunala beslutsfattarnas.

8.3 Boverkets förslag till förändringar i lag om bostadsanpassningsbidrag

Boverket lämnar ett antal förslag till förändringar i lagen. Många av dessa förändringar bedöms dock inte få några större konsekvenser. Nedan går förslagen kortfattat igenom paragraf för paragraf samt de konsekvenser de bedöms medföra. Avslutningsvis bedöms effekterna samlat för de olika grupper som förslagen påverkar.

8.3.1 Sökande och barn

Boverket föreslår att det införs en särskild bestämmelse som avviker från föräldrabalken i fråga om vårdnadshavares ställföreträdarskap. Om sökanden är under 18 år och föräldrarna inte bor tillsammans företräds barnet enbart av den förälder som bor tillsammans med barnet i bostaden som ska anpassas. Det gäller även om den föräldern inte är vårdnadshavare för barnet. Det görs två undantag från att det är personen med funktionsnedsättning som ska ansöka om bostadsanpassningsbidraget. Bidrag för att anpassa ett familjehem åt en person under 18 år ska sökas av och lämnas till person eller personer som har uppdraget som familjehem. Ansökan vid så kallat periodiskt boende ska göras av den som gör åtagandet, om personen med funktionsnedsättning är under 18 år och inte är barn till den som gör åtagandet.

Enligt Föreningen Kommunal Bostadsanpassning (FKBo) förekommer det att handläggningen fördröjs på grund av svårigheter att nå en vårdnadshavare eller för att det råder meningsskiljaktigheter mellan vårdnadshavarna och den ene därför förhalar ansökan. Även i kommunenkäten nämns detta som ett problem och att det till och med medfört att bidrag inte kunnat beviljas.

Boverket bedömer dock att konsekvenserna av detta förslag blir små. Det kan konstateras att under 2021 gick 2,7 procent av antalet beviljade bostadsanpassningsbidrag till personer under 18 år. Kostnaden för anpassningar till barn och unga är dock betydligt högre än för vuxna och stod för drygt 8 procent av den totala bidragssumman under 2021. Boverket har ingen statistik över hur vanligt det är att anpassningar för barn inte kommer till stånd överhuvudtaget eller försenas på grund av att en vårdnadshavare inte kan eller vill medverka med en ansökan avseende den andre förälderns bostad. Boverket bedömer dock att det bör vara få varför detta förslag får små ekonomiska konsekvenser.

Om bidrag inte lämnas eller försenas på grund av att en vårdnadshavare inte kan eller vill medverka med en ansökan avseende den andre förälderns bostad kan detta inte anses vara önskvärt även om kommunernas kostnader skulle minska på grund av detta. I sammanhanget kan det dock också påpekas att Sverige genom barnkonventionen har förbundit sig att i allt se till barnets bästa och att vidta alla lämpliga lagstiftningsåtgärder för att genomföra de rättigheter som erkänns i konventionen, till exempel

de särskilda rättigheterna för barn med funktionsnedsättning och barns rätt till skälig levnadsstandard.

8.3.2 Övertagande av bostadsanpassningsbidrag samt möjligheter till reparationsbidrag

Möjligheten till övertagande av bostadsanpassningsbidrag tillkom genom 2018 års lag om bostadsanpassningsbidrag. Det motiverades bland annat genom att ett övertagande förenklar processen för anpassningsärenden i allmänna utrymmen och innebär en möjlighet att undanröja oklarheter om äganderätten med mera för de åtgärder som tillkommit i sådana utrymmen genom bostadsanpassningsbidrag. Av statistiken framgår dock att övertagande har utnyttjats i en liten omfattning. Boverket erfar dessutom att det råder skillnader mellan kommunerna om hur möjligheten till övertagande hanteras. En del kommuner arbetar mer aktivt för övertaganden medan andra kommuner inte uppmärksammar denna möjlighet i samma omfattning.

Boverket föreslår därför att i de fall en ansökan om bostadsanpassningsbidrag avser åtgärder i anslutning till en lägenhet som innehas med hyres- eller bostadsrätt i ett flerbostadshus måste sökanden, innan kommunen kan bevilja bidrag, erbjuda ägaren av bostadshuset att överta rätten till bostadsanpassningsbidraget. Dessutom föreslås en regel om att det blir möjligt att få reparationsbidrag efter ett övertagande.

Syftet med förslaget är att fler fastighetsägare ska överta rätten till bostadsanpassningsbidraget och därmed bli ägare av anpassningsåtgärderna. Under 2020 och 2021 förekom endast knappt 450 fall av övertagande av anpassningsåtgärder i flerbostadshus. Boverkets förhoppning är att detta i och med förslaget ska öka. För kommunernas del har förslaget inga direkta ekonomiska konsekvenser. Det bidrag som tidigare gått till privatpersoner kommer i stället att gå till fastighetsägaren. För fastighetsägaren kan förslaget innebära en möjlighet att, med utgångspunkt i en enskild boendes behov, använda bidraget som en delfinansiering av en mer generell tillgänglighetsskapande åtgärd. Eftersom övertagandet av bostadsanpassningsbidraget är en frivillig möjlighet för fastighetsägaren, får denne själv avgöra om eventuella tilläggsarbeten är en kostnad denne kan tänka sig att ta. Ett övertagande innebär således ingen påtvingad kostnadsökning för fastighetsägaren.

Ett av skälen till att så få övertaganden skett bedöms vara att fastighetsägare inte är intresserade av att ta kostnader för reparationer och underhåll och Boverket föreslår nu att reparationsbidrag beviljas också efter övertagande. Inte heller detta bör få några märkbara ekonomiska konsekvenser. De bidrag för reparationer som tidigare gått till enskilda får nu förutsättas i större utsträckning gå till fastighetsägaren.

8.3.3 Lätt flyttbara rullstolsgarage

Boverket föreslår att 5 § första stycket skrivs om så att det framgår att bostadsanpassningsbidrag lämnas för att byta, flytta, komplettera eller på annat sätt anpassa de fasta funktionerna i och i anslutning till en bostad. Detta syftar till att belysa att anpassning kan ske på många sätt. Enligt nuvarande lag och tidigare lagstiftning har bidrag kunnat lämnas inte bara för att anpassa eller tillgängliggöra en befintlig funktion på en och samma plats i eller i anslutning till bostaden. Bidrag har också lämnats för att byta och också för att åstadkomma en viss funktion på en annan plats i eller i anslutning till bostaden. I enlighet med uttalandena i propositionen till den nuvarande lagen ska bidrag kunna lämnas för åtgärder som inte är fastmonterade i byggnaden. Det ska dock finnas en tydlig fysisk och funktionell koppling till den fasta funktionen. (Proposition 2017/18:80 sidan 27.) Boverket anser att kopplingen inte behöver finnas i förhållande till just den del i bostaden eller i anslutning till denna där den fasta funktion som behöver anpassas finns. Vidare föreslår Boverket att det förtydligas att vid prövning ska sökandens behov av förvaring av hjälpmedel beaktas.

Detta är det enskilda förslag som kan komma att få störst konsekvenser. Det gäller då framför allt lätt flyttbara rullstolsgarage. Det kan konstateras att antalet sålda rullstolsgarage fallit under den senaste 6–7 årsperioden. Antalet sålda specialtillverkade rullstolsgarage har, enligt statistik från de största tillverkarna, sjunkit från 500–600 stycken under åren 2015–2017 till i genomsnitt runt hundratalet de två till tre senaste åren.

En återgång till siffrorna som förelåg före den tidigare nämnda domen i Högsta förvaltningsdomstolen⁵³ skulle innebära en betydande ökning av kommunsektorns kostnader för bostadsanpassningsbidraget. Enligt kommuner och de största tillverkarna kostar ett rullstolsgarage i storleksordningen 75 000–80 000 kronor, till detta kommer sedan eventuellt markarbete, dragning av el etcetera. Med en ökning av antalet beviljade ärenden till 2015–2017 års nivåer skulle kommunernas kostnader kunna komma att öka med i storleksordningen 40–50 miljoner kronor årligen.

Det kan tyckas vara ganska stora summor men det ska i sammanhanget konstateras att de totala utbetalningarna för bostadsanpassningsbidraget år 2021 var drygt 800 miljoner kronor. Detta var en nedgång från att under första halvan av 2010-talet legat på drygt 1 miljard kronor årligen.

Det bör i sammanhanget dock återigen nämnas att i förarbetena till lagen om bostadsanpassningsbidrag anges att avsikten var att bidrag i vissa fall ska kunna lämnas för enklare förråd för rullstol och andra viktiga hjälpmedel (proposition 2017/18:80, sidan 74).

⁵³ HFD 2020 referat 70.

Det ska också konstateras att kommunerna idag agerar på olika sätt i frågan om rullstolsgarage. Av en enkät från Boverket år 2022 till handläggare av bostadsanpassningsbidrag framgår att 68 procent av kommunerna inte beviljar bostadsanpassningsbidrag till rullstolsgarage och de finns inte heller som hjälpmedel. 11 procent beviljar bostadsanpassningsbidrag till flyttbara garage. 5 procent anger att de finns att tillgå som hjälpmedel. 16 procent av kommunerna uppger att de beviljar bostadsanpassningsbidrag till platsbyggda garage.

För den enskilda skulle denna förändring medföra att fler får möjlighet till att införskaffa mobila rullstolsgarage, något som kan vara väsentligt för en ändamålsenlig bostad. Det finns exempel som visar att det varit svårt för sökande att visa att åtgärder för att kunna förvara sin elrullstol har varit en nödvändig åtgärd för att bostaden ska vara ändamålsenlig. I andra fall har sökanden ansetts kunna förvara den utomhus trots hjälpmedelscentralens krav på förvaring i isolerat utrymme. I tillämpliga fall bör även frågan om ändamålsenlig ventilation och risk för brand vid laddning aktualiseras och om detta medför att förvaring eventuellt måste möjliggöras utanför bostaden. Varken Boverket eller någon annan myndighet reglerar lös inredning och laddning av den frånsett utrymningsvägar, till exempel trapphus, där laddning inte får ske. Det finns dock risker förenat med laddning inne i bostad.

Boverket uttalar vidare att såväl diskmaskiner som tvättmaskiner borde kunna stödjas av bostadsanpassningsbidrag i och med att de kan anses ha en sådan fysisk och funktionell koppling som avses i propositionen till nuvarande lag om bostadsanpassningsbidrag. Detta är dock inte en konsekvens av Boverkets aktuella förslag till ändringar av lagen.

8.3.4 Familjehem enligt LSS

Boverket föreslår att de som bor i familjehem för barn eller ungdomar enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS, åter ska kunna beviljas bostadsanpassningsbidrag. Det föreslås även tydliggöras att medboende till person som efter biståndsprövning beviljats boende av det slag som räknas upp i 6 § lagen om bostadsanpassningsbidrag ska kunna beviljas bidrag.

Boverkets förslag berör endast ett fåtal varför detta kommer få mycket små konsekvenser. I oktober 2021 var det 44 barn och ungdomar placerade i familjehem för barn eller ungdomar enligt LSS.⁵⁴ Det finns ingen exakt övre åldersgräns angiven, och det förekommer att personer som fyllt 18 år bor i den här typen av familjehem.⁵⁵

⁵⁴ Statistik från Socialstyrelsen. Statistik avseende oktober 2022 publiceras den 5 april 2023.

⁵⁵ År 2021 var 20 år högsta åldern, år 2020 21 år.

Boverket bedömer att förslaget om medboende inte kommer öka kommunernas kostnader. Dels kan det redan i dag förekomma att bidrag beviljas för medboende utifrån syftet med undantaget, att detta tar sikte på just den som beviljas ett boende efter biståndsprövning. Dels är det sannolikt att kostnaderna, om dessa påverkas, minskar. Detta eftersom behovet av anpassning som regel borde vara lägre jämfört med om den medboende bott kvar i den tidigare gemensamma bostaden.

8.3.5 Bostadens skick

Boverket föreslår att bestämmelsen om när en ansökan kan avslås på grund av brister i bostadens skick kompletteras. Det förtydligas att bedömningen av om det råder byggnadstekniska brister, eftersatt underhåll eller avsevärda brister i grundläggande bostadsfunktioner ska avse skicket före anpassningen utan beaktande av vilka åtgärder bidrag söks för.

Avseende tillämpningen av bestämmelserna i 8 § om byggnadsteknisk brist, eftersatt underhåll eller avsevärda brister i grundläggande bostadsfunktioner förekommer att kommuner avslår ansökningar enbart med hänvisning till inredningens ålder. Det finns domar där förvaltningsrätter i sådana fall delat kommunens bedömning⁵⁶ och domar där förvaltningsrätter ansett att enbart ålder inte är skäl för avslag⁵⁷. Boverket känner inte till något avgörande där kammarrätt eller Högsta förvaltningsdomstolen prövat om enbart ålder kan utgöra avslagsgrund.⁵⁸ Enligt uttalanden i propositionen ska en ansökan inte avslås enbart för att en funktion är omodern och/eller mycket gammal, så länge den fungerar och är hel (proposition 2017/18:80 sidorna 35 och 72–73). Det förekommer vidare att ansökningar avslås efter en bedömning av om skicket på den befintliga inredningen fungerar för den förändrade användning som ansökan avser. Till exempel har ansökningar om bidrag för att byta ut badkar mot dusch avslagits för att väggar och golv inte har tillräckligt fuktskydd om dusch installeras.

Boverket har ingen statistik över hur vanligt detta synsätt är eller hur många avslag som görs enbart med hänvisning till inredningens ålder. Eftersom statistik saknas kan Boverket inte bedöma i vilken utsträckning ansökningar har avslagits på grund av att en funktion är omodern trots att den i övrigt fungerar. Då förslaget medför att färre avslag kan komma att ske kan detta förslag potentiellt komma att påverka kommunernas

⁵⁶ Se till exempel Förvaltningsrätten i Uppsala den 8 november 2019 (målnummer 3396-19 E).

⁵⁷ Till exempel Förvaltningsrätten i Malmö den 21 november 2019 (målnummer 11002-18).

⁵⁸ I till exempel en dom från Kammarrätten i Jönköping den 14 oktober 2021 (målnummer 678-21) utgjorde både skicket och åldern grund för domstolens bedömning att bidrag inte borde beviljas.

kostnader, detta om avslag skett med denna motivering i betydande utsträckning. Det ska dock noteras att Boverkets förslag endast är ett förtydligande för att lagstiftarens ursprungliga intentioner ska framgå tydligare.

8.3.6 Ändringar i bestämmelsen med särskilda villkor för bidrag vid byte av bostad

Boverket föreslår att begreppet ”planlösning” tas bort i bestämmelsen som innehåller särskilda villkor för bostadsanpassningsbidrag vid byte av bostad (9 §). Begreppet ersätts med skrivningen ”hur utrymmena är fördelade och belägna”. Det föreslås också att det tydliggörs att de särskilda villkoren för byte inte gäller när ansökan avser anpassning för en person som beviljats eller anvisats bostaden av en myndighet.

Boverket vill ersätta ”planlösning” med en skrivning som motsvarar hur begreppet ofta tolkas, nämligen hur de olika utrymmen är fördelade och belägna. Boverket ser detta som ett förtydligande. Boverket kan inte med säkerhet veta exakt hur ”planlösning” tolkats i olika kommuner, varför det är omöjligt att ange några siffror. Det torde dock inte få några påtagliga konsekvenser för vare sig antalet ansökningar eller kommunernas beslut.

Förslaget att bestämmelsen inte ska tillämpas när bostaden beviljats eller anvisats av en myndighet är ett förtydligande för att tillämpningsområdet av bestämmelsen ska begränsas till vad som ursprungligen varit syftet, det vill säga att bostaden ska väljas med omsorg. Det handlar till exempel om personer som får en plats i ett familjehem eller kvotflyktingar. När det gäller personer med uppehållstillstånd har kommunen och Migrationsverket ett samarbete och strävar efter att hitta en så lämplig bostad som möjligt. Det borde medföra att det mer sällan aktualiseras behov av mer omfattande anpassningar i dessa fall. Med hänsyn till bestämmelsens syfte kan det inte heller uteslutas att det redan i dag finns kommuner som avstår från att tillämpa 9 § i dessa situationer och alltså inte strikt följer lagtextens ordalydelse. Boverket har dock ingen statistik eller något annat underlag som indikerar hur kommunerna ser på denna fråga. Det är därför inte heller i denna del möjligt att ange några siffror. Boverket tror dock att konsekvenserna är små både i fråga om antalet ansökningar och kommunernas beslut.

8.3.7 Reparationsbidrag till fler åtgärder

Boverket föreslår att reparationsbidrag ska lämnas också för anordning eller inredning som främst är avsedd för att tillgodose behov hos personer med funktionsnedsättning, även om den inte är av tekniskt slag.

Reparationsbidrag ska kunna beviljas för anordning eller inredning som främst är avsedd att tillgodose behov hos personer med funktionsnedsättning. Det innebär att till exempel ramper, stödhandtag och

specialanpassade tvättfat (även sådana som inte är höj- och sänkbara) kommer omfattas. Det handlar om anordningar och inredningar som tagits fram för att tillgodose behov hos personer med funktionsnedsättning, även om sådana produkter samtidigt kan vara till nytta för och användas av andra.

Vad som kan stödjas med bidrag kan förändras med hänsyn till utvecklingen av produkter och också utifrån vad som anses berättiga till bostadsanpassningsbidrag – att bostadsanpassningsbidrag beviljats för anordning eller inredning som behöver repareras är en första förutsättning för reparationsbidrag. Även till exempel sensorstyrda kranar bör enligt Boverkets mening ses som anordning av tekniskt slag och därför kunna stödjas med reparationsbidrag.

Förslaget att reparationsbidrag ska kunna lämnas även om anordningen eller inredningen inte är av tekniskt slag kan komma att öka kostnaderna för kommunerna. Boverket kan dock inte med säkerhet bedöma hur stora kostnadsökningar det kan komma att bli för kommunerna. Det bör dock noteras att exempelvis ramper kan ha lång livslängd.

8.3.8 Upphävd anvisningsrätt

Boverket föreslår att den så kallade anvisningsrätten i 14 § lagen om bostadsanpassningsbidrag upphävs samt att återställningsbidrag ska kunna beviljas för åtgärder i anslutning till bostadsrättslägenheter även om lägenheten inte finns i ett flerbostadshus.

Boverket föreslog redan i samband med rapporten 2014:38 – En översyn av lagen om bostadsanpassningsbidrag – att bestämmelserna om anvisningsrätten skulle upphävas. Boverket anser att det finns skäl att ånyo föreslå att anvisningsrätten tas bort.

Anvisningsrätten används i mycket liten utsträckning. Någon dokumenterad statistik finns inte tillgänglig men det kan nämnas att Boverket deltog vid en konferens med Föreningen Kommunal bostadsanpassning, FKBo, som samlar stora delar av landets handläggare, i november 2022. Av deltagarna angav 86 procent att deras kommuner inte använder sig av anvisningsrätten. De handläggare som svarade att rätten används uppgav samtidigt att den används i mycket ringa omfattning.

Motiven till att ta bort anvisningsrätten är i stort sett desamma som vid tidigare förslag nämligen att som bostadsmarknaden ser ut idag, där de traditionella bostadsförmedlingarna inte längre finns kvar i många kommuner, finns det inte längre skäl att behålla anvisningsrätten som ett villkor för att få återställningsbidrag. Det finns dessutom inget enhetligt system för att söka bostad i Sverige. Antalet kommunala bostadsförmedlingar har varit ungefär detsamma under de senaste åren. För det fall en enskild kommun skulle önska fortsätta med någon form av förmedling med anpassade lägenheter bör det enligt Boverkets uppfattning lösas

genom frivilliga överenskommelser mellan kommunen och fastighetsägarna. Boverket bedömer således att förslaget får mycket små effekter.

När det gäller förslaget att återställningsbidrag ska kunna beviljas för åtgärder i anslutning till bostadsrättslägenheter även om lägenheten inte finns i ett flerbostadshus bedömer Boverket att detta kommer att få små effekter. Under år 2020 och 2021 betalades i genomsnitt cirka 7,2 miljoner kronor ut i återställningsbidrag. Under förutsättning att det kommer att beviljas lika hög andel återställningsbidrag till bostadsrätter i småhus som i övriga bostadsbeståndet kommer kostnaden för detta förslag, för hela kommunsektorn, uppgå till i storleksordningen 150 000 kronor årligen.

8.4 En samlad bedömning

8.4.1 Kommunerna

De flesta av Boverkets förslag bedöms, som tidigare nämnts, inte att få några större konsekvenser för kommunerna, vara sig vad gäller storleken på utbetalade bostadsanpassningsbidrag eller på antalet ansökningar. Undantaget är förslaget gällande 5 §. Boverket bedömer att detta kan leda till kostnadsökningar för kommunsektorn som helhet på i storleksordningen 40–50 miljoner kronor årligen. Det kan givetvis inte göra någon bedömning av vilka kommuner som kan komma att drabbas av detta. Det bör i sammanhanget återigen nämnas att vissa kommuner redan idag ger bidrag till mobila rullstolsgarage.

En del av Boverkets förslag är förtydliganden av nuvarande lagstiftning. Dessa förslag bör kunna underlätta och effektivisera för kommunernas handläggare. Att försöka sätta siffror på detta, det vill säga i vilken mån detta kan ge besparingar i form av minskad tidsanvändning ser Boverket dock inte som möjligt.

8.4.2 Personer med funktionsnedsättning

Förslaget till lagändringar innebär att förutsättningarna för att beviljas bostadsanpassningsbidrag delvis förändras och att vissa bestämmelser görs tydligare. En större förutsebarhet skapas. De flesta av de föreslagna förändringarna bör i det enskilda fallet innebära en större möjlighet att få bostadsanpassningsbidrag jämfört med nu gällande bestämmelser eller rådande praxis.

8.4.3 Fastighetsägare

För fastighetsägare till flerbostadshus innebär lagförslaget att de ges större möjligheter till att överta rätten till bidrag. Ett övertagande kan ge fastighetsägaren möjlighet till delfinansiering av generella tillgänglighetsåtgärder och de problem som enskilt ägda installationer i allmänna utrymmen för med sig kan undvikas.

8.4.4 Företagen

Då förslagen genomgående ökar, eller åtminstone inte minskar, möjligheten för att få bostadsanpassningsbidrag bör detta vara positivt för företag som tillverkar dessa produkter. De flesta av förslagen kommer dock inte innebära någon betydande efterfrågeökning på några särskilda produkter. Undantaget är troligtvis mobila rullstolsgarage som med Boverkets förslag torde kunna komma att efterfrågas i högre utsträckning än de senaste åren. Boverket bedömer att förslagen inte har någon påverkan på små företags förutsättningar eller konkurrensförmåga i förhållande till större företag.

8.4.5 Domstolarna

Vissa av Boverkets förslag kan möjligen medföra att fler ärenden kommer att överklagas. Ett exempel på detta är troligen förslaget som rör flyttbara rullstolsgarage. I vilken utsträckning detta kan komma att ske är dock inte möjligt att bedöma. Å andra sidan bör ett tydligare regelverk underlätta eventuella överprövningar av de kommunala besluten i förvaltningsdomstolarna.

8.4.6 Boverket

Boverket kommer inte direkt att påverkas av de förslag som presenteras. Däremot kommer en del indirekta konsekvenser påverka myndigheten. Förändringar i lagen medför merarbete i form av att skriva om föreskrifter och uppdatera handboken om bostadsanpassningsbidrag. Dessutom föreslås ett antal utbildningsinsatser på områden där inga förslag på lagändringar läggs. Dessa utbildningsinsatser kommer kräva resurser.

8.5 Statsstödsregler

Bidrag med offentliga medel till företag betraktas generellt som statligt stöd. Detta gäller även när kommuner stöttar en ekonomisk verksamhet med offentliga medel och reparationsbidraget är ett kommunalt bidrag. Det är därför nödvändigt att också beakta EU:s statsstödsregler vid utformningen av villkoren för ett eventuellt reparationsbidrag till flerbo- stadshusägare. Den grundläggande statsstödsregeln finns i artikel 107 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt. Enligt den är statsstöd som utgångspunkt förbjudet. Även om huvudregeln är att statligt stöd är förbjudet, finns vissa möjligheter för EU-kommissionen att godkänna stödet, om det uppfyller vissa angivna krav. Av artikel 108.3 i fördraget följer att ett stöd måste anmälas och godkännas av EU-kommissionen innan det får genomföras. Det finns några undantag från kravet på ett förhandsgodkännande från kommissionen. Genom den allmänna förordningen om stöd av mindre betydelse⁵⁹ kan offentligt stöd ges till ett och samma

⁵⁹ KOMMISSIONENS FÖRORDNING (EU) nr 1407/2013 av den 18 december 2013 om tillämpningen av artiklarna 107 och 108 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på stöd av mindre betydelse.

företag som sammanlagt uppgår till ett belopp motsvarande 200 000 euro under tre beskattningsår.

År 2021 beviljades drygt 9 500 ansökningar till en kostnad om knappt 50 miljoner kronor och det genomsnittliga bidragsbeloppet uppgick till 5 250 kronor. Enligt Boverkets uppfattning talar detta för att ett kommande reparationsbidrag för ägare av flerbostadshus vid övertagande skulle ligga under de beloppsgränser som framgår av förordningen om stöd av mindre betydelse och därmed undgå ett krav på förhandsgodkännande från kommissionen.

8.6 Övriga konsekvenser

Boverket bedömer inte att förslagen får några andra betydande konsekvenser. Detta gäller exempelvis konsekvenser för jämställdhet, konsekvenser för barn (förutom vad som framgår av 8.3.1) eller konsekvenser för miljön. Några av Boverkets förslag innebär ökade incitament för att reparera produkter i stället för att ersätta dessa med nya vilket torde vara mer miljövänligt. Det är dock inte möjligt att bedöma i vilken utsträckning detta skulle få märkbar miljöpåverkan. Inte heller bostadsmarknaden bedöms påverkas i någon märkbar utsträckning även om vissa av förslagen kan bidra till ett ökat kvarboende i hemmen.

9 Författningskommentar

3 § Bostadsanpassningsbidrag lämnas till en person med funktionsnedsättning (sökande) för anpassning av dennes permanentbostad. *Bidrag för att anpassa ett familjehem åt en person med funktionsnedsättning under 18 år söks dock av och lämnas till den som har uppdraget som familjehem.* Om bostaden hyrs i andra hand, lämnas bidrag endast om anpassningsåtgärden är skäligen med hänsyn till hur långvarig upplåtelsen är.

Om någon åtar sig att regelbundet under vissa perioder svara för omvårdnaden av en person med funktionsnedsättning i sin bostad och om åtagandet kan antas avse en längre tid, lämnas bidrag även för anpassning av den bostaden. *Bidraget söks av och lämnas till den som gör åtagandet, om personen med funktionsnedsättning är under 18 år och inte är barn till den som gör åtagandet.*

Om sökanden är under 18 år och föräldrarna inte bor tillsammans företräds barnet av den förälder vars bostad ska anpassas för barnet.

Innan bostadsanpassningsbidrag kan lämnas för åtgärder i anslutning till en lägenhet i ett flerbostadshus som innehas med hyres- eller bostadsrätt måste sökanden ha erbjudit ägaren av huset att överta rätten till bostadsanpassningsbidrag enligt 4 §.

Den andra meningen i paragrafens första stycke är ny. Den handlar om när en person med funktionsnedsättning har eller ska ha sitt permanenta boende i ett familjehem och är under 18 år. Det är då inte personen med funktionsnedsättning utan den eller de personer som har uppdraget att vara familjehem som ska ansöka om och – om förutsättningarna är uppfyllda – beviljas bidraget. Ålder när ansökan inkommer till kommunen avgör vem som ska vara part i ärendet.

Den andra meningen i paragrafens andra stycke är också ny. Även den innebär en inskränkning i huvudregeln att det är personen med funktionsnedsättning som ska vara den som ansöker om och beviljas bostadsanpassningsbidraget. Vid periodiskt boende söks bidraget av den som gör åtagandet att svara för omvårdnaden, om personen med funktionsnedsättning är under 18 år och inte är barn till den som gör åtagandet. Även här ska ålder när ansökan inkommer till kommunen avgöra vem som ska vara part i ärendet.

Det tredje stycket är nytt. Bestämmelsen har tillkommit för att underlätta anpassningar när sökanden är under 18 år och barnets föräldrar inte bor tillsammans. Det är den förälder vars bostad ska anpassas som ska ansöka för barnets räkning, det vill säga vara ställföreträdare för barnet. Detta ska gälla oavsett om den föräldern är vårdnadshavare eller inte. Det är en avvikelse från föräldrabalkens reglering. En vårdnadshavare har alltså inte någon rättighet att företräda barnet vid anpassning av den andra

förälderns bostad. Om dock den förälder som inte bor i bostaden som ska anpassas är ägare till eller har nyttjanderätt till bostaden krävs ett medgivande enligt lagens 10 §.

Bestämmelsen i fjärde stycket är ny och innebär att en sökande av bostadsanpassningsbidrag, i de fall ansökan avser åtgärder i anslutning till en lägenhet som innehas med hyres- eller bostadsrätt i ett flerbostadshus, måste erbjuda ägaren av huset att överta rätten till bidrag. Ett sådant erbjudande kan lämpligen framställas till ägaren av bostadshuset i samband med diskussioner om medgivande och utfästelse enligt 10 §. Kommunen kan då ta hänsyn till denna information i sin fortsatta handläggning, och av kommande beslut om bidrag ska framgå om en ägare av ett flerbostadshus övertar rätten till bostadsanpassningsbidrag enligt 4 §.

Ett övertagande enligt 4 § förutsätter att bostadsanpassningsbidraget har beviljats i form av kontantbidrag enligt 16 § första stycket och att ägaren åtar sig att låta utföra de åtgärder som bidraget avser. I kommande föreskrifter till bestämmelsen kan Boverket, liksom idag sker, reglera den närmare praktiska hanteringen av överlåtelse av bidraget.

Boverkets överväganden finns i avsnitt 6.2 och 6.3.

4 § Ägare av ett flerbostadshus får överta rätten till bostadsanpassningsbidrag som har beviljats för anpassningsåtgärder i anslutning till en lägenhet som innehas med hyres- eller bostadsrätt. Detta gäller under förutsättning att bostadsanpassningsbidraget har beviljats i form av kontantbidrag enligt 16 § första stycket och att ägaren åtar sig att låta utföra de åtgärder som bidraget avser.

Paragrafen ändras på så sätt att det inte längre är ett krav att sökanden av bostadsanpassningsbidrag måste vilja överlåta sin rätt till bidrag för att ett övertagande ska kunna komma tillstånd. I de fall ägaren av bostadshuset förklarar sig villig att överta rätten till bidrag efter förfrågan enligt 3 § får sökandens intresse av ett ägande stå tillbaka. På så sätt kan anpassningar i anslutning till lägenheter, såsom entréer och andra allmänna utrymmen, komma i samma hand som ägaren av bostadshuset om ägaren är villig att överta bidraget.

Boverkets överväganden finns i avsnitt 6.3.

5 § Bostadsanpassningsbidrag lämnas för att *byta, flytta, komplettera eller på annat sätt anpassa de fasta funktionerna* i och i anslutning till en bostad.

Bidrag lämnas endast om åtgärderna är nödvändiga för att bostaden ska vara ändamålsenlig för *personen med funktionsnedsättning*. Vid denna prövning ska behovet av förvaring av hjälpmedel beaktas. Bidrag lämnas inte om behovet kan tillgodoses med hjälpmedel som erbjuds av regionen eller kommunen enligt hälso- och sjukvårdslagen (2017:30). Lag (2019:983).

I paragrafens första stycke preciseras att bostadsanpassningsbidrag lämnas för att byta, flytta, komplettera eller på annat sätt anpassa de fasta funktionerna i och i anslutning till en bostad. Bidrag ska till exempel kunna beviljas för lätt flyttbara rullstolsgarage.

I paragrafens andra stycke första mening ersätts ”sökanden” med ”personen med funktionsnedsättning”. Det är en följd av ändringarna i 3 § som innebär att det inte alltid är personen med funktionsnedsättning som ska ansöka om bostadsanpassningsbidrag (avsnitt 6.2).

I paragrafens andra stycke införs en ny mening om att behovet av förvaring av hjälpmedel ska beaktas vid prövning av ändamålsenligheten.

Boverkets överväganden finns i avsnitt 6.4.

6 § Bostadsanpassningsbidrag lämnas inte till den som efter en särskild biståndsprövning beviljats och bor i sådan bostad som avses i 5 kap. 5 § andra stycket eller 7 § tredje stycket socialtjänstlagen (2001:453) eller i 9 § 8 i fråga om bostad med särskild service för barn eller ungdomar eller 9 lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade.

Den föreslagna lydelsen av bestämmelsen anger inte längre familjehem enligt 9 § 8 LSS. Det innebär att anpassningar i familjehem enligt LSS kommer omfattas av bostadsanpassningsbidraget i likhet med vad som gäller för anpassningar i familjehem enligt socialtjänstlagen, eventuellt i förening med lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU).

Bestämmelsen har dessutom skrivits om så att det tydligare framgår att det bara är personen med ett biståndsbedömt boende som undantas från bidraget. En följd av det blir att en medboende kan beviljas bostadsanpassningsbidrag så länge personen inte själv beviljas en plats i boendet efter en biståndsbedömning. Alla medboende ska kunna komma i fråga för bidraget oavsett vilken prövning som beslutet att bevilja medboende grundar sig på.

Boverkets överväganden finns i avsnitt 6.5.

7 § Vid tillämpningen av bestämmelserna i 5 § ska utöver sedvanliga bostadsfunktioner även beaktas behovet av

1. åtgärder för att möjliggöra rehabilitering, funktionsträning och sjukvård för *personen med funktionsnedsättning*, om behovet inte skäligen bör tillgodoses på annat sätt, och
2. åtgärder som gör det möjligt för *personen med funktionsnedsättning* att utöva hobbyverksamhet, om han eller hon på grund av sin funktionsnedsättning inte kan delta i aktiviteter utanför bostaden.

Det görs språkliga ändringar i paragrafen. I punkt 1 och 2 ersätts ”sökanden” med ”personen med funktionsnedsättning”. Det är en följd av ändringarna i 3 § som innebär att det inte alltid är personen med funktionsnedsättning som ska ansöka om bostadsanpassningsbidrag.

Boverkets överväganden finns i avsnitt 6.2.

8 § Bostadsanpassningsbidrag lämnas inte om de sökta *åtgärderna skulle innebära ett avhjälpande av:*

1. byggnadstekniska brister,
2. eftersatt underhåll,
3. avsaknad av eller avsevärda brister i grundläggande bostadsfunktioner, eller
4. avvikelser från bygglagstiftningens krav på tillgänglighet och användbarhet för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga.

Bedömningen av om det finns byggnadstekniska brister, eftersatt underhåll eller avsevärda brister i grundläggande bostadsfunktioner ska avse skicket före anpassningen utan beaktande av vilka åtgärder bidrag söks för.

Första stycket 4 tillämpas endast när ansökan gäller

1. ett en- eller tvåbostadshus som sökanden har låtit uppföra eller låtit utföra ändringar av,
2. en lägenhet som innehas med bostadsrätt och som sökanden har låtit utföra ändringar i, eller
3. en ägarlägenhetsfastighet som sökanden har låtit utföra ändringar i.

Första stycket innehåller en språklig ändring för att det tydligare ska framgå att brister i bostaden kan medföra att bidrag inte lämnas, även om åtgärden är nödvändig på grund av funktionsnedsättningen.

Andra stycket är nytt. Det handlar om hur bedömningen av om det finns byggnadstekniska brister, eftersatt underhåll och/eller avsevärda brister i grundläggande bostadsfunktioner ska göras. Bedömningen ska utgå från skicket före anpassningen, till exempel på anordning, inredning och material. Åldern i sig är inte avgörande. Lagtexten uttrycker avsedd tillämpning av bestämmelsen i enlighet med propositionen till nuvarande lag (proposition 2017/18:80 sidorna 35 och 72–73). En ansökan ska alltså inte avslås enbart för att en funktion är omodern och/eller mycket gammal, så länge den fungerar och är hel. Skicket avser bland annat

funktionalitet. Skicket kan också avse – vid bedömningen av om det föreligger byggnadsteknisk brist eller avsevärda brister i grundläggande bostadsfunktioner – om eventuella krav på till exempel fuktsäkerhet respektive bostadsutformning har följts när byggnaden uppfördes eller ändrades. Skicket ska sättas i relation till förhållandena före anpassningen och inte bedömas med hänsyn till de åtgärder som bidrag söks för. Om en ansökan till exempel gäller att byta ut ett badkar mot en dusch ska avslag inte göras för att fuktskyddet inte skulle vara tillräckligt efter bytet.

Avsaknad av grundläggande bostadsfunktioner och avvikelser från tillgänglighetskraven nämns inte i paragrafens andra stycke, eftersom det är en annan typ av bedömning som ska göras i dessa fall.

Gränsen mellan de olika bristerna är något flytande. Det kan till exempel uppkomma fall där en och samma brist kan definieras både som eftersatt underhåll och som en avsevärd brist i grundläggande bostadsfunktioner. Om kommunen anser att en ansökan helt eller till viss del ska avslås på grund av 8 § ska den ange vilken eller vilka punkter i bestämmelsen som tillämpas och de omständigheter som lett fram till bedömningen att 8 § är tillämplig.

Boverkets överväganden finns i avsnitt 6.6.

9 § Vid byte av bostad lämnas inte bostadsanpassningsbidrag till sådana åtgärder som beror på att den nya bostaden i fråga om storlek, *hur utrymmena är fördelade och belägna*, antal våningsplan eller andra nivåskillnader i eller i anslutning till bostaden är uppenbart olämplig med hänsyn till funktionsnedsättningen. *Bestämmelsen tillämpas inte om den nya bostaden är beviljad eller anvisad av en myndighet.*

Är den nya bostaden ett en- eller tvåbostadshus som sökanden låtit uppföra, lämnas bidrag endast för sådan anordning eller inredning som normalt bara används eller förekommer i sådana hus på grund av att en boende har en funktionsnedsättning. Bidrag lämnas dock inte för hiss.

Bestämmelserna i första stycket, *första meningen*, och andra stycket ska tillämpas i fråga om sådana åtgärder som är nödvändiga vid tiden för bytet av bostaden.

I första stycket första meningen ersätts begreppet planlösning med ”hur utrymmena är fördelade och belägna”. Om den åtgärd som bidrag söks för var nödvändig vid bostadsbytet och beror på hur utrymmena i eller i anslutning till bostaden är fördelade och belägna ska bidrag inte lämnas om bristen gör bostaden uppenbart olämplig. I bedömningen av detta ingår storlek och mått på enskilda rum och ytor. Hur inredningen är utformad och placerad i utrymmena, till exempel i kök och hygienrum, är inte en omständighet som gäller utrymmenas fördelning eller belägenhet. Ett badkar till exempel, oavsett om det är inmurat eller inte, är alltså ingen omständighet som ska beaktas vid tillämpningen av första stycket.

Andra meningen i första stycket är ny. Där framgår att första meningen inte ska tillämpas om den nya bostaden är beviljad eller anvisad av en myndighet. De särskilda villkoren för byte gäller alltså inte när ansökan avser anpassning för en person som beviljats eller anvisats bostaden av en myndighet.

Kompletteringen görs för att tillämpningsområdet ska begränsas i enlighet med bestämmelsens syfte, det vill säga att den nya bostaden ska väljas med omsorg. När det inte är personen själv utan en myndighet som ytterst har valt bostaden ska de särskilda villkoren för bidrag inte tillämpas. Det kan till exempel handla om en person som ska bo i ett familjehem eller personer som anvisats en bostad efter att ha fått uppehållstillstånd.

I tredje stycket görs en språklig ändring som en följd av den nya meningen i första stycket.

Boverkets överväganden finns i avsnitt 6.7.

10 § Om någon annan än sökanden helt eller till viss del äger bostaden eller gemensamma utrymmen eller tomt i anslutning till bostaden eller om någon annan än sökanden helt eller till viss del innehar bostaden med hyres- eller bostadsrätt eller annan nyttjanderätt, lämnas bostadsanpassningsbidrag endast om

1. samtliga ägare och, i förekommande fall, nyttjanderättshavare har medgett att anpassningsåtgärderna får vidtas, och
2. samtliga ägare har utfäst sig att inte kräva ersättning av sökanden eller nyttjanderättshavare för att återställa anpassningsåtgärderna.

Medgivande och utfästelse enligt första stycket behöver inte inhämtas av upplåtare av tomträtt.

Om en ägare av ett flerbostadshus övertar rätten till bidrag enligt 4 § behöver medgivande och utfästelse enligt första stycket inte inhämtas.

Bestämmelsen i tredje stycket är ny och innebär att om ett övertagande av rätten till bidrag enligt 4 § kommer till stånd behöver medgivande och utfästelse enligt första stycket inte inhämtas. Detta eftersom det är ägaren av flerbostadshuset som kommer att genomföra anpassningsåtgärderna och medgivande och utfästelse då blir överflödiga.

Boverkets överväganden finns i avsnitt 6.3.

§ 11 Bidrag lämnas för att reparera sådan anordning eller inredning som har installerats med stöd av bostadsanpassningsbidrag enligt denna lag eller motsvarande äldre bestämmelser om

1. anordningen eller inredningen är av tekniskt slag,
2. *anordningen eller inredningen främst är avsedd att tillgodose behov hos personer med funktionsnedsättning, eller*
3. anordningen eller inredningen har utsatts för onormalt slitage på grund av funktionsnedsättningen.

I fråga om anordning eller inredning av tekniskt slag lämnas bidrag även för besiktning och annat underhåll än reparation.

Ansökan görs av den som enligt 3 § ska ansöka om bostadsanpassningsbidrag eller av den som äger ett flerbostadshus och har övertagit en rätt till bostadsanpassningsbidrag för anordningen eller inredningen enligt 4 §.

Bidrag lämnas endast om åtgärderna är nödvändiga för att bostaden ska vara ändamålsenlig för *en person med funktionsnedsättning*. Bidrag lämnas inte till den som efter en särskild biståndsprövning beviljats och bor i sådan bostad som avses i 6 §.

Punkt 2 i paragrafens första stycke är ny. Reparationsbidrag ska kunna beviljas för anordning eller inredning som främst är avsedd att tillgodose behov hos personer med funktionsnedsättning. Det innebär att till exempel ramper, stödhandtag och specialanpassade tvättfat (även sådana som inte är höj- och sänkbara) omfattas. Det handlar om anordningar och inredningar som ursprungligen tagits fram för att tillgodose behov hos personer med funktionsnedsättning, även om sådana produkter samtidigt kan vara till nytta för och användas av andra.

Innehållet i den nya punkten 3 motsvarar det hittillsvarande innehållet i punkt 2. Bidrag kan fortfarande lämnas om anordningen eller inredningen har utsatts för onormalt slitage på grund av funktionsnedsättningen.

Vissa anordningar och inredningar kan falla in under såväl punkten 1 som punkten 2. Punkten 3 aktualiseras oavsett vad det är för typ av anordning eller inredning som utsatts för onormalt slitage på grund av funktionsnedsättningen.

Anordningar och inredningar som bedöms vara av tekniskt slag kan även komma i fråga för bidrag för besiktning och annat underhåll än reparation. Detta i enlighet med vad som redan gäller enligt paragrafens andra stycke.

Som exempel på vad som ingår i kretsen anordning och inredning av tekniskt slag nämns i propositionen hissar, dörrautomatik, spisvakter, anordning för att göra inredning höj- och sänkbar, toalettstolar med spol- och torkfunktion eller anordning som kompletterar befintliga toalettstolar

med dessa funktioner (proposition 2017/18:80 sidorna 76–77). Propositionens exempel är inte uttömmande. Vad som kan stödjas med reparationsbidrag förändras med hänsyn till utvecklingen av produkter. Det påverkas också av vad som anses berättiga till bostadsanpassningsbidrag, eftersom en första förutsättning för reparationsbidrag är att anordningen eller inredningen installerats med stöd av bostadsanpassningsbidrag. Även till exempel sensorstyrda kranar bör enligt Boverkets mening ses som anordning av tekniskt slag och därför kunna stödjas med reparationsbidrag.

Innehållet i tredje stycket är nytt.

I första ledet framgår att samma sökandekrets gäller som för bostadsanpassningsbidraget (se avsnitt 6.2). Den föreslagna bestämmelsen i 3 § tredje stycket, om ställföreträdarskap för barn under 18 år när föräldrarna inte bor tillsammans, ska också tillämpas vid ärenden om reparationsbidrag. I hittillsvarande utformning av paragrafen framgår inte vem som ska ansöka.

Av andra ledet framgår att även den som äger ett flerbostadshus och har övertagit en rätt till bostadsanpassningsbidrag för anordningen eller inredningen enligt 4 § kan ansöka om reparationsbidrag. Bestämmelsen utesluter inte att även en person med en funktionsnedsättning som bor i flerbostadshuset (eller i förekommande fall den som har uppdraget som familjehem eller gjort ett åtagande för periodiskt boende, se avsnitt 6.2) kan söka och beviljas reparationsbidrag i de fall ett övertagande av bostadsanpassningsbidrag enligt 4 § har skett. Enligt Boverkets mening bör därvid möjligheten att söka reparationsbidrag inte bara vara förbehållet den person som först har erhållit bidraget och överlåtit det på ägaren av flerbostadshuset enligt 4 §. Även andra personer i ett flerbostadshus ska kunna söka reparationsbidrag. Denna möjlighet för andra att söka reparationsbidrag bör gälla för att kunna få till stånd reparationer i de fall som en ägare av bostadshuset av olika anledningar inte inleder ett reparationsbidragsärende. Det förutsätter att fastighetsägaren tillåter detta. Reparationsbidrag efter ett övertagande utgör inget undantag från prövningen av övriga villkor enligt 11 §. Till exempel beviljas bidrag endast om åtgärden är nödvändig för att bostaden ska vara ändamålsenlig för en person med funktionsnedsättning. Rent praktiskt torde i de fall bostadsägaren ansöker om reparationsbidrag denne få be personen med funktionsnedsättning att lämna in sakkunnigintyg till kommunen vid eventuell begäran.

Fjärde stycket motsvaras delvis av det tredje stycke som gällt tills nu. I första meningen görs en språklig ändring. ”Sökanden” ersätts med ”en person med funktionsnedsättning”. Det är en följd av ändringarna i 3 § som innebär att det inte alltid är personen med funktionsnedsättning som ska ansöka om bostadsanpassningsbidrag.

I fjärde stycket andra meningen anges att bidrag inte lämnas till den som efter en särskild biståndsprövning beviljats och bor i sådan bostad som avses i 6 §. Med denna skrivning framgår indirekt att en medboende till en person som har ett biståndsbedömt boende kan beviljas reparationsbidrag.

För alla slag som omfattas av reparationsbidraget bör liksom i dag gälla att om det inte lönar sig eller är omöjligt att reparera anordningen eller inredningen bör bidrag kunna beviljas på nytt. Detta efter en prövning enligt 5 § av behovet och av om detta kan tillgodoses med en annan typ av anpassningsåtgärd eller med ett hjälpmedel. Ett sådant förfarande är i enlighet med tidigare propositionsuttalanden (proposition 2017/18:80 sidorna 43 och 77).

På samma sätt som gäller för bostadsanpassningsbidrag kan reparationsbidrag sökas i efterhand, det vill säga efter det att åtgärden har utförts. Det kan underlätta då reparationsåtgärder inte sällan är av mer eller mindre akut karaktär.

Boverkets överväganden finns i avsnitt 6.2, 6.3 och 6.8.

§ 12 Ägare av bostadshus har rätt till bidrag för kostnader för återställning av anpassningsåtgärder (återställningsbidrag) som har utförts

1. i eller i anslutning till en lägenhet som innehas med hyresrätt eller ett en- eller tvåbostadshus som hyrs ut,
2. i anslutning till en lägenhet som innehas med bostadsrätt, eller
3. i anslutning till en ägarlägenhetsfastighet.

Ändringen avser en justering av andra punkten i paragrafen på så sätt att skrivningen ”i ett flerbostadshus” tas bort. Detta möjliggör att återställningsbidrag kan beviljas för åtgärder i anslutning till en lägenhet som innehas med bostadsrätt oavsett i vilken hustyp denna är belägen.

Boverkets överväganden finns i avsnitt 6.9.

§ 14 Bestämmelserna i paragrafen upphävs.

Bestämmelsen om anvisningsrätt utgår. En kommun behöver därmed vid bidragsgivningen inte ta hänsyn till om lägenheten kan anvisas till någon annan person med funktionsnedsättning.

Boverkets överväganden finns i avsnitt 6.9.

§ 18 I ett beslut om bidrag ska det anges:

1. *de åtgärder som bidraget avser,*
2. *det högsta belopp som kan utbetalas om bidrag lämnas i form av kontantbidrag enligt 16 § första stycket,*
3. *om en ägare av ett flerbostadshus övertar rätten till bostadsanpassningsbidrag enligt 4 §,*
4. *om bidrag lämnas som ett kommunalt åtagande enligt 16 § andra stycket, och*
5. *om bidrag lämnas genom att en begagnad anordning överlämnas enligt 16 § tredje stycket.*

Bestämmelsen om beslut om bidrag formuleras om i en punktlista för att öka tydligheten i paragrafen. Bestämmelsen i tredje punkten är ny och behandlar de fall där ett övertagande av rätten till bostadsanpassningsbidrag kommer till stånd. I dessa fall ska det anges i beslutet om ett övertagande enligt 4 § kommer till stånd. I övrigt sker bara redaktionella ändringar.

Boverkets överväganden finns i avsnitt 6.3.

Övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den xx xx 20xx.
2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för ansökningar om bidrag som har kommit in till kommunen före ikraftträdandet.

Boverket har inte föreslagit något ikraftträdandedatum. Enligt punkt 2 ska äldre föreskrifter gälla för ansökningar om bidrag som har kommit in till kommunen före detta datum. Om de nya bestämmelserna skulle kunna leda till en mer generös utgång i ärendet är det möjligt att återkalla ansökan. Därefter kan en ny ansökan göras efter att lagändringarna har trätt i kraft, eventuellt av en annan person eftersom sökandekretsen ändras i vissa fall enligt Boverkets förslag i 6.2.

Boverkets överväganden finns i avsnitt 6.10.

10 Bilagor

Bilaga 1 Uppdrag om bostadsanpassningsbidrag

Bilaga 2 Kvantitativ analys – Utveckling av bostadsanpassningsbidraget

Bilaga 3 Enkät kommuner

Bilaga 4 Enkät arbetsterapeuter

Bilaga 5 Enkät brukare

Boverket

Myndigheten för samhällsplanering,
byggande och boende

Box 534, 371 23 Karlskrona
Telefon: 0455-35 30 00
Webbplats: www.boverket.se